

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Διπλωματική εργασία

**Στάσεις των νηπιαγωγών του Νομού Σερρών απέναντι στα αλλόγλωσσα
παιδιά.**

Της

Κουλούδη Μαριάννας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη, Καθηγήτρια University Frederick

Εξεταστές:

Ντίνιας Κων/νος, Καθηγητής Π.Τ.Ν./Π.Δ.Μ

Μπίκος Κωνσταντίνος, Καθηγητής Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής ΑΠΘ

Φλώρινα, Σεπτέμβριος 2017

Copyright © Κουλούδη Μαριάννα, 2017.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Κουλούδη Μαριάννα

A.E.M.: 554

Ηλεκτρονική διεύθυνση: mariannaserres@hotmail.com

Έτος εισαγωγής: 2015

Κατεύθυνση: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: Στάσεις των νηπιαγωγών του Νομού Σερρών απέναντι στα αλλόγλωσσα παιδιά.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ημερομηνία 17 - 7 - 2017

Η δηλούσα

Κουλούδη Μαριάννα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα.....	2
Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
Θεωρητικό μέρος.....	5
1.1. Το αλλόγλωσσο παιδί στην ελληνική εκπαίδευση.....	5
1.2. Διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση.....	9
1.3. Ο ρατσισμός στην εκπαίδευση.....	14
Δεδομένα έρευνας.....	19
Εισαγωγή.....	19
1. Ερευνητικό Δείγμα-Μεθοδολογία.....	23
2. Ανάλυση ερευνητικών δεδομένων.....	24
2.1. Εκπαιδευτικοί.....	25
2.2. Το αλλόγλωσσο παιδί στην τάξη.....	28
2.3. Η ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στο ελληνικό σχολείο.....	36
2.4. Η στάση του άντρα-νηπιαγωγού.....	37
2.5. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανάλογα με την ηλικία των εκπαιδευτικών.....	38
Εκπαιδευτικοί ηλικίας 31-40 ετών.....	38
Εκπαιδευτικοί ηλικίας 41-50 ετών.....	48
Εκπαιδευτικοί ηλικίας 51 και πάνω.....	58
3. Συμπεράσματα των ερευνητικών δεδομένων.....	68
Παρατηρήσεις.....	78
Προτάσεις.....	80
Βιβλιογραφία.....	83

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η είσοδος των οικονομικών μεταναστών στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες, διαμόρφωσε ένα νέο σκηνικό στο χώρο της εκπαίδευσης. Το ελληνικό σχολείο, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο, έχει γίνει πολυπολιτισμικό και η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, γίνεται πλέον μέσα από τη διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση. Η σύνθεση των τάξεων άλλαξε και οι εκπαιδευτικοί, μη επαρκώς προετοιμασμένοι, καλούνται να διδάξουν σε μία τάξη με μαθητές δίχως γλωσσική ομοιογένεια.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τις «Στάσεις των νηπιαγωγών του Νομού Σερρών, απέναντι στα αλλόγλωσσα παιδιά». Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δημόσια νηπιαγωγεία του Νομού Σερρών τον Ιανουάριο του 2017. Τα ζητήματα που τίθενται αφορούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με ζητήματα ρατσισμού μέσα στην τάξη, τις προσδοκίες των νηπιαγωγών για την πρόοδο αυτών των παιδιών στο σχολείο, καθώς και τις σχέσεις εκπαιδευτικών και γονέων.

Η ανάλυση των δεδομένων μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως οι νηπιαγωγοί δεν έχουν υποστεί κάποια ειδική επιμόρφωση για την ομαλή ένταξη των αλλόγλωσσων μαθητών στο ελληνικό σχολείο και σε γενικές γραμμές αντιμετωπίζουν λίγα ζητήματα ρατσισμού, χωρίς να παρατηρούνται ιδιαίτερα προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης. Η έρευνα έδειξε ότι όταν τα νήπια έρχονται στο σχολείο, γνωρίζουν λίγα πράγματα για τον πολιτισμό τους και οι εκπαιδευτικοί μη έχοντας κάποιο βοήθημα διδάσκουν την ελληνική γλώσσα κυρίως μέσα από την αλληλεπίδραση με τους γηγενείς μαθητές. Οι νηπιαγωγοί δήλωσαν επίσης, ότι συνεργάζονται αρκετά με τους γονείς των μαθητών μη ελληνικής καταγωγής, έχουν αρκετές προσδοκίες από τα νήπια και θεωρούν ότι θα έχουν αρκετή εξέλιξη στην εκπαιδευτική τους πορεία.

Λέξεις κλειδιά: Αλλόγλωσσος μαθητής, διαπολιτισμική, ρατσισμός.

Abstract

The admission of economic migrants to our country in recent decades has shaped a new setting in the field of education. The Greek school, starting from kindergarten, has become multicultural and the teaching of the Greek language is now through intercultural education. The composition of the classes has changed and teachers, not sufficiently prepared, are invited to teach in a classroom with students without linguistic homogeneity.

The present work deals with the “Attitudes of kindergarten teachers of Serres toward foreign language speaking children”. The survey was conducted in public kindergarten in wider area of Serres, in January 2017. The issues raised concern teacher’s views on issues of racism within the classroom, the expectations of kindergarten teachers about the progress of these children in school, as well as the relations between teachers and parents.

The analysis of our data leads us to the conclusion that kindergartens haven’t undergone any special training for the smooth integration of bilingual students into Greek school and generally face few issues of racism, without any particular problems in the proper functioning of the class. Research has shown that, when infants come to school, they know little about their culture and teachers, without any help, teach the Greek language mainly through interaction with native pupils. Kindergartens also stated that they are working quite well with the parents of non-Greek pupils, have a lot of expectations from the infants and believe they will have enough progress in their educational path.

Key words: Bilingual student, intercultural, racism.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1.1. Το αλλόγλωσσο παιδί στην ελληνική εκπαίδευση.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Τσοκαλίδου στην εισαγωγή της έρευνας με τίτλο «Η αφανής διγλωσσία στο ελληνικό σχολείο: Δεδομένα επιτόπιας έρευνας», ‘καμία χώρα δεν επιθυμεί να γίνει πολυπολιτισμική’ (Ozolins & Clyne, 2001). Εντούτοις, η συνεχής μετανάστευση και μετακίνηση πληθυσμών έχει ‘υποχρεώσει’, κατά κάποιο τρόπο, τις περισσότερες χώρες, όπως και την Ελλάδα, να αναζητήσουν τρόπους διαχείρισης της εθνοτικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας που τις χαρακτηρίζει. Ειδικότερα στο επίπεδο της εκπαίδευσης, η πολυπολιτισμικότητα συνεπάγεται την υποδοχή στο ελληνικό σχολείο των παιδιών των μεταναστών/τριών, τη συνύπαρξη στις τάξεις παιδιών ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής, αλλά και τη διερεύνηση της διγλωσσίας που δημιουργείται κάτω από συνθήκες επαφής γλωσσών (Τσοκαλίδου, 2017, σ.1)

Τη δεκαετία του 1980 παρουσιάστηκε στη χώρα μας αθρόα προσέλευση παλιννοστούντων ελλήνων μεταναστών και μεταναστών από βαλκανικές, ευρωπαϊκές αλλά και άλλες χώρες. Οι παλιννοστούντες Έλληνες και οι αλλοδαποί ήρθαν μαζί με τις οικογένειές τους και τα παιδιά τους άρχισαν να φοιτούν σε ελληνικά σχολεία. Η κοινωνική προέλευση των μαθητών αυτών, το μορφωτικό επίπεδο που μετέφεραν από τις οικογένειές τους, η γλωσσική και η γνωστική τους ανάπτυξη, οι εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρα που είχαν για το σχολείο και γενικότερα οι απόψεις και οι αντιλήψεις τους για τη μάθηση, οδήγησαν σε ανομοιογένεια στη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού του ελληνικού σχολείου και της τάξης. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα αντιμετώπισε προβλήματα καθώς βρέθηκε ανέτοιμο να υποδεχτεί τους αλλόγλωσσους και αλλοδαπούς μαθητές, οι οποίοι έπρεπε να βοηθηθούν να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να προσαρμοστούν ομαλά στο σχολείο και την ελληνική κοινωνία, μειώνοντας τον κίνδυνο ρατσιστικών συμπεριφορών και προκαταλήψεων από τους γηγενείς. Τα αναλυτικά προγράμματα και τα σχολικά εγχειρίδια τροποποιήθηκαν, ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες αυτών των μαθητών στη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας ως δεύτερης και ξένης γλώσσας στο σχολείο

και να αντιμετωπιστούν οποιαδήποτε προβλήματα διγλωσσίας και επικοινωνίας εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων.

Έτσι δημιουργήθηκαν στα περισσότερα σχολεία, ύστερα από πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τάξεις υποδοχής προκειμένου τα αλλόγλωσσα παιδιά να μάθουν ή να βελτιώσουν την ελληνική γλώσσα, ώστε να είναι ικανά να παρακολουθήσουν τα μαθήματα στις κανονικές τάξεις μαζί με τους υπόλοιπους μαθητές. Στις τάξεις υποδοχής που δημιουργήθηκαν, η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας έπρεπε να προσαρμοστεί στις ιδιαίτερες ανάγκες των αλλόγλωσσων μαθητών και έπρεπε να παρέχεται στους μαθητές αυτούς η δυνατότητα διδασκαλίας στοιχείων της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσής τους. Ωστόσο τα μέτρα αυτά αποδείχτηκαν ανεπαρκή καθώς στην περίπτωση των παιδιών παλιννοστούντων Ελλήνων το σχολείο ελάχιστα εξυπηρετούσε την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας και τα παιδιά ήταν απομονωμένα από τους έλληνες συνομηλίκους τους, με αποτέλεσμα να υπάρχουν κενά στη γλώσσα και την επικοινωνία. Από τη δεκαετία του 1990 και μέχρι σήμερα με την προσέλευση στα σχολεία αλλόγλωσσων μαθητών από διάφορες χώρες, αποφασίστηκε τα παιδιά να παρακολουθούν μαθήματα ελληνικής γλώσσας, πριν ενταχθούν στις κανονικές τάξεις. Για το σκοπό αυτό έχουν δημιουργηθεί τάξεις υποδοχής, φροντιστηριακά τμήματα, διαπολιτισμικά και ολοήμερα σχολεία. Σε περιοχές που οι αλλόγλωσσοι μαθητές είναι λίγοι, εντάσσονται κατ' ευθείαν σε κανονική τάξη και μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα ή καλύπτουν τα κενά τους, από τους ομοεθνείς και έλληνες συμμαθητές τους και από τους έλληνες εκπαιδευτικούς.

Με το νόμο 2413/96, άρθρο 34, σχετικά με την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, το Υπουργείο Παιδείας όρισε πως «Στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους» (Δαμανάκης 2001). Έτσι τα αλλόγλωσσα παιδιά θα διδάσκονται τα μαθήματα στις κανονικές τάξεις, αλλά θα μπορούν να υποστηριχτούν μαθησιακά στις τάξεις υποδοχής και στα φροντιστηριακά τμήματα για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Συγκεκριμένα στο άρθρο 35 αναφέρεται πως «με απόφαση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να εφαρμόζονται στα σχολεία αυτά ειδικά αναλυτικά

προγράμματα με δυνατότητα πρόσθετων ή εναλλακτικών μαθημάτων» (Δαμανάκης 2001). Επίσης, όπου κρινόταν αναγκαίο, θα υπήρχε βοήθεια από δίγλωσσους εκπαιδευτικούς που θα δίδασκαν την ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα και εκτός ωραρίου του σχολείου, οι μαθητές θα μπορούσαν να διδάσκονται τη μητρική τους γλώσσα από εκπαιδευτικούς της χώρας προέλευσής τους. Έτσι οι αλλόγλωσσοι μαθητές θα μπορούσαν να προσαρμοστούν πιο εύκολα στις νέες συνθήκες και να βοηθηθούν στο να μάθουν γρήγορα την ελληνική γλώσσα.

Είναι γεγονός πως οι αλλόγλωσσοι μαθητές, από τη στιγμή που έρχονται στη χώρα μας και ζουν εδώ, μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα, την ιστορία και τον πολιτισμό μας, προκειμένου να ενταχθούν στην ελληνική κουλτούρα. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση σέβεται το δικαίωμά τους να διατηρήσουν τη μητρική τους γλώσσα και τις παραδόσεις τους, ώστε να βοηθήσει τα αλλόγλωσσα παιδιά να αντιμετωπίσουν επιτυχώς τα όποια προβλήματα στο σχολείο, προασπίζοντας τις αξίες, τις στάσεις και τα ιδανικά τους μέσα από παιδαγωγική σκοπιά. Ωστόσο φαίνεται ότι στην ελληνική εκπαίδευση, τα αλλόγλωσσα παιδιά που εντάσσονται στις κανονικές τάξεις, χωρίς αναγνώριση των ιδιαιτεροτήτων τους, αναγκάζονται να μάθουν τη γλώσσα της πλειονότητας βασισμένα στις δικές τους δυνάμεις και μόνο. Τα παιδιά που ανήκουν στις γλωσσικές μειονότητες είναι, επίσης, εκείνα για τα οποία η απόκτηση της διγλωσσίας είναι δυσκολότερη και εγκυμονεί τους μεγαλύτερους κινδύνους. Διότι, εάν το παιδί υποχρεωθεί να λειτουργήσει γλωσσικά στην τάξη μέσω μιας γλώσσας που δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένη (συνήθως μέσω της δεύτερης γλώσσας του), τότε το γνωστικό του σύστημα δε θα λειτουργήσει στο βαθμό που μπορεί. Σε περίπτωση που οι μαθητές διδάσκονται μέσω της δεύτερης γλώσσας την οποία κατέχουν σε μικρό βαθμό, η ποσότητα αυτών που μαθαίνουν μέσω της χρήσης απαιτητικών υλικών αλλά και αυτών που είναι σε θέση να παράγουν γραπτά ή προφορικά θα είναι σχετικά περιορισμένη και υποβαθμισμένη αντίστοιχα. Όταν η μία ή και οι δύο γλώσσες δεν έχουν αναπτυχθεί στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους, επειδή, για παράδειγμα, οι γονείς ή τα παιδιά έχουν αρνητική στάση απέναντι στη διδασκαλία μέσω της δεύτερης γλώσσας ή επειδή ασκείται πίεση για να αντικατασταθεί η οικογενειακή γλώσσα με τη γλώσσα της πλειονότητας, τότε τόσο η γνωστική ανάπτυξη όσο και η σχολική επιτυχία του παιδιού μπορεί να επηρεαστούν αρνητικά. Διαπιστώνεται πως η σχέση μεταξύ των δύο γλωσσών είναι τόσο στενή, ώστε όσο καλύτερα ανεπτυγμένες είναι οι δεξιότητες της γραφής και της ανάγνωσης

αλλά και της χρήσης προφορικού λόγου στη μία γλώσσα, τόσο ευκολότερα θα αναπτυχθούν και σε μία δεύτερη. Κι αυτό γιατί οι δεξιότητες αυτές μπορούν να μεταφερθούν από τη μία γλώσσα στην άλλη. Εάν όμως το παιδί δεν μπορέσει να αναπτύξει αυτές τις δεξιότητες στη γλώσσα της πρώτης του κοινωνικοποίησης, στη γλώσσα στην οποία εκφράζει καλύτερα τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, τότε η επαφή του με μία δεύτερη γλώσσα ενδέχεται να είναι μία τραυματική και αναποτελεσματική εμπειρία (“Bilingualism” 2015)

Όπως αναφέρει και η Χατζηδάκη (2000β, σ.6), «μία “κανονική” τάξη, όταν σ’ αυτή εφαρμόζονται συγκεκριμένες αρχές και τεχνικές, αποτελεί τον ενδεδειγμένο χώρο για να αναπτυχθεί η γλωσσομάθεια των αλλόγλωσσων μαθητών για τους εξής λόγους: (α) Οι αλλόγλωσσοι μαθητές εκτίθενται σε φυσικό λόγο που εκπορεύεται από πολλά γλωσσικά μοντέλα: όχι μόνο τον δάσκαλο αλλά και τους συμμαθητές τους. (β) Έχουν να αντιμετωπίσουν αυθεντικές επικοινωνιακές καταστάσεις, όπως είναι η διεκπεραίωση μιας δραστηριότητας μέσα από την οποία κατασκευάζονται αντικείμενα ή λύνονται προβλήματα. Αυτό δίνει νόημα στην προσπάθειά τους να εκφραστούν και τους επιτρέπει να χρησιμοποιήσουν όλες τις ψηφίδες γνώσης που διαθέτουν σχετικά με το καινούργιο γλωσσικό σύστημα προκειμένου να επικοινωνήσουν. (γ) Η σύμπραξή τους με συμμαθητές τους κατά την πραγματοποίηση ομαδικών δραστηριοτήτων είναι πολύτιμη τόσο για την αυτοεκτίμησή τους όσο και για τη γλωσσική τους ανάπτυξη. Η ανάθεση από τον δάσκαλο σαφών ρόλων, αρμοδιοτήτων και ευθυνών στα πλαίσια της ομάδας βοηθάει τους αλλόγλωσσους μαθητές, που συνεργάζονται στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, να αναπτύξουν θετικότερη αυτοεκτίμηση, η οποία με τη σειρά της ωθεί σε μεγαλύτερη συμμετοχή και, κατ’ επέκταση, εξάσκηση στη γλώσσα. Άλλωστε, η συζήτηση μεταξύ συμμαθητών για τη διεκπεραίωση της δραστηριότητας παρέχει όχι μόνο ένα χρήσιμο μοντέλο γλώσσας στον αλλόγλωσσο μαθητή αλλά και την ευκαιρία να δοκιμάσει τις δυνάμεις του σε ένα πιο φιλικό ακροατήριο από ότι φαντάζεται ότι αποτελεί ο δάσκαλος ή ολόκληρη η τάξη (Carrasquillo & Rodriguez 1996:7)».

Η συνύπαρξη των αλλόγλωσσων και των γηγενών μαθητών στα μονόγλωσσα ελληνικά σχολεία, είναι η ‘εικόνα’ που κυριαρχεί σήμερα στην ελληνική εκπαίδευση. Οι αλλόγλωσσοι μαθητές προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στην ελληνική κουλτούρα, μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα, διατηρώντας ταυτόχρονα τη μητρική τους γλώσσα, τις ρίζες, τις παραδόσεις και τον πολιτισμό τους. Για να πετύχει μία

τέτοια προσπάθεια χρειάζεται οργάνωση, στα πλαίσια μιας διαπολιτισμικής παιδαγωγικής, όπου με σεβασμό στη διαφορετικότητα και μέσα από τα προγράμματα σπουδών θα καλλιεργεί και θα προάγει τις αξίες, τις στάσεις και τα ιδανικά, που θα προάγουν την αμοιβαία κατανόηση και τη συνεργασία εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσής τους. Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους χρειάζεται να έχουν συστηματική κατάρτιση και επιμόρφωση, προκειμένου να ανταποκριθούν με επιτυχία στο διδακτικό και εκπαιδευτικό τους έργο. Χρειάζεται συνεχής ενημέρωση τόσο στα εκπαιδευτικά θέματα, όσο και σε θέματα ψυχολογίας, ώστε να είναι ικανοί μέσα από την έγκαιρη διάγνωση οποιονδήποτε προβλημάτων και δυσκολιών, να βοηθήσουν τους μαθητές στην προσαρμογή τους στο ελληνικό σχολικό και το κοινωνικό περιβάλλον. Έτσι οι αλλόγλωσσοι μαθητές θα νιώθουν άνετα, θα επικοινωνούν καλύτερα και θα αναπτυχθούν γλωσσικά, γνωστικά, κοινωνικά και συναισθηματικά.

1.2. Διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δέχεται ότι η φυλή, η εθνότητα, ο πολιτισμός και η κοινωνική τάξη είναι βασικά χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας. Κύριος σκοπός της είναι να βοηθήσει τους αλλόγλωσσους μαθητές να αποκτήσουν αυτογνωσία, βλέποντας τον εαυτό τους με τα μάτια άλλων πολιτισμών και να τους προσφέρει τις δεξιότητες, τις στάσεις και τις γνώσεις που χρειάζονται για να μπορέσουν να δραστηριοποιηθούν μέσα στον κυρίαρχο πολιτισμό, αλλά και μέσα σε άλλους εθνικούς πολιτισμούς. Σκοπός της είναι να μετριάσει τα αρνητικά συναισθήματα και τις διακρίσεις που υφίστανται οι μαθητές εξαιτίας εθνικών, φυλετικών, σωματικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους.

Στην Ευρώπη για πρώτη φορά αναφορά στη «διαπολιτισμική εκπαίδευση» έγινε το 1977, όταν η επιτροπή για την πολιτισμική συνεργασία του Συμβουλίου της Ευρώπης, δημιούργησε μία ομάδα εργασίας για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούσαν την εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών. Σύμφωνα με την επιτροπή στον όρο «διαπολιτισμική» το πρόθεμα 'δια' περιλαμβάνει και τους όρους αλληλεπίδραση, ανταλλαγή, σπάσιμο των στεγανών, αμοιβαιότητα και

αλληλεγγύη, ενώ στην έννοια ‘πολιτισμός’ περιλαμβάνονται η αναγνώριση των αξιών και του τρόπου ζωής με τον οποίο τα άτομα και οι κοινωνίες αναφέρονται στις σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ορίζεται ως η εκπαίδευση σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία, η οποία ασχολείται με τα εκπαιδευτικά προβλήματα της μετανάστευσης και αναζητά λύσεις αναπτύσσοντας τις θετικές πλευρές αυτού του φαινομένου. Δεν αναφέρεται αποκλειστικά στους μετανάστες και τη μετανάστευση, αλλά αφορά μετανάστες και μη, καθώς δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για πολυπολιτισμική ανταλλαγή ανάμεσα στους ανθρώπους, αναγνωρίζοντας τις ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους διαφορετικούς πολιτισμούς και τους τρόπους ζωής. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στοχεύει στον εμπλουτισμό της σχολικής ζωής, εφόσον η εκπαιδευτική πολιτική δημιουργεί τις συνθήκες που επιτρέπουν στο σχολείο και το κοινωνικό περιβάλλον να αναπτύξουν αποδοχή και κατανόηση των πολιτισμικών διαφορών. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία κάθε είδους εκπαιδευτικών καινοτομιών.

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, ο αριθμός των μαθητών που προέρχονται από μειονοτικές ή μεταναστευτικές ομάδες πληθυσμού, έχει αυξηθεί στις σχολικές τάξεις κι έτσι η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει συνδεθεί με την εκπαίδευση αυτών των μαθητών. Δίνεται έτσι έμφαση στην αλληλεπίδραση, την ανταλλαγή και την ενσυναίσθηση, ως βασικές αξίες και στάσεις ζωής ανάμεσα στους διαφορετικούς πολιτισμούς. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αναφέρεται στη συνάντηση της κουλτούρας των διαφόρων πολιτισμών, ακόμη κι όταν οι σχολικές τάξεις αποτελούνται από ανομοιογενείς ομάδες, τόσο λόγω της παρουσίας των ξένων παιδιών, όσο και άλλων παραμέτρων που αφορούν τους μαθητές με διαφορετικές εθνοτικές ταυτότητες. Έτσι η κοινωνική τάξη, το φύλο, η θρησκεία, η καταγωγή, η γλώσσα, οι διαφορετικές ανάγκες, οι συνήθειες και οι ρυθμοί μάθησης των μαθητών είναι παράμετροι τους οποίους η διαπολιτισμική εκπαίδευση λαμβάνει υπόψη προκειμένου να προωθήσει την ένταξη και τον πολιτισμικό πλουραλισμό, μέσα από την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Στην Ελλάδα ο όρος «διαπολιτισμική εκπαίδευση» χρησιμοποιείται αρχικά στην ψήφιση του νόμου 2413/96. Με το νόμο αυτό καθορίστηκε ο σκοπός της

«διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές και θεσμοθετήθηκε η ίδρυση «Σχολείων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης» με Πρόγραμμα Σπουδών προσαρμοσμένο στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών τους. Το άρθρο 34 του Νόμου ορίζει ότι: «Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες» (Δαμανάκης 2001). Ο νόμος αυτός στην ουσία αναφέρεται στην ελληνική παιδεία στο εξωτερικό και ασχολείται μόνο με την εκπαίδευση των ομογενών. Για το λόγο αυτό ιδρύεται στο ΥΠΕΠΘ η Ειδική Γραμματεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, η οποία μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης την τριετία 1997-2000, χρηματοδοτεί 4 μεγάλα προγράμματα σχετικά με την εκπαίδευση παλιννοστούντων, αλλοδαπών, τσιγγανόπουλων, μουσουλμανόπαιδων και ομογενών μαθητών. Στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων έγινε σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό υλικό για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ένας μικρός αριθμός σχολείων σε όλη τη χώρα μετονομάστηκαν σε διαπολιτισμικά σχολεία και πολλοί αλλόγλωσσοι μαθητές φοιτούν σε αυτά. Όμως τα σχολεία αυτά στην πραγματικότητα δε διαφοροποιούνται από τα υπόλοιπα σχολεία ως προς το Αναλυτικό Πρόγραμμα και τη διδακτική μεθοδολογία. Οποιαδήποτε παρέμβαση γίνεται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι με την εμπειρία και την ευαισθησία τους προσπαθούν να δημιουργήσουν αποτελεσματικές διαπολιτισμικές δράσεις.

Επομένως, κρίνεται αναγκαία τόσο η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όσο και ο εξοπλισμός των σχολείων με κατάλληλο παιδαγωγικό υλικό, που θα ανταποκρίνεται στις αξίες και τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οι οποίες ορίζονται ως εξής:

- Η αποδοχή της ετερογένειας της σχολικής τάξης.
- Η ισότιμη αποδοχή των «άλλων» μητρικών γλωσσών και πολιτισμών.
- Η γνωριμία, η επικοινωνία και η ανταλλαγή με το “διαφορετικό”.
- Η ένταξη και η ανάπτυξη του πολιτισμικού πλουραλισμού και όχι η αφομοίωση των διαφορών.
- Η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.
- Η καταπολέμηση του μύθου της ομοιογένειας.

- Η καταπολέμηση των διακρίσεων, στερεοτύπων και προκαταλήψεων.
- Η καταπολέμηση κάθε είδους ρατσισμού (βιολογικού, πολιτισμικού, θεσμικού).
- Η παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους μαθητές.
- Η παροχή ευκαιριών εκμάθησης της γλώσσας της χώρας υποδοχής.
- Η παροχή ευκαιριών εκμάθησης της μητρικής γλώσσας.
- Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Ο σεβασμός και η αποδοχή για όλες τις διαστάσεις της ετερότητας.

Ως προς τους εκπαιδευτικούς:

- Το γενικότερο κλίμα και η εκπαιδευτική πολιτική του σχολείου.
- Η επιμόρφωση και η ανταλλαγή αντιλήψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών.
- Ο εμπλουτισμός του Αναλυτικού Προγράμματος.
- Η επιλογή των δραστηριοτήτων και του εκπαιδευτικού υλικού.
- Η επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογίας.
- Η σύνδεση του σχολείου με το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών.

Προβλήματα σχετικά με τη λειτουργία των τάξεων υποδοχής, τη διδασκαλία των ελληνικών ως δεύτερη γλώσσα ή τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των αλλόγλωσσων μαθητών είναι θέματα που απασχολούν τους εκπαιδευτικούς. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο μπορεί να αποδειχθεί πολύ αποτελεσματική λόγω της μικρής ηλικίας των μαθητών. Τα παιδιά των 4-5 ετών όταν πρωτοέρχονται στο σχολείο κουβαλάνε τα στερεότυπα, την κουλτούρα και τις συνήθειες του οικογενειακού τους περιβάλλοντος και συχνά παρατηρούμε πως ακόμη και τα στερεότυπα των δύο φύλων καθορίζουν τη συμπεριφορά τους στην τάξη. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ωστόσο, βάζει στην άκρη τα στερεότυπα και φέρνει τα παιδιά πιο κοντά, αφού ο στόχος είναι η αλληλοαποδοχή, ο σεβασμός και η συνεργασία. Δίνει επίσης βάση στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, με τη συμμετοχή των γονέων σε δραστηριότητες στην τάξη, σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Στην αρχή της χρονιάς πολλά αλλόγλωσσα παιδιά «μειονεκτούν» στη λεκτική επικοινωνία, γι' αυτό επιλέγονται δραστηριότητες με κίνηση και έκφραση. Η παντομίμα, οι αυτοσχεδιασμοί, η σωματική έκφραση, τα παιχνίδια ρόλων, βοηθούν τους αλλόγλωσσους μαθητές να αναπτύξουν τον προφορικό τους λόγο. Η

αναγνώριση της διαφορετικότητας και ο σεβασμός των πολιτισμικών διαφορών, βοηθάει τους μαθητές στη συγκρότηση μιας θετικής ταυτότητας του Εγώ. Έτσι διασφαλίζονται η κοινωνική δικαιοσύνη και οι ίσες ευκαιρίες και καλλιεργείται στο σχολείο ένα κλίμα αλληλεγγύης για όλους τους μαθητές. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δέχεται το γεγονός πως τα αλλόγλωσσα παιδιά διαφέρουν από τους υπόλοιπους μαθητές, καθώς το κοινωνικό τους status πολύ συχνά συνδέεται με την κοινωνική ανασφάλεια, βιώματα κοινωνικού αποκλεισμού και αισθήματα μη αποδοχής από τα μέλη της πλειονότητας. Για το λόγο αυτό στο νηπιαγωγείο χτίζεται η πρώτη βάση συνεργασίας και εμπιστοσύνης, ώστε οι μικροί μαθητές να ξεπεράσουν το φόβο τους να «εκτεθούν» από τη μη επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας συνεργασίας είναι απαραίτητη η δημιουργία εμπιστοσύνης και κύριος στόχος είναι η ανάδειξη των ιδιαίτερων γνώσεων και δεξιοτήτων των αλλόγλωσσων μαθητών, ώστε καλλιεργώντας το αίσθημα της σιγουριάς, να λειτουργήσει ως βάση επικοινωνίας.

Κατά κύριο λόγο οι μετανάστες μεταφέρουν ένα νέο πολιτισμό, ο οποίος διαφέρει από τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Ο μεταναστευτικός αυτός πολιτισμός παρουσιάζει ανομοιογένεια και χαρακτηρίζεται από διαφοροποιήσεις. Στο θέμα της γλώσσας και της θρησκείας συναντούμε διαφορές ανάμεσα στις εθνοτικές ομάδες. Τα αλλόγλωσσα παιδιά φέρνουν στο νηπιαγωγείο μία συγκεκριμένη οικογενειακή κουλτούρα και έναν συγκεκριμένο εθνικό πολιτισμό, γι' αυτό και η διαπολιτισμική παιδαγωγική δουλειά στο σχολείο έχει στόχο την ανάδειξη, αναγνώριση και κατανόηση κάθε ιδιαίτερου πολιτισμού.

Όπως αναφέρουν οι Σκούρτου, Βρατσάλης και Γκόβαρης (2004) στην περίληψη της μελέτης τους σχετικά με τη “Μετανάστευση στην Ελλάδα και την Εκπαίδευση”, «ζητούμενο δεν είναι να «θεραπεύσουμε» γλωσσικά προβλήματα μαθητών με πρώτη γλώσσα άλλη από την Ελληνική, αλλά να βελτιστοποιήσουμε τις συνθήκες μάθησης, έτσι ώστε όλοι μαθητές, που συμβιώνουν σε μια τάξη, μονόγλωσσοι και δίγλωσσοι, να αναπτύξουν ατομικά το δυναμικό τους και να αποδώσουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Αυτό το μοντέλο θεωρείται ως το πλέον κατάλληλο τόσο παιδαγωγικά όσο και ως προοπτική κοινωνικής συνοχής. Η γενικότερη σκοπιά λοιπόν είναι αυτή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και μέσα από αυτό το πρίσμα χρειάζεται να εστιάσουμε στο ζήτημα της γλώσσας (διγλωσσία, Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα) και στο ζήτημα της μάθησης μέσω δεύτερης

γλώσσας)». Η εκπαιδευτική κοινότητα είναι ανάγκη να αντιμετωπίσει θετικά τον πολιτισμικό πλουραλισμό και να αναπτύξει συνείδηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και σεβασμό στις πολιτισμικές διαφορές, ώστε να διασφαλιστούν, η κοινωνική δικαιοσύνη και οι ίσες ευκαιρίες για όλους τους μαθητές, μέσα σε ένα κλίμα αλληλεγγύης, αναγνώρισης και κατανόησης όλων των ιδιαίτερων πολιτισμών. Το ζητούμενο επομένως για τη διαπολιτισμική αγωγή στο σχολείο, πρέπει να είναι η αναγνώριση της διαφορετικότητας και η αναζήτηση εναλλακτικών προοπτικών στις σχέσεις μεταξύ της πλειονότητας και της μειονότητας, αμφισβητώντας μονοπολιτισμικούς κανόνες και πρότυπα, αλλά στοχεύοντας στη διάχυση των γνώσεων και την αναγνώριση όλων εκείνων των πολιτισμικών στοιχείων των αλλόγλωσσων παιδιών που έχουν θεμελιώδη σημασία για την ταυτότητά τους.

1.3. Ο ρατσισμός στην εκπαίδευση.

Η ταυτότητά μας δεν είναι κάτι που μας δίνεται μία φορά αλλά διαμορφώνεται και μεταβάλλεται στη διάρκεια της ζωής μας. Ο όρος ταυτότητα αποτελείται από δύο σκέλη: την προσωπική ταυτότητα, η οποία εκφράζει την ιδιαιτερότητα και μοναδικότητα του ατόμου ως αυτοαντίληψη και ως βιογραφία και την κοινωνική ταυτότητα που παραπέμπει στα κοινά στοιχεία των διαφόρων ταυτοτήτων. Η κοινωνική ταυτότητα είναι πολυσύνθετη και εμπεριέχει επιμέρους ταυτότητες όπως: τη θρησκευτική, την εθνική, την πολιτισμική, την εθνοτοπική, την πολιτική, την επαγγελματική κ.λ.π. (Δαμανάκης (α), σ.3). Κάποια φυσικά χαρακτηριστικά μας όπως το φύλο ή το χρώμα του δέρματος είναι στοιχεία που τα κουβαλάμε από τη γέννησή μας. Το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνουμε καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητά μας. Έτσι, άλλο είναι να έχεις γεννηθεί κορίτσι στο Αφγανιστάν κι άλλο να έχεις γεννηθεί στο Παρίσι. Επίσης, άλλο είναι να έχεις γεννηθεί μαύρος στην Αιθιοπία κι άλλο στην Νέα Υόρκη. Είναι προφανές πως η υπαγωγή του ανθρώπου σε μία ομάδα καθορίζεται από την επιρροή του περιβάλλοντος και της οικογένειας. Όλοι μας συνειδητοποιούμε την ταυτότητά μας σταδιακά στη ζωή. Οι μαθητές, από τα πρώτα χρόνια, διαμορφώνουν και διαπλάθουν τον 'εαυτό τους' επηρεασμένοι από τη μητρική τους γλώσσα, τις οικογενειακές τους πεποιθήσεις, τις νοοτροπίες, τις προκαταλήψεις και τους φόβους τους. Στο σχολείο

πολύ συχνά ένα παιδί μπορεί να επηρεαστεί από μία κουβέντα ή ένα βλέμμα, που θα τον κάνει να νιώσει μειονεκτικά και θα τον πληγώσει ανεπανόρθωτα.

Συχνά οι αλλόγλωσσοι μαθητές γίνονται αντικείμενο χλευασμού για τη θρησκεία τους, την προφορά τους, το ντύσιμό τους ή το δέρμα τους. Ο ρατσισμός μεταφέρεται στη μικρή κοινωνία του σχολείου όπου τα παιδιά των μεταναστών αντιμετωπίζονται με υποτίμηση μέσα στο σχολικό περιβάλλον το οποίο θα έπρεπε να προωθεί το σεβασμό στους αλλόφωνους μαθητές, ώστε να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση και η ακαδημαϊκή επιτυχία όλων των μαθητών με διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο (Χατζηπαναγιωτίδη & Τσολακίδης, σ.47). Αρκεί να θιγεί ένα σημείο της ταυτότητας και όλος ο κόσμος τους ταράσσεται. Πολλές φορές οι μαθητές με μεταναστευτικό προφίλ δεν έχουν τη δύναμη να υπερασπιστούν την ταυτότητά τους και αρχίζουν να την κρύβουν. Η αίσθηση του 'ανήκειν' ανάλογα με το χρώμα, τη θρησκεία, τη γλώσσα, την κοινωνική τάξη, διαμορφώνει την προσωπικότητα και βοηθά τους ξένους μαθητές να συσπειρώνονται, να κινητοποιούνται και να ενθαρρύνονται, δηλώνοντας με θάρρος την ταυτότητά τους. Παιδιά που προέρχονται από μία χώρα που βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση, που έχουν ζήσει βομβαρδισμούς κρυμμένα σε υπόγεια καταφύγια και έχουν βιώσει τον τρόπο χάνοντας αγαπημένα τους πρόσωπα, όταν έρχονται στο σχολείο δεν πρέπει να ζητιανεύουν το σεβασμό, αλλά είναι χρέος μας να τους τον παρέχουμε απλόχερα. Το αίσθημα του φόβου και της ανασφάλειας που βιώνουν συχνά οι αλλόγλωσσοι μαθητές, απασχολεί συχνά την εκπαιδευτική κοινότητα που προσπαθεί να λειτουργεί έξω από φυλετικές, θρησκευτικές και εθνικές προκαταλήψεις. Γι' αυτό χρειάζεται να παρατηρούμε, να καταλαβαίνουμε τις ανάγκες και να συζητάμε με όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους τάξη, τις πεποιθήσεις και την καταγωγή τους.

Σε όλες τις πολυπολιτισμικές χώρες, παρατηρούνται συχνά εκπαιδευτικές ανισότητες και ρατσισμός, που βιώνουν οι μαθητές με διαφορετικά εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Τα σχολεία διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των μαθητών και των απόψεών τους για τον κόσμο. Η Powell (2000) τονίζει ότι μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορεί να ενισχύεται ο πολιτικός ρατσισμός ως διδακτέα αντανάκλαστική αντίδραση στην ανθρώπινη διαφορετικότητα (Χατζηπαναγιωτίδη & Τσολακίδης, σ.47). Ο εκπαιδευτικός ρατσισμός, μπορεί να εμφανίζεται με τη μορφή ακατάλληλων σχολικών κτιρίων, ξεχωριστών σχολείων για

κάποιες ομάδες μαθητών, ακόμη και ακατάλληλων Αναλυτικών Προγραμμάτων και σχολικών εγχειριδίων. Η παροχή ίσων ευκαιριών, μακριά από στερεότυπα, προκαταλήψεις ή ρατσιστικές συμπεριφορές, δεν είναι πάντα εφικτή στο σχολείο. Συχνά, οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουμε διαφορετικά τους αλλόγλωσσους από τους γηγενείς μαθητές. Ακόμη και η γλώσσα που χρησιμοποιούμε στους πολιτισμικά διαφορετικούς μαθητές ασυναίσθητα μπορεί να φανερώσει μία πολιτισμική προκατάληψη, την οποία ο μαθητής μπορεί να εισπράξει μέσα από τα γλωσσικά σήματα. Πολλές φορές, συζητώντας οι εκπαιδευτικοί μεταξύ τους, περιγράφουν τους μαθητές με μεταναστευτικό προφίλ ως «ανεπίδεκτους μαθήσεως» ή ότι «στερούνται κινήτρων». Επομένως, αυτή η μορφή ρατσισμού σε βάρος των παιδιών από διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο, απαιτεί αλλαγή σε λανθασμένες αντιλήψεις και στερεοτυπικές στάσεις και συμπεριφορές. Χρειάζεται, λοιπόν, η ανάπτυξη των κατάλληλων στρατηγικών, διδακτικών μέσων και μεθόδων στη σχολική τάξη, που θα προωθή αποτελεσματικά το σεβασμό στη διαφορετικότητα και την ισότητα ευκαιριών για όλους τους μαθητές.

Σύμφωνα με τον Δαμανάκη, για το άτομο που κοινωνικοποιείται σε ένα μεταναστευτικό περιβάλλον η διπολιτισμικότητα και η διγλωσσία είναι δεδομένα. Το ζητούμενο είναι μία γλωσσική και γενικά εκπαιδευτική πολιτική και πράξη που να συμβάλλουν στην καλλιέργεια της διπολιτισμικότητας και της διγλωσσίας (Δαμανάκης (β), σ.3). Το εκπαιδευτικό μας σύστημα και ειδικά οι εκπαιδευτικοί, χρειάζεται να προβούν στη λήψη κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης τυχόν ρατσιστικών συμπεριφορών, ώστε να προωθηθεί η δικαιοσύνη και η ισότητα στα πλαίσια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Στο σχολείο χρειάζεται να γίνεται λεπτομερής καταγραφή ρατσιστικών συμπεριφορών, να παρέχονται συμβουλές στους μαθητές, να θεσπίζονται κανόνες και να υπάρχει κατάλληλη ενημέρωση σε όσους απειλούνται από ρατσιστικά περιστατικά. Η ενημέρωση μπορεί να γίνεται με τη μορφή συζητήσεων στην τάξη, ώστε να αποφεύγεται οποιαδήποτε παρενόχληση των μαθητών με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο. Χρειάζεται συστηματική ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με το ρατσισμό που μπορεί να βιώνουν οι μετανάστες μαθητές, ώστε μέσα από τους τρόπους αντιμετώπισης των ρατσιστικών συμπεριφορών να παρέχοντα σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες στο πλαίσιο της σχολικής ζωής.

Η διεθνής εμπειρία δείχνει πως η αντίληψη ότι η συμβίωση με τους άλλους κρύβει απειλές είναι αυτή που μπορεί να δημιουργήσει τους μεγαλύτερους κινδύνους. Ο αποκλεισμός, η ξενοφοβία και ο ρατσισμός που παράγει μία τέτοια αντίληψη, είναι η μεγαλύτερη απειλή για την κοινωνική συνοχή. Η καταπολέμηση, λοιπόν, τέτοιων φαινομένων είναι βασική και διαρκής προτεραιότητα για την εκπαίδευση (Ανδρούσου & Ασκούνη 2007, σσ.22-23). Οι εκπαιδευτικοί είναι ανάγκη να ευαισθητοποιηθούν και να αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις για την πολιτισμική και γλωσσική διαφορετικότητα των μαθητών. Για να ανταποκριθούν αποτελεσματικά οι ξένοι μαθητές στο σχολείο, χρειάζεται να κατανοήσουμε τις διαφορετικές αξίες, αντιλήψεις, πεποιθήσεις τους και να αποδεχτούμε τις όποιες ομοιότητες ή διαφορές ανάμεσα στους πολιτισμούς, σεβόμενοι το δικαίωμα της διαφορετικότητας. Εκτιμώντας την γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία των μαθητών και των οικογενειών τους και σεβόμενοι κάθε μεμονωμένη ομάδα, οι αλλόγλωσσοι μαθητές θα ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους και θα λάβουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευσή τους.

Το σύγχρονο σχολείο πρέπει να προετοιμάζει τους μαθητές να ζήσουν αρμονικά σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία, παρέχοντας την εκπαίδευση που θα κατανοεί τη διαπολιτισμικότητα, θα αναπτύσσει αμοιβαίο σεβασμό και θα προωθεί θετική στάση στους μαθητές με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Για το λόγο αυτό οι εκπαιδευτικοί καλούνται να κατανοούν το διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο και τις ιδιαίτερες γλωσσικές ανάγκες των παιδιών από εθνικές μειονοτικές ομάδες και να διατηρούν υψηλές προσδοκίες για την απόδοση όλων των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να στοχάζονται πάνω στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική για να την προσεγγίσουν με νέους, διαφορετικούς τρόπους, τους οποίους καλούνται να εντάξουν με συστηματικό τρόπο σε ένα θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο (Ανδρούσου & Ασκούνη 2007, σ.30). Είναι ανάγκη όλοι οι μαθητές να βοηθηθούν ώστε να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή και την εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους να μαθαίνουν. Το σχολείο πρέπει να καλλιεργήσει στρατηγικές αντιμετώπισης ρατσιστικών συμπεριφορών και να διαμορφώσει μία αντιρατσιστική πολιτική στην τάξη, τονίζοντας πως όλοι οι μαθητές είναι «διαφορετικοί, όμως ίσοι». Στο νηπιαγωγείο, οι μετανάστες μαθητές, χρειάζεται να μεταφέρουν τον δικό τους πολιτισμό, να συμμετέχουν στη ζωή του σχολείου και να επικοινωνούν με όλους τους μαθητές, μέσα από το χορό, τη μουσική, την τέχνη, τη

γλώσσα του σώματος, ακόμη και μέσα από τη διαφορετική γλώσσα. Τα αλλόγλωσσα παιδιά πρέπει να προωθηθούν με την ενεργή συμμετοχή τους στην τάξη και οι εκπαιδευτικοί είναι ανάγκη να χρησιμοποιούν το κατάλληλο υλικό και να οργανώνουν δραστηριότητες στις οποίες θα συνυπάρχουν τα ενδιαφέροντα και οι εμπειρίες όλων των μαθητών, απαλλαγμένες από διακρίσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Η καταπολέμηση του ρατσισμού στο σχολείο απαιτεί συντονισμένη αντιμετώπιση των στερεοτυπικών αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών. Χρειάζεται παρέμβαση στο Αναλυτικό Πρόγραμμα και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να προωθείται ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και τις ίσες ευκαιρίες για όλους. Όλη η εκπαιδευτική κοινότητα πρέπει να προωθήσει τη δημιουργία ενός διαπολιτισμικού και αντιρατσιστικού σχολείου, ώστε να υπάρξει κοινωνική συνοχή, ισότητα και δικαιοσύνη. Χρειάζεται όλη η εκπαιδευτική κοινότητα να κατανοήσει ότι τα παιδιά των μειονοτήτων δεν είναι μόνο φορείς ενός διαφορετικού πολιτισμού τον οποίο οφείλει να αναγνωρίσει το σχολείο ως ισότιμο, αλλά ανήκουν επίσης σε ομάδες που τοποθετούνται στις χαμηλότερες βαθμίδες της ταξικής ιεραρχίας και αποκλείονται με πολλούς τρόπους από την πρόσβαση στα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά αγαθά. Συνεπώς το σχολείο που καταπολεμά τις διακρίσεις δεν είναι μόνο ένα σχολείο που εντάσσει στους κόλπους του τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, αλλά ταυτόχρονα ένα σχολείο που ανοίγει προοπτικές σχολικής -και δυνάμει κοινωνικής- επιτυχίας για όλους (Ανδρούσου & Ασκούνη, 2007, σ.25).

Όπως αναφέρει και η Χατζηπαναγιωτίδη, λοιπόν, *«Μεγάλη προσοχή πρέπει να δοθεί στην πολυπολιτισμική και διαπολιτισμική εκπαίδευση που δεν επιχειρεί να εξομαλύνει τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών, ούτε να σύρει τον “άλλο” μέσα στον κυρίαρχο πολιτισμό, αλλά προσπαθεί να αντλήσει όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία από τους διάφορους πολιτισμούς διευρύνοντας έτσι τους πολιτισμικούς ορίζοντες εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων καθιστώντας τους πολίτες του κόσμου, πολίτες που, ενώ κρατούν τα δικά τους πολιτισμικά χαρακτηριστικά, σέβονται το “άλλο”, τον διαφορετικό, χωρίς προκαταλήψεις, μίσση και ρατσιστικές τάσεις»* (Χατζηπαναγιωτίδη, σ.5).

ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εισαγωγή

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από συνεχείς αλλαγές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές σε παγκόσμια κλίμακα, οι οποίες διαμορφώνουν νέα δεδομένα και στη χώρα μας, που τις τελευταίες δεκαετίες έχει γίνει χώρα υποδοχής οικονομικών και πολιτικών μεταναστών. Η σύνθεση της κοινωνίας μας έχει αλλάξει και η πολιτεία οφείλει να ανταποκριθεί στη νέα μορφή της κοινωνίας. Η παιδεία, ένας από τους βασικούς θεσμούς του κράτους, επηρεάζεται άμεσα από αυτές τις αλλαγές.

Ένας μεγάλος αριθμός αλλόγλωσσων μαθητών φοιτά στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο. Η μη ύπαρξη κοινής γλώσσας, συχνά δημιουργεί προβλήματα επικοινωνίας στην προσχολική βαθμίδα, καθώς συχνά έρχονται μαθητές που δεν γνωρίζουν καθόλου ελληνικά.

Στην προσχολική αγωγή, οι έρευνες που γίνονται στη χώρα μας σχετικά με την εκπαίδευση των αλλόγλωσσων παιδιών, είναι πολύ περιορισμένες σε σχέση με αυτές που γίνονται στις υπόλοιπες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Έρευνες που παρουσιάστηκαν στο 13^ο Διεθνές Συνέδριο στην Αλεξανδρούπολη, στις 7-9 Μαΐου 2010, με θέμα «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση – Μετανάστευση – Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας», αποτύπωσαν τη γενική εικόνα που υπάρχει στο χώρο του νηπιαγωγείου, σε σχέση με τους αλλόγλωσσους μαθητές.

Συγκεκριμένα, σε έρευνα που έγινε από τους Μαυρομμάτη Γιώργο και Βέλκου Κική, με θέμα «Διαπολιτισμική Ετοιμότητα: Μια αναγκαία συνθήκη στην προετοιμασία των νηπιαγωγών για το Δημόσιο Νηπιαγωγείο του Νομού Ροδόπης», σκιαγραφήθηκε το προφίλ της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα νηπιαγωγεία του νομού Ροδόπης ώστε να αναδειχθούν οι λόγοι εκείνοι για τους οποίους η διαπολιτισμική ετοιμότητα των νηπιαγωγών αποτελεί αναγκαία συνθήκη (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.19). Η έρευνα έδειξε ότι, όσον αφορά το ζήτημα της γλωσσικής και πολιτισμικής ετερότητας, η γλώσσα χρειάζεται να αναγνωριστεί ως ένα μέρος του πολιτισμικού κεφαλαίου που φέρνουν τα παιδιά στο σχολείο και ως αναπόσπαστο

μέρος της ταυτότητάς τους που δεν μπορεί να απαξιώνεται. Αν η μητρική γλώσσα είναι σημαντική, είναι σημαντική για όλα τα παιδιά του κόσμου. Αυτό σημαίνει ότι αφ' ενός θα πρέπει να υπάρξει μια σαφής θέση της διοίκησης για τις μητρικές γλώσσες των παιδών και αφ' έτερου οι νηπιαγωγοί θα πρέπει να εξειδικευτούν σε θέματα διγλωσσίας και δίγλωσσης εκπαίδευσης, με έμφαση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Γι' αυτό, απαιτείται συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να κατακτηθούν οι σχετικές δεξιότητες και κυρίως να τροποποιηθούν στάσεις που θα οδηγήσουν στη παροχή ενός υψηλού επιπέδου προσχολικής εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από μητρική γλώσσα και κοινοτικό πολιτισμό (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.26).

Στο ίδιο συνέδριο οι κυρίες, Καπέλου Κατερίνα, Θαλασινού Έλσα και Γάκη Ράνια, ερευνώντας τις «Διδακτικές Προσεγγίσεις που υλοποιούνται σε μικτές τάξεις νηπιαγωγείου με καταστάσεις διγλωσσίας, με σκοπό την ενδυνάμωση της διαπολιτισμικής αγωγής, την αειφορία και την ομαλή μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό», παρουσίασαν μία μελέτη περίπτωσης που πραγματοποιήθηκε στην πολυπολιτισμική τάξη του 1ου Νηπιαγωγείου Ν. Ερυθραίας σε συνεργασία με το όμορο δημοτικό. Σκοπός της ήταν η ενδυνάμωση της διαπολιτισμικής αγωγής, η ευαισθητοποίηση στην ιδέα της αειφορίας και η ομαλή μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν έδειξαν ότι, όταν τα νήπια μικτών πολιτισμικών τάξεων εμπλέκονται σε καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις, διευρύνουν τις γνώσεις τους, σέβονται την διαφορετικότητα και παρουσιάζουν αλλαγές στις απόψεις τους για το δημοτικό σχολείο (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.41). Έτσι προτείνεται η παρουσία και η στήριξη στο εκπαιδευτικό έργο από εκπαιδευτικούς δίγλωσσους, κυρίως γνώστες των γλωσσών καταγωγής των μαθητών που έχουμε στις τάξεις και τονίζεται πως ένας συστηματικός προγραμματισμός που θα περιλαμβάνει διαπολιτισμικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με άλλες καινοτόμες δράσεις, όπως «η αειφορία στην εκπαίδευση» και «η ομαλή μετάβαση», έχει πολλά να προσφέρει και στους μαθητές αλλά και στους γονείς και στους εκπαιδευτικούς (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.51).

Σε ένα πρόγραμμα που διεξήγαγαν οι κυρίες Ζιώγου Ζωή και Μπέση Μαρίνα με θέμα «Το παιδικό κείμενο ως διδακτικό διαπολιτισμικό εργαλείο στο νηπιαγωγείο» για παιδιά που δεν γνωρίζουν τη γλώσσα υποδοχής και δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με το νέο περιβάλλον, υποστηρίχτηκε ότι η λογοτεχνία μπορεί να

παίξει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο ως σύνδεσμος ανάμεσα αφενός στα γνωστικά αντικείμενα και αφετέρου στις διάφορες κοινωνικές και συναισθηματικές εμπειρίες που έχουν τα παιδιά στο χώρο του σχολείου, και έξω από αυτόν (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.54). Από τα αποτελέσματα του προγράμματος προέκυψε ότι η ενσωμάτωση των αλλοδαπών παιδιών στις ομάδες του νηπιαγωγείου δεν δημιούργησε προβλήματα και δεν σημειώθηκαν εχθρότητες μεταξύ των παιδιών. Οι προσπάθειες ενσωμάτωσης οδήγησαν στη δημιουργία στενών-φιλικών σχέσεων μεταξύ των αλλοδαπών παιδιών και των ελληνόπουλων. Συμπερασματικά, τα παιδιά μέσα από τη γνωριμία και επαφή μ' αυτού του είδους το πολιτισμικό υλικό αύξησαν τις γνώσεις τους, διεύρυναν την αναγνωστική και αφηγηματική τους εμπειρία, ενίσχυσαν τις ικανότητες μάθησης, κατανόησης και χρήσης της γλώσσας, ανέπτυξαν κριτική και δημιουργική σκέψη και διαμόρφωσαν απόψεις και στάσεις «ανοιχτές» προς τη διαφορετικότητα (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.61).

Τέλος, ο Κώστας Μάγος παρουσιάζοντας το άρθρο του «Καθρέφτες και παράθυρα, γέφυρες και σταυροδρόμια»: Κριτήρια αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού ως προς τη διαπολιτισμική του διάσταση, που αφορά την παρουσίαση και αξιολόγηση δύο χαρακτηριστικών περιπτώσεων εκπαιδευτικού υλικού με στόχο τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση των μαθητών (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.298), τόνισε πως ο εμπλουτισμός των σχολικών τάξεων με κατάλληλο διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και η συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην αξιολόγηση και χρήση του υλικού αυτού αποτελούν δυο βασικές ανάγκες στο πλαίσιο εισαγωγής της διαπολιτισμικής διάστασης στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη (Γεωργογιάννης και Μπάρος 2010, σ.σ.307-308).

Όλες οι παραπάνω έρευνες δείχνουν πως στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης δεν υπάρχουν ιδιαίτερα μέτρα για την αντιμετώπιση των αλλόγλωσσων παιδιών. Δεν προβλέπονται τάξεις υποδοχής, ειδικά νηπιαγωγεία, ούτε δίγλωσση εκπαίδευση οποιουδήποτε είδους. Η μοναδική αναφορά που γίνεται σε παιδιά μειονοτήτων στο βιβλίο της νηπιαγωγού εντοπίζεται στους στόχους της “κοινωνικοσυναισθηματοθηκοθησκευτικής αγωγής” και είναι αρκετά γενικόλογη. Ανάμεσα στους στόχους της παραπάνω αγωγής προβλέπεται: “τα παιδιά να υιοθετούν θετική στάση απέναντι στα παιδιά των μειονοτήτων και στα παιδιά με ειδικές ανάγκες έτσι ώστε μέσα σε πνεύμα αποδοχής και συνεργασίας να βοηθούν τα παιδιά αυτά να ενταχθούν ομαλά στην ομάδα” (ΥΠΕΠΘ 1989). Εντούτοις, ο χώρος

της προσχολικής εκπαίδευσης θα μπορούσε να λειτουργήσει καταλυτικά στην ομαλή ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι μάλιστα ένας, εν δυνάμει ιδιαίτερα προνομιακός χώρος εφόσον αξιοποιηθούν κατάλληλα οι δυνατότητες που παρέχονται και οι παρεμβάσεις που επιτρέπονται. (Παπαδοπούλου 2003, σ. 3)

Με αφορμή όλους τους παραπάνω προβληματισμούς και τα συμπεράσματα που προκύπτουν, η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να εντοπίσει ποιες αδυναμίες υπάρχουν ή παρεμβάσεις χρειάζεται να γίνουν στο χώρο του νηπιαγωγείου, ώστε οι διδακτικές προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών να είναι αποτελεσματικές και να οδηγήσουν στην αποδοχή της γλωσσικής και πολιτισμικής ταυτότητας κάθε νηπίου. Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι κατάλληλο ή μήπως χρειάζεται παρέμβαση της πολιτείας για ένα ξεχωριστό (ενσωματωμένο πρόγραμμα) για τα αλλόγλωσσα παιδιά στο νηπιαγωγείο; Οι νηπιαγωγοί έχουν τη γνώση και είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι να υποδεχθούν τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής στο νηπιαγωγείο; Μπορούν να τους διδάξουν μακριά από προκαταλήψεις και στερεότυπα; Οι μαθητές έχουν την ευαισθησία να αποδεχθούν τους αλλόγλωσσους στο χώρο του σχολείου; Όλα αυτά τα ζητήματα θα προσπαθήσουν να πάρουν κάποιες απαντήσεις μέσα από την παρούσα εργασία.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δημόσια νηπιαγωγεία του Νομού Σερρών, κατά το σχολικό έτος 2016-2017, με στόχο την αποτύπωση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τα ζητήματα που αφορούν τη γλωσσική και τη γενικότερη συμπεριφορά των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής, καθώς και την αξιοποίηση του ξένου πολιτισμού, κάτω από τις συνθήκες επαφής των διαφόρων γλωσσών στα συγκεκριμένα σχολεία.

Στην παρούσα εργασία, αφού αναλυθεί η μεθοδολογία και τα δεδομένα της έρευνας, θα ακολουθήσει η διατύπωση των συμπερασμάτων σχετικά με: α) τις στάσεις των εκπαιδευτικών και β) την προσπάθειά τους να αξιοποιήσουν τον ξένο πολιτισμό, ώστε να βοηθήσουν τα αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη. Αν και το ερευνητικό δείγμα είναι περιορισμένο, θεωρώ ότι τα συμπεράσματα μπορούν να δώσουν απάντηση σε γενικότερα ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση των αλλόγλωσσων παιδιών στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο, ώστε να διευκολυνθούν στην εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

1.Ερευνητικό Δείγμα-Μεθοδολογία

Έχοντας ως στόχο την ανάλυση των σχετικών ερωτημάτων, επικέντρωσα την έρευνα στα δημόσια νηπιαγωγεία του Νομού Σερρών, έτσι ώστε να έχω τη δυνατότητα να επεξεργαστώ ένα αντιπροσωπευτικό ερευνητικό δείγμα εκπαιδευτικών, το οποίο έχει δουλέψει με αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη και στο οποίο θα είχα άμεση πρόσβαση, καθώς και η ίδια εργάζομαι ως νηπιαγωγός στον ίδιο Νομό. Για το σκοπό αυτό, επέλεξα νηπιαγωγεία τόσο της πόλης των Σερρών, όσο και της επαρχίας, ώστε να είμαι σε θέση να παρακολουθήσω τη στάση των νηπιαγωγών για τα αλλόγλωσσα παιδιά σε όλο το Νομό. Συγκεκριμένα, συμμετείχαν 65 νηπιαγωγοί που εργάζονται σε σχολεία το τρέχον σχολικό έτος 2016-17 και δέχτηκαν να συμμετέχουν ανώνυμα στην εν λόγω έρευνα που έλαβε χώρα τον Ιανουάριο του 2017.

Τα ερευνητικά στάδια που πραγματοποιήθηκαν είναι τα εξής:

α. Προσωπική, επί τόπου επίσκεψη στο χώρο του σχολείου και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου (βλ. παράρτημα) από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό.

β. Αποστολή του ερωτηματολογίου στα σχολεία, με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και συμπλήρωσή του από τους εκπαιδευτικούς ηλεκτρονικά.

γ. Βοήθεια από τους συναδέλφους νηπιαγωγούς, οι οποίοι έδωσαν τα έντυπα ερωτηματολόγια σε συναδέλφους τους στο ίδιο ή σε άλλα σχολεία και αφού τα συγκέντρωσαν, μου τα επέστρεψαν συμπληρωμένα.

Δεδομένου του γεγονότος ότι εργάζομαι ως νηπιαγωγός στο Νομό Σερρών, τα προς συμπλήρωση ερωτηματολόγια τέθηκαν αρχικά σε γνωστούς μου συναδέλφους, οι οποίοι έδειξαν μεγάλη προθυμία να βοηθήσουν συμπληρώνοντάς τα, δίνοντας τα έντυπα σε άλλους συναδέλφους, ή προωθώντας τα ηλεκτρονικά. Αντίθετα, όταν τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο σε σχολεία όπου οι συνάδελφοι ήταν άγνωστοι, υπήρξε πολύ μικρή ανταπόκριση.

Τα ερωτήματα-θέματα που τέθηκαν στο ερωτηματολόγιο ήταν τα εξής:

- Το προφίλ του εκπαιδευτικού.

- Η άποψή τους για τα αλλόγλωσσα παιδιά, μέσα στην τάξη.
- Πώς οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό στην τάξη, προκειμένου να βοηθήσουν τα αλλόγλωσσα παιδιά στην γλωσσική τους επίδοση.

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε:

- ερωτήματα που αφορούν το κοινωνικό προφίλ των εκπαιδευτικών (φύλο, ηλικία, αν έχει δουλέψει με αλλόγλωσσα παιδιά και από ποιά χώρα και αν έχει υποστεί κάποια σχετική επιμόρφωση γι' αυτή την κατηγορία μαθητών).
- ερωτήματα που επιχειρούν να περιγράψουν την άποψη των νηπιαγωγών για τα αλλόγλωσσα παιδιά μέσα στην ελληνική τάξη (απόψεις για ζητήματα ρατσισμού και σχολικής επίδοσης).
- ερωτήματα σχετικά με την αξιοποίηση του ξένου στοιχείου μέσα στη σχολική τάξη.

Στο στάδιο της συγκέντρωσης των ερωτηματολογίων, επιχείρησα κατά περίπτωση, να προσεγγίσω προσωπικά τους εκπαιδευτικούς, εξηγώντας το σκοπό της έρευνας, τονίζοντας ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και ζητώντας τους να απαντήσουν με απόλυτη ειλικρίνεια. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2017, στη μέση περίπου της σχολικής χρονιάς, οπότε οι εκπαιδευτικοί είχαν ήδη διαμορφώσει την εικόνα της τάξης τους. Κατάφερα να προσεγγίσω 65 νηπιαγωγούς και θεωρώ ότι το δείγμα είναι ικανοποιητικό για να μας δώσει κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη γενικότερη στάση των νηπιαγωγών του συγκεκριμένου Νομού, απέναντι στα αλλόγλωσσα παιδιά. Στη συγκεκριμένη έρευνα κατάφερα να πάρω την άποψη ενός μόνο άντρα-νηπιαγωγού, η οποία θα αναλυθεί παρακάτω και θα μας δώσει πληροφορίες για το αν η θέση του διαφοροποιείται από αυτή των υπολοίπων νηπιαγωγών.

2.Ανάλυση ερευνητικών δεδομένων

Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τα ερωτηματολόγια, παρουσιάζονται παρακάτω και χωρίζονται σε αυτά που αφορούν την επιμόρφωση που έχουν υποστεί

οι εκπαιδευτικοί για τα αλλόγλωσσα παιδιά (2.1), στα δεδομένα που αφορούν την παρουσία των αλλόγλωσσων παιδιών μέσα στη σχολική τάξη (2.2) και τέλος τα δεδομένα σχετικά με την αξιοποίηση του ξένου στοιχείου ώστε να βοηθηθούν αυτά τα παιδιά στη βελτίωση της γλωσσικής τους επίδοσης (2.3).

2.1.Εκπαιδευτικοί

Ξεκινώντας τη συγκεκριμένη έρευνα και προσεγγίζοντας τους συναδέλφους νηπιαγωγούς προκειμένου να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο, προέκυψε το ερώτημα, ποιά παιδιά θεωρούμε αλλόγλωσσα. Χρειάστηκε, έτσι, να γίνει η διευκρίνιση, πως ‘αλλόγλωσσα’ θεωρούμε όλα τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής, είτε γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, είτε την μαθαίνουν ταυτόχρονα με τη γλώσσα που μιλούν στην οικογένειά τους.

Στην έρευνα έλαβαν μέρος 65 νηπιαγωγοί, εκ των οποίων 64 γυναίκες (ποσοστό 98,4%) και 1 άντρας (ποσοστό 1,53%).

Πίνακας 1 : Φύλο

Φύλο	Συμμετέχοντες	Ποσοστό
Άντρες	1	1,53%
Γυναίκες	64	98,4%

Οι ηλικίες των ερωτηθέντων κυμαίνονται από 31 ετών έως 51 και πάνω. Συγκεκριμένα 25 νηπιαγωγοί ηλικίας 31-40 ετών (ποσοστό 38,4%), 34 νηπιαγωγοί ηλικίας 41-50 (ποσοστό 52,3%) και 6 νηπιαγωγοί ηλικίας 51 και άνω (ποσοστό 9,2%).

Πίνακας 2: Ηλικία

Ηλικία	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
22-30 ετών	0	0%
31-40 ετών	25	38,4%
41-50 ετών	34	52,3%
51 ετών και πάνω	6	9,2%

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα δεν υπάρχει συμμετοχή εκπαιδευτικών ηλικίας 22-30 ετών, διότι, αν σκεφτούμε πως ο τελευταίος διαγωνισμός ΑΣΕΠ έγινε το 2008 και οι νέοι νηπιαγωγοί δεν δουλεύουν με την επετηρίδα, είναι δύσκολο να βρεθεί εκπαιδευτικός τόσο μικρός σε ηλικία που να δουλεύει σε δημόσιο νηπιαγωγείο του Νομού.

Όλοι οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνα, δουλεύουν σε δημόσια νηπιαγωγεία του Νομού Σερρών, με τουλάχιστον 6 χρόνια προϋπηρεσίας, ενώ αρκετοί συνάδελφοι εργάζονται για πάνω από 16 χρόνια στα ελληνικά σχολεία. Συγκεκριμένα 25 άτομα με προϋπηρεσία 6-10 έτη (ποσοστό 38,4%), 19 άτομα με προϋπηρεσία από 11-15 έτη (ποσοστό 29,2%) και 21 άτομα με προϋπηρεσία 16 χρόνια και περισσότερο (ποσοστό 32,3%).

Πίνακας 3: Χρόνια προϋπηρεσίας

Προϋπηρεσία	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
1-5 έτη	0	0%
6-10 έτη	25	38,4%
11-15 έτη	19	29,2%
16 έτη και πάνω	21	32,3%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε επίσης πως δεν υπάρχει νηπιαγωγός με προϋπηρεσία 1-5 χρόνια, γιατί ο νομός Σερρών είναι ένας σχετικά δύσκολος Νομός για τις μεταθέσεις νηπιαγωγών, καθώς έχει πολλούς εκπαιδευτικούς με μεγάλη προϋπηρεσία και αρκετά μακριά από τη συνταξιοδότηση.

Όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα, έχουν δουλέψει με αλλόγλωσσα παιδιά στην εκπαιδευτική τους πορεία (ποσοστό 100%).

Από αυτούς τη σχολική χρονιά 2016-17, είχαν αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη οι 35 νηπιαγωγοί (ποσοστό 53,8%), ενώ οι 30 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, δε δούλεψαν φέτος με αλλόγλωσσα παιδιά (ποσοστό 46,1%).

Πίνακας 4: Συμμετοχή των αλλόγλωσσων παιδιών στην τάξη τη σχολική χρονιά 2016-17.

Αλλόγλωσσα παιδιά	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Ναι	35	53,8%
Όχι	30	46,1%

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, έχει οδηγήσει πολλούς οικονομικούς μετανάστες να επιστρέψουν στην πατρίδα τους ή να αναζητήσουν την τύχη τους σε άλλες χώρες, γι' αυτό το λόγο θεωρώ ότι το ποσοστό 46,1% των εκπαιδευτικών που πήραν μέρος στην έρευνα, δεν έχουν φέτος αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη.

Οι χώρες καταγωγής των αλλόγλωσσων παιδιών με τα οποία έχουν δουλέψει στην εκπαιδευτική τους πορεία οι νηπιαγωγοί είναι: Αλβανία, Βουλγαρία, Ινδία, Γεωργία, Βιετνάμ, Γαλλία, ΗΠΑ, Παλινοστούντες Έλληνες, Συρία, Ρουμανία, Ελβετία, Ολλανδία, Τουρκία, Ρωσία, Πακιστάν, Γερμανία, Αυστρία, Αρμενία, Αίγυπτος, Ν. Αφρική, Αγγλία, Παλαιστίνη, Ιράν, Πολωνία, Σλοβακία, Κίνα, Σερβία και Μουσουλμανόπαιδα -Πομάκοι.

Εδώ χρειάζεται να σημειώσουμε πως οι χώρες που αναφέρονται παραπάνω, είναι οι χώρες προέλευσης των μαθητών με τους οποίους δούλεψαν οι εκπαιδευτικοί ανά την Ελλάδα. Στο Νομό Σερρών υπάρχουν μαθητές κυρίως από την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Γεωργία.

Στην ερώτηση αν έχουν υποστεί κάποια επιμόρφωση για θέματα που αφορούν τα αλλόγλωσσα παιδιά, 52 εκπαιδευτικοί απάντησαν αρνητικά (ποσοστό 80%), ενώ 13 μόνο νηπιαγωγοί έχουν παρακολουθήσει σχετικά σεμινάρια (ποσοστό 20%).

Πίνακας 5: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Επιμόρφωση	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Ναι	13	20%
Όχι	52	80%

Παρατηρούμε λοιπόν πως η συντριπτική πλειοψηφία, 80% των νηπιαγωγών του Νομού, δεν έχει υποστεί καμία επιμόρφωση για θέματα που αφορούν τα αλλόγλωσσα παιδιά, παρόλο που μπορεί να εργάζεται πολλά χρόνια με παιδιά μη ελληνικής καταγωγής.

Από τους νηπιαγωγούς που έχουν υποστεί κάποιου είδους επιμόρφωση, φαίνεται πως το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς έχουν υπηρετήσει σε σχολεία της Θράκης, εκεί που το μουσουλμανικό στοιχείο είναι πολύ έντονο. Συγκεκριμένα από τους 13 νηπιαγωγούς με επιμόρφωση, 3 άτομα παρακολούθησαν σχετικά μαθήματα σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (ποσοστό 23%), 2 άτομα στο Διδακταλείο

(ποσοστό 15,3%), 5 άτομα παρακολούθησαν ημερίδες που οργάνωσαν οι Πρωτοβάθμιες Διευθύνσεις των Νομών Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου, για τα παιδιά Μουσουλμανικής καταγωγής (ποσοστό 38,4%), ενώ 3 ακόμη εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν επιμορφωτικά σεμινάρια στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το ΑΠΘ (ποσοστό 23%).

Πίνακας 6: Φορείς επιμόρφωσης

Εκπαιδευτικοί	Φορέας	Ποσοστό
3	Π.Μ.Σ	23%
2	Διδασκαλείο	15,3%
5	Διευ/νση Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης	38,4%
3	Πανεπιστήμιο	23%

Ο παραπάνω πίνακας μας δίνει επίσης το στοιχείο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και προσωπικής εξέλιξης, καθώς τα 8 από τα 13 άτομα, έχουν επιλέξει επιπλέον σπουδές στα ελληνικά πανεπιστήμια με μεταπτυχιακά προγράμματα, σεμινάρια και φοίτηση στο Διδασκαλείο.

2.2. Το αλλόγλωσσο παιδί στην τάξη

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με ζητήματα ρατσισμού στην τάξη, την επίδοση των αλλόγλωσσων παιδιών στο σχολείο και τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών γι' αυτά τα παιδιά. Ειδικότερα:

Στο ερώτημα αν υπήρξε ποτέ ζήτημα ρατσισμού στην τάξη, οι εκπαιδευτικοί τοποθετήθηκαν ως εξής: Καθόλου, απάντησαν 29 νηπιαγωγοί (ποσοστό 44,6%), λίγο, απάντησαν 31 νηπιαγωγοί (ποσοστό 47,6%), ενώ μόνο οι 5 από αυτούς αντιμετώπισαν αρκετά ζητήματα ρατσισμού στην τάξη (ποσοστό 7,6%).

Πίνακας 7: Ζητήματα ρατσισμού

Ρατσισμός	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	29	44,6%
Λίγο	31	47,6%
Αρκετά	5	7,6%

Ο πίνακας αυτός μας δείχνει πως γενικότερα οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως δεν υπάρχουν θέματα ρατσισμού στα σχολεία. Το μεγαλύτερο ποσοστό των νηπιαγωγών (47,6%) αντιμετωπίζει λίγα προβλήματα, ενώ ένα επίσης μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών (44,6%) δηλώνει πως δεν υπάρχει κανένα ζήτημα ρατσισμού με τους αλλόγλωσσους μαθητές στην τάξη. Μικρό σχετικά είναι το ποσοστό των νηπιαγωγών (7,6%) που πιστεύει πως η παρουσία αυτών των παιδιών δημιουργεί αρκετά προβλήματα ρατσισμού στο σχολείο.

Στην ερώτηση αν τα αλλόγλωσσα παιδιά δημιουργούν προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης, οι εκπαιδευτικοί τοποθετήθηκαν ως εξής: 30 νηπιαγωγοί δεν έχουν κανένα πρόβλημα με τα αλλόγλωσσα παιδιά στο σχολείο (ποσοστό 46,1%), 31 εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι δημιουργούνται λίγα προβλήματα (ποσοστό 47,6%), ενώ μόνο 4 πιστεύουν ότι η παρουσία των αλλόγλωσσων παιδιών στην τάξη δημιουργεί αρκετά προβλήματα (ποσοστό 6,1%).

Πίνακας 8: Προβλήματα στην τάξη

Προβλήματα	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	30	46,1%
Λίγο	31	47,6%
Αρκετά	4	6,1%

Όπως και στον πίνακα 7, έτσι και στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των νηπιαγωγών (47,6%) πιστεύει ότι η παρουσία των αλλόγλωσσων παιδιών δημιουργεί λίγα προβλήματα στην τάξη, ενώ ένα επίσης μεγάλο ποσοστό (46,1%), θεωρεί πως δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα από τα αλλόγλωσσα παιδιά. Πολύ μικρό (6,1%) είναι το ποσοστό των νηπιαγωγών που ισχυρίζεται πως αντιμετωπίζει προβλήματα που δημιουργούν τα αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη.

Σχετικά με το αν οι εκπαιδευτικοί έχουν χαμηλές προσδοκίες από τους αλλόγλωσσους μαθητές, καθόλου απάντησαν 28 εκπαιδευτικοί (ποσοστό 43%), 30 απάντησαν λίγο (ποσοστό 46,1%), ενώ 7 νηπιαγωγοί φαίνεται ότι έχουν αρκετά χαμηλές προσδοκίες από τους αλλόγλωσσους μαθητές (ποσοστό 10,7%).

Πίνακας 9: Προσδοκίες

Χαμηλές προσδοκίες	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	28	43%
Λίγο	30	46,1%
Αρκετά	7	10,7%

Τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα μας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως τα αλλόγλωσσα παιδιά μπορούν να έχουν εξέλιξη στο σχολείο. Το 46,1% από αυτούς δηλώνει ότι έχει λίγο χαμηλές προσδοκίες από αυτά τα παιδιά, γεγονός που δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί περιμένουν αρκετή πρόοδο. Το 43% των νηπιαγωγών αναφέρει πως δεν έχει καθόλου χαμηλές προσδοκίες, άρα οι εκπαιδευτικοί αυτοί θεωρούν ότι τα παιδιά θα εξελιχθούν πολύ στο σχολείο. Μόνο το 10,7% έχει αρκετά χαμηλές προσδοκίες και οι νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά δεν μπορούν να τα καταφέρουν πολύ καλά στο σχολείο.

Στο ερώτημα αν το οικονομικό υπόβαθρο των αλλόγλωσσων μαθητών, οδηγεί σε χαμηλή επίδοση στο σχολείο, 19 νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι δεν επηρεάζει καθόλου (ποσοστό 29,2%), 24 θεωρούν ότι επηρεάζει λίγο (ποσοστό 36,9%), 19 πιστεύουν ότι το οικονομικό υπόβαθρο επηρεάζει αρκετά την επίδοση στο σχολείο (ποσοστό 29,2%), ενώ 3 από τους ερωτηθέντες έχουν την άποψη ότι η οικονομική κατάσταση την επηρεάζει πολύ (ποσοστό 4,6%).

Πίνακας 9: Οικονομικό υπόβαθρο και χαμηλή επίδοση

Επίδραση	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	19	29,2%
Λίγο	24	36,9%
Αρκετά	19	29,2%
Πολύ	3	4,6%

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, ένα μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών (36,9%) πιστεύει πως το οικονομικό υπόβαθρο των αλλόγλωσσων παιδιών επηρεάζει λίγο τη σχολική τους επίδοση, ενώ μόνο 3 από τους ερωτηθέντες (4,6%) θεωρούν ότι η οικονομική κατάσταση μπορεί να επηρεάσει την επίδοση στο σχολείο. Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως ίσος αριθμός νηπιαγωγών (29,2%) πιστεύει ότι τα παιδιά αυτά δεν επηρεάζονται καθόλου ή επηρεάζονται αρκετά. Εδώ παρατηρούμε

πως οι απόψεις τους σε γενικές γραμμές είναι μοιρασμένες. Κατά την άποψή μου αυτό συμβαίνει γιατί πολλές φορές έχουμε συναντήσει αλλόγλωσσα παιδιά που δεν έχουν καμία βοήθεια από το σπίτι, να εξελίσσονται στους καλύτερους μαθητές της τάξης, γεγονός που δείχνει πως τα εσωτερικά τους κίνητρα, για να προχωρήσουν στη ζωή τους, είναι πολύ ισχυρά.

Στην ερώτηση αν τα αλλόγλωσσα παιδιά δέχονται κοροϊδία από τους υπόλοιπους μαθητές, 27 νηπιαγωγοί δεν έχουν αντιληφθεί κάτι τέτοιο (ποσοστό 41,5%), 32 θεωρούν ότι τα υπόλοιπα παιδιά κοροϊδεύουν λίγο τα αλλόγλωσσα (ποσοστό 49,2%), ενώ 6 εκπαιδευτικοί ισχυρίζονται πως τα αλλόγλωσσα δέχονται αρκετή κοροϊδία, από τους συμμαθητές τους, στο σχολείο (ποσοστό 9,2%).

Πίνακας 10: Κοροϊδία στο σχολείο

Κοροϊδία	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	27	41,5%
Λίγο	32	49,2%
Αρκετά	6	9,2%

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει πως οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν πως το θέμα ‘κοροϊδία’ δεν υφίσταται στο νηπιαγωγείο (41,5%), ή συναντάται λίγο (49,2%). Κατά την άποψή μου απάντησαν έτσι γιατί, το νηπιαγωγείο είναι ένας χώρος στον οποίο δημιουργούνται οι πρώτες κοινωνικές εμπειρίες του παιδιού στη συναναστροφή του με τους άλλους και επιτρέπει στο παιδί να αλληλεπιδρά και να μαθαίνει, άρα μέσα στην ασφάλεια αυτού του χώρου και λόγω της ηλικίας των μικρών παιδιών, τα νήπια δεν έχουν καλλιεργήσει ακόμη αισθήματα μη αποδοχής και κοινωνικού αποκλεισμού.

Σχετικά με το αν τα αλλόγλωσσα παιδιά απουσιάζουν από το σχολείο, 30 νηπιαγωγοί παρατηρούν ότι τα παιδιά δεν απουσιάζουν καθόλου από το σχολείο (ποσοστό 46,1%), 30 απαντούν ότι απουσιάζουν λίγο (ποσοστό 46,1%), ενώ 5 θεωρούν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά κάνουν αρκετές απουσίες (ποσοστό 7,6%).

Πίνακας 11: Απουσίες στο σχολείο

Απουσίες	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	30	46,1%
Λίγο	30	46,1%
Αρκετά	5	7,6%

Τα αποτελέσματα στον παραπάνω πίνακα μας δείχνουν πως οι νηπιαγωγοί θεωρούν πως τα αλλόγλωσσα παιδιά είναι συνεπή στο σχολείο, με ελάχιστες απουσίες στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Στο ερώτημα αν οι εκπαιδευτικοί έχουν εντοπίσει κάποια ταλέντα ανάμεσα στους αλλόγλωσσους μαθητές, 9 δεν έχουν εντοπίσει κανένα ταλέντο (ποσοστό 13,8%), 13 έχουν εντοπίσει λίγα (ποσοστό 20%) και 30 νηπιαγωγοί έχουν εντοπίσει αρκετά ταλέντα ανάμεσα στα αλλόγλωσσα παιδιά (ποσοστό 46,1%). Επίσης, 10 ισχυρίζονται πως υπάρχουν πολλά ταλέντα (ποσοστό 15,3%), ενώ 3 από τους ερωτηθέντες απάντησαν ότι έχουν εντοπίσει πάρα πολλά ταλέντα στους αλλόγλωσσους μαθητές (ποσοστό 4,6%).

Πίνακας 12: Ταλέντα

Ταλέντα	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	9	13,8%
Λίγο	13	20%
Αρκετά	30	46,1%
Πολύ	10	15,3%
Πάρα πολύ	3	4,6%

Όπως φαίνεται και στο πίνακα οι νηπιαγωγοί έχουν εντοπίσει αρκετά ταλέντα ανάμεσα στα αλλόγλωσσα παιδιά (46,1%) γεγονός που μας δείχνει πως παρόλο που τα παιδιά αυτά μπορεί να μην έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας και να ‘μειονεκτούν’ στη λεκτική επικοινωνία, ωστόσο διαθέτουν ταλέντο και εσωτερικά κίνητρα που τα ωθούν προς την πρόοδο.

Σχετικά με το αν οι αλλόγλωσσοι μαθητές γνωρίζουν για τον πολιτισμό τους, 7 νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι τα παιδιά δε γνωρίζουν τίποτα (ποσοστό 10,7%) και 36 θεωρούν ότι τα παιδιά ξέρουν λίγα πράγματα (ποσοστό 55,3%). 19 εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι τα παιδιά γνωρίζουν αρκετά για τον πολιτισμό τους (ποσοστό 29,2%), ενώ μόνο 3 έχουν τη γνώμη πως τα αλλόγλωσσα παιδιά γνωρίζουν πολύ τον πολιτισμό τους (ποσοστό 4,6%).

Πίνακας 13: Πολιτισμός

Γνωρίζουν	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	7	10,7%
Λίγο	36	55,3%
Αρκετά	19	29,2%
Πολύ	3	4,6%

Η έρευνα έδειξε πως οι νηπιαγωγοί θεωρούν πως τα αλλόγλωσσα παιδιά γνωρίζουν λίγα στοιχεία για τις ρίζες και τον πολιτισμό τους (55,3%). Το 29,2% των εκπαιδευτικών πιστεύει ότι ξέρουν αρκετά πράγματα, ενώ το 10,7% ότι τα παιδιά δεν γνωρίζουν τίποτα για τις ρίζες τους. Θεωρώ ότι οι απαντήσεις αυτές δόθηκαν γιατί πολλά από αυτά τα παιδιά έχουν γεννηθεί στη χώρα μας και έχουν εικόνες μόνο από την ελληνική κουλτούρα, αλλά και γιατί λόγω της μικρής τους ηλικίας και της απόστασης από τη χώρα καταγωγής τους δεν έχουν μνήμες από εκεί. Επίσης η ανάγκη για πλήρη ενσωμάτωση πιθανόν να οδηγεί τις οικογένειές τους σε υιοθέτηση των ελληνικών ηθών και εθίμων.

Στο ερώτημα αν οι αλλόγλωσσοι μαθητές προβάλλουν στοιχεία του πολιτισμού τους στα υπόλοιπα παιδιά, 21 εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι δεν προβάλλουν καθόλου στοιχεία του πολιτισμού τους (ποσοστό 32,3%), 34 θεωρούν ότι προβάλλουν λίγο (ποσοστό 52,3%), ενώ 10 έχουν την άποψη πως τα αλλόγλωσσα παιδιά προβάλλουν αρκετά τα στοιχεία του πολιτισμού τους στους υπόλοιπους μαθητές (ποσοστό 15,3%).

Πίνακας 14: Προβολή στοιχείων του πολιτισμού

Προβολή	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	21	32,3%
Λίγο	34	52,3%
Αρκετά	10	15,3%

Σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων, οι αλλόγλωσσοι μαθητές προβάλλουν λίγο τα στοιχεία του πολιτισμού τους στους υπόλοιπους μαθητές (52,%). Όπως ειπώθηκε και στον προηγούμενο πίνακα, τα παιδιά γνωρίζουν λίγα πράγματα για τον πολιτισμό τους και στην προσπάθειά τους να ενσωματωθούν με την πλειονότητα, μεταφέρουν λίγα στοιχεία, από την κουλτούρα τους, στο σχολείο.

Στην ερώτηση αν οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών, 4 νηπιαγωγοί απάντησαν ότι συνεργάζονται λίγο (ποσοστό 6,1%), 27 συνεργάζονται αρκετά (ποσοστό 41,5%), 25 συνεργάζονται πολύ (ποσοστό 38,4%), ενώ 9 έχουν πάρα πολύ καλή συνεργασία με τους γονείς των αλλόγλωσσων μαθητών (ποσοστό 13,8%).

Πίνακας 15: Συνεργασία με γονείς

Συνεργασία	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Λίγο	4	6,1%
Αρκετά	27	41,5%
Πολύ	25	38,4%
Πάρα πολύ	9	13,8%

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει πως οι εκπαιδευτικοί ορίζουν τη συνεργασία μεταξύ και γονιών και εκπαιδευτικών, ως βασική προϋπόθεση στην επίτευξη των στόχων της προσχολικής αγωγής. Το μεγαλύτερο μέρος των νηπιαγωγών συνεργάζεται αρκετά (41,5%) ή πολύ (38,4%) με τους γονείς, γεγονός που δείχνει πως το νηπιαγωγείο αναλαμβάνει το ρόλο ενός μηχανισμού στήριξης της οικογενειακής κοινωνικοποίησης γονέων και μαθητών στο χώρο του σχολείου.

Όσον αφορά τις κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών, 18 εκπαιδευτικοί δεν έχουν καθόλου κοινωνικές σχέσεις (ποσοστό 27,6%), 17 έχουν λίγες (ποσοστό 26,1%) και 19 ισχυρίζονται ότι έχουν αρκετές σχέσεις με τους γονείς (ποσοστό 29,2%). Επίσης, 9 νηπιαγωγοί έχουν πολλές κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών (ποσοστό 13,8%), ενώ μόνο 2 εκπαιδευτικοί διατηρούν πάρα πολύ καλές σχέσεις με τους γονείς (ποσοστό 3%).

Πίνακας 16: Κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς

Σχέσεις	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Καθόλου	18	27,6%
Λίγο	17	26,1%
Αρκετά	19	29,2%
Πολύ	9	13,8%
Πάρα πολύ	2	3%

Σε αντίθεση με τη συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών στο χώρο του σχολείου παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των νηπιαγωγών (29,2%) έχει αρκετές κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων μαθητών, όμως ένα ποσοστό 27,6% και 26,1% έχει αντίστοιχα λίγες ή καθόλου κοινωνικές σχέσεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως έχουμε να κάνουμε με ανθρώπους των οποίων η κοινωνική κατάσταση διαφέρει από αυτή των ντόπιων γονέων. Το κοινωνικό status των μεταναστών, που συνδέεται συνήθως με εμπειρίες κοινωνικής ανασφάλειας και

μη αποδοχής από την πλειονότητα, μας δείχνει πως ενώ υπάρχει συνεργασία στο σχολείο, δεν υπάρχει βάση εμπιστοσύνης στην κοινωνική ζωή.

Σχετικά με τη συμμετοχή των νηπιαγωγών στις γιορτές των αλλόγλωσσων παιδιών, 30 εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως δε συμμετέχουν καθόλου (ποσοστό 46,1%), 19 συμμετέχουν λίγο (ποσοστό 29,2%), 10 συμμετέχουν αρκετά (ποσοστό 15,3%) και 6 νηπιαγωγοί απάντησαν ότι συμμετέχουν πολύ στις γιορτές των αλλόγλωσσων μαθητών (ποσοστό 9,2%).

Πίνακας 17: Συμμετοχή εκπαιδευτικών σε γιορτές

Συμμετοχή	Εκπαιδευτικός	Ποσοστό
Καθόλου	30	46,1%
Λίγο	19	29,2%
Αρκετά	10	15,3%
Πολύ	6	9,2%

Η έρευνα έδειξε πως οι εκπαιδευτικοί δε συμμετέχουν (46,1%) στις γιορτές των αλλόγλωσσων παιδιών (γενέθλια, εθνικές γιορτές κ.λ.π.), ή συμμετέχουν λίγο (29,2%). Θεωρώ ότι οι απαντήσεις αυτές δόθηκαν γιατί οι νηπιαγωγοί, πέρα από το χώρο του σχολείου, δεν έχουν πολλές κοινωνικές σχέσεις με τις οικογένειες των μαθητών.

Όταν οι εκπαιδευτικοί ερωτήθηκαν πώς εκτιμούν ότι θα εξελιχθούν οι αλλόγλωσσοι μαθητές, σχετικά με τις σπουδές τους, 4 μόνο απάντησαν πως θεωρούν ότι αυτά τα παιδιά θα προχωρήσουν λίγο στο σχολείο (ποσοστό 6,1%). 40 από αυτούς που πήραν μέρος στην έρευνα, πιστεύουν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά θα εξελιχθούν αρκετά στις σπουδές τους (ποσοστό 61,5%), 13 νηπιαγωγοί εκτιμούν ότι τα παιδιά θα προχωρήσουν πολύ στις σπουδές τους (ποσοστό 20%) ενώ υπάρχουν και 8 εκπαιδευτικοί που θεωρούν ότι θα εξελιχθούν πάρα πολύ (ποσοστό 2,6%).

Πίνακας 18: Εξέλιξη στις σπουδές

Εξέλιξη	Εκπαιδευτικοί	Ποσοστό
Λίγο	4	6,1%
Αρκετά	40	61,5%
Πολύ	13	20%
Πάρα πολύ	8	2,6%

Η άποψη των νηπιαγωγών για το μέλλον των αλλόγλωσσων παιδιών παρατηρούμε ότι είναι καλή. Το 61,5% θεωρεί ότι τα παιδιά αυτά θα προχωρήσουν αρκετά στις σπουδές τους και το 20% ότι θα προχωρήσουν πολύ. Πιστεύω ότι οι εκπαιδευτικοί έδωσαν αυτή την απάντηση γιατί, από την εμπειρία τους, θεωρούν πως η ανάγκη αυτών των παιδιών για αναγνώριση και αποδοχή από τα μέλη της πλειονότητας, θα τους ωθήσει μέσα από την ‘αδυναμία’ τους να βρουν τη δύναμη για να προχωρήσουν στις σπουδές τους.

2.3.Η ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στο ελληνικό σχολείο

Οι 8 από τους εκπαιδευτικούς που πήραν μέρος στην έρευνα (ποσοστό 12,3%), αναφέρουν πως δεν αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό που υπάρχει στην τάξη τους, γιατί τα ίδια τα αλλόγλωσσα παιδιά δε γνωρίζουν τίποτα για να το μεταφέρουν στην τάξη. Ωστόσο 57 νηπιαγωγοί (ποσοστό 87,6%), δήλωσαν ότι αξιοποιούν με κάθε ευκαιρία τον ξένο πολιτισμό στο σχολείο, με τους εξής τρόπους:

Τραγούδια
Μαγειρική (επίσκεψη γονέων στο σχολείο)
Συζήτηση (ομοιότητες διαφορές λαών)
Αφίσες πολυτροπικές
Σημαίες- Αναφορά στον χάρτη
Ήθη και έθιμα, παράδοση
Μετάφραση απλών φράσεων (καλημέρα, καλησπέρα, γειά σου)
Παραμύθια
Φωτογραφίες-αξιοθέατα
Παιχνίδια
Ευχές
Θρησκεία
Ρούχα
Πίνακες αναφοράς (γωνιές της τάξης)
Πληροφορίες από το ίντερνετ

Όσον αφορά τη γλωσσική επίδοση των παιδιών, οι νηπιαγωγοί δήλωσαν πως αυτή εξαρτάται από το κατά πόσο τα αλλόγλωσσα μιλούν τα ελληνικά στο οικογενειακό τους περιβάλλον, αν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα κι αν έχουν μεγαλύτερα αδέρφια στο σχολείο. Στην ερώτηση για τη γλωσσική επίδοση των

αλλόγλωσσων παιδιών και αν οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν κάποια βοηθήματα, δήλωσαν ότι δεν χρησιμοποιούν κανένα βοήθημα-βιβλίο. Συγκεκριμένα για να βοηθήσουν τα παιδιά αυτά οι εκπαιδευτικοί:

- Τους μιλούν με πολύ απλή και κατανοητή γλώσσα και όπου χρειάζεται χρησιμοποιούν εικόνες και κινήσεις του σώματος.
- Εντάσσουν τα παιδιά στην ομάδα και μέσα από την αλληλεπίδραση στο ελεύθερο παιχνίδι και τις οργανωμένες δραστηριότητες καλλιεργούν τον προφορικό τους λόγο.
- Συνεργάζονται με τις συναδέλφους, ανταλλάσσουν ιδέες και χρησιμοποιούν λεξικά και οπτικοακουστικό υλικό στο ίντερνετ.
- Χρησιμοποιούν εποπτικό υλικό, πίνακες αναφοράς, δραματοποιήσεις, παιχνίδια ρόλων, μουσικοκινητικά παιχνίδια, κουκλοθέατρο, τραγούδια.

2.4. Η στάση του άντρα-νηπιαγωγού.

Η στάση του άντρα-νηπιαγωγού δε διαφοροποιείται πολύ από τις γυναίκες συναδέλφους. Συγκεκριμένα, ανήκει στην ηλικία των 31-40 ετών και έχει 11-15 χρόνια προϋπηρεσίας. Έχει δουλέψει με αλλόγλωσσα παιδιά από την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Συρία, στο παρελθόν αλλά και τη φετινή σχολική χρονιά. Δεν έχει επιμορφωθεί ποτέ και εργάζεται σε χωριό του Νομού Σερρών.

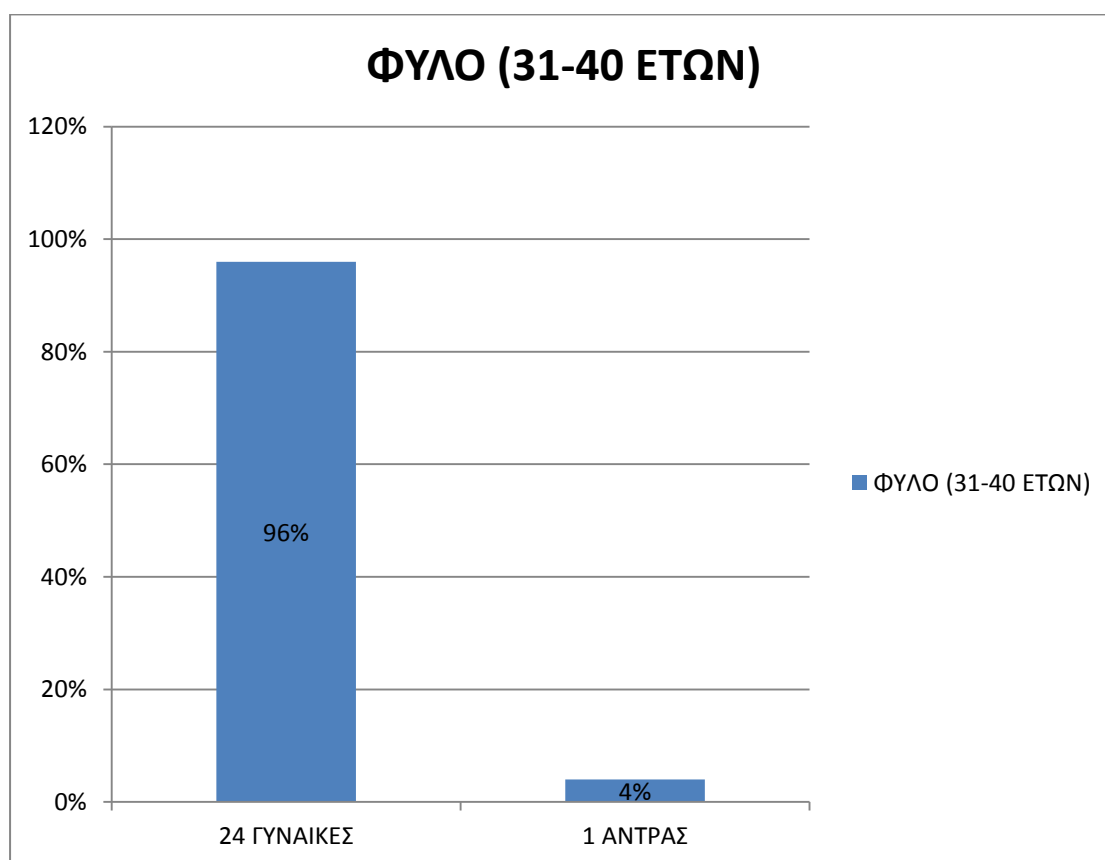
Δεν αντιμετώπισε κανένα ζήτημα ρατσισμού στην τάξη, πιστεύει ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά δε δημιουργούν κανένα πρόβλημα και δεν έχει καθόλου χαμηλές προσδοκίες από αυτούς τους μαθητές. Θεωρεί ότι το οικονομικό υπόβαθρο δεν οδηγεί σε χαμηλή επίδοση στο σχολείο και έχει αντιληφθεί ότι τα υπόλοιπα παιδιά κοροϊδεύουν λίγο τους αλλόγλωσσους μαθητές. Έχει παρατηρήσει πως τα παιδιά δεν απουσιάζουν από το σχολείο και έχει εντοπίσει πολλά ταλέντα στους μαθητές. Κατά τη γνώμη του, οι μαθητές μη ελληνικής καταγωγής, γνωρίζουν λίγο τον πολιτισμό τους και δεν προβάλλουν καθόλου στοιχεία του πολιτισμού τους στα υπόλοιπα παιδιά. Συνεργάζεται πολύ με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών στο σχολείο, όμως δεν έχει καθόλου κοινωνικές σχέσεις, ούτε συμμετέχει στις γιορτές τους. Τέλος, εκτιμά ότι τα παιδιά αυτά θα προχωρήσουν πολύ στις σπουδές τους.

Όσον αφορά την αξιοποίηση του ξένου πολιτισμού στην τάξη, αναφέρει πως δεν τον έχει αξιοποιήσει, πέρα από κάποιες λέξεις της καθημερινότητας οι οποίες μεταφράζονται, ούτε χρησιμοποιεί κάποιο βοήθημα, αλλά ο προφορικός λόγος καλλιεργείται μέσα από την αλληλεπίδραση των παιδιών στην ομάδα της τάξης.

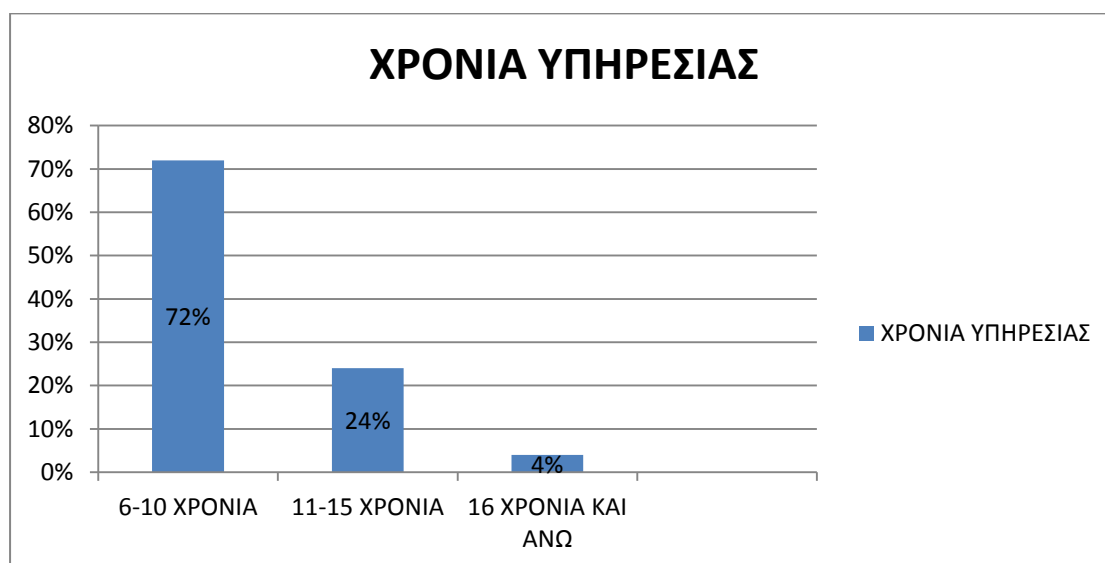
2.5. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανάλογα με την ηλικία των εκπαιδευτικών

Εκπαιδευτικοί ηλικίας 31-40 ετών

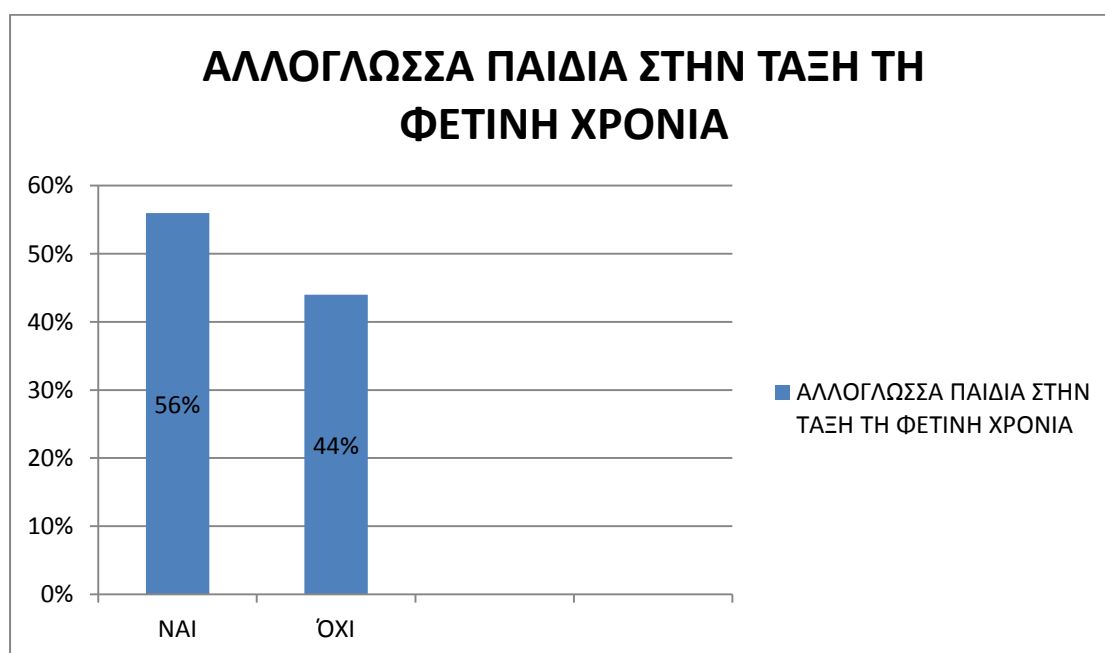
25 εκπαιδευτικοί που πήραν μέρος στην έρευνα είναι ηλικίας 31-40 ετών. Από αυτούς οι 24 γυναίκες και ένας άντρας.

Από τους 25 νηπιαγωγούς ηλικίας 31-40 ετών, 18 έχουν προϋπηρεσία 6-10 χρόνια, 6 δουλεύουν σε σχολεία 11-15 χρόνια και μία νηπιαγωγός έχει εμπειρία 16 ετών και πάνω.

Όλοι έχουν δουλέψει με αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη και φέτος δουλεύουν οι 14 από αυτούς.

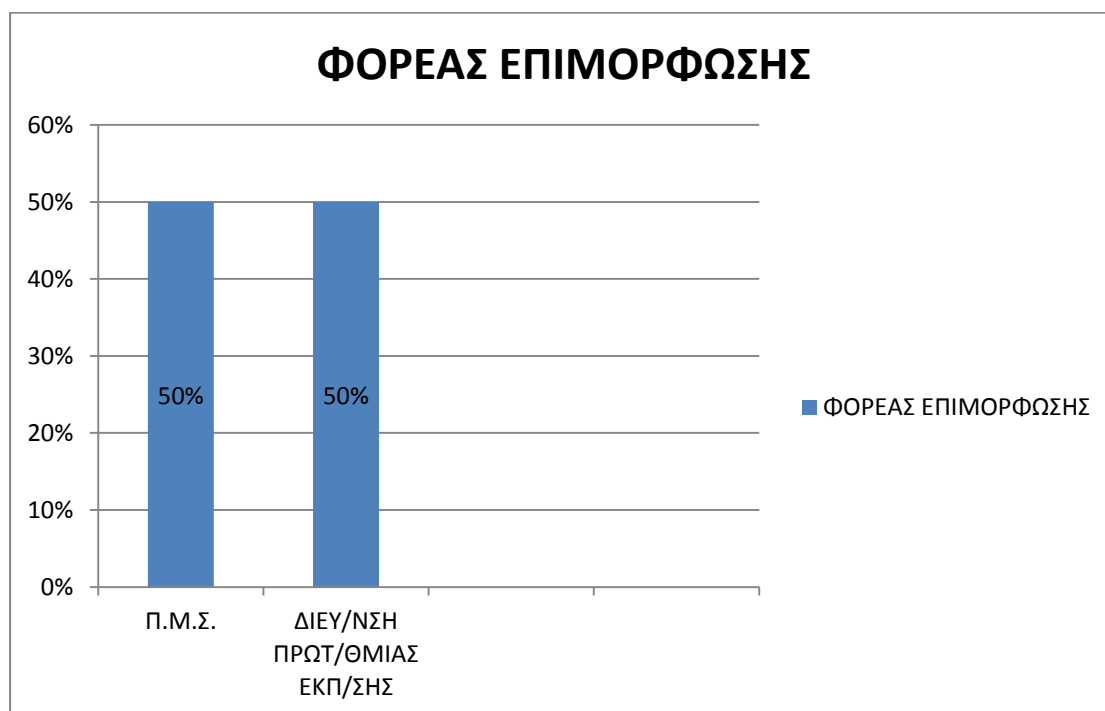
Οι χώρες καταγωγής των παιδιών είναι η Αλβανία, Βουλγαρία, Ρωσία, Ινδία, Αγγλία, Γεωργία, Αρμενία, Πολωνία, Σερβία, Ρουμανία, Ελβετία, Ολλανδία, Τουρκία, Βιετνάμ, Συρία και Μουσουλμανόπαιδα (Πομάκοι).

Αξίζει να σημειωθεί πως, παρόλο που η συγκεκριμένη ομάδα είναι η νεαρότερη ηλικιακά, μόνο 4 νηπιαγωγοί έχουν υποστεί σχετική επιμόρφωση.

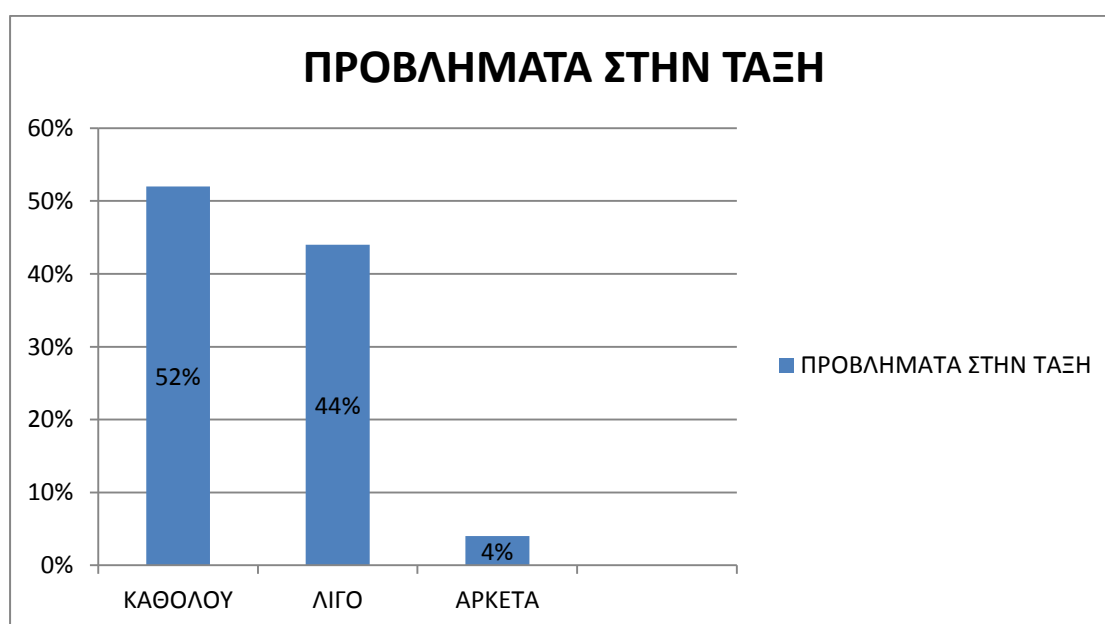
Οι 2 από αυτούς σε μεταπτυχιακά προγράμματα και οι άλλοι 2 σε σεμινάρια στην Ξάνθη για τα αλλόγλωσσα και τα μουσουλμανόπαιδα.

8 από τους εκπαιδευτικούς δεν έχουν αντιμετωπίσει κανένα ζήτημα ρατσισμού στην τάξη, όμως οι πλειοψηφία (14 νηπιαγωγοί) υποστηρίζει ότι έχει παρατηρήσει λίγα ζητήματα ρατσισμού, απέναντι στα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής που έρχονται στο σχολείο γνωρίζοντας λίγο ή και καθόλου την ελληνική γλώσσα. Επίσης, 3 νηπιαγωγοί δηλώνουν πως, στην εκπαιδευτική τους πορεία, υπήρξαν αρκετά ζητήματα ρατσισμού γι' αυτά τα παιδιά.

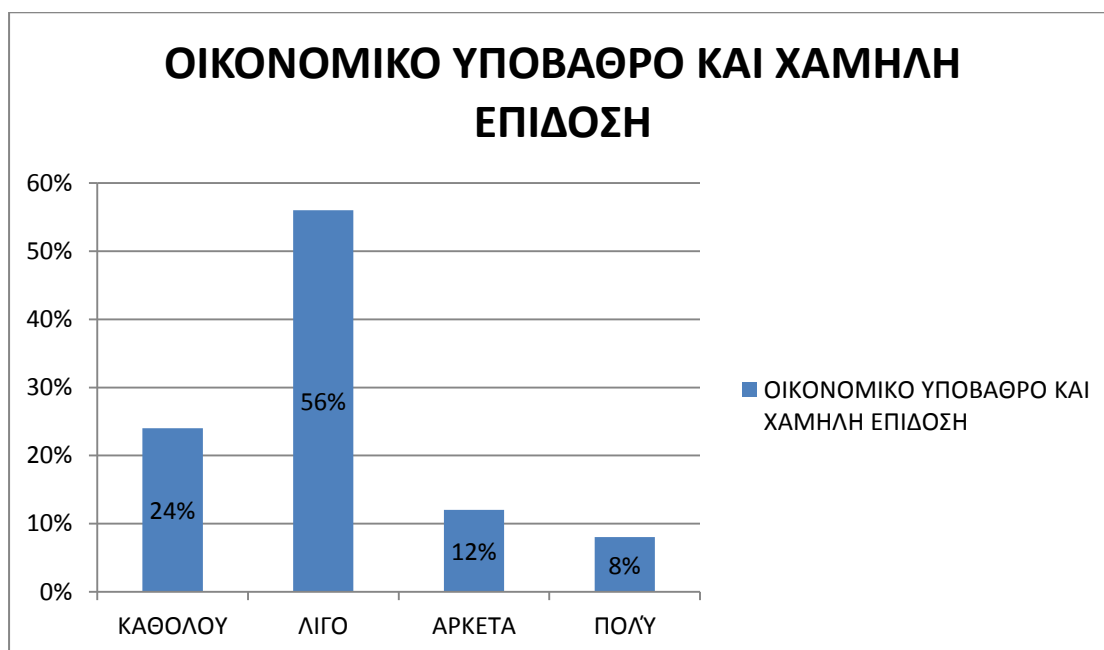
Όσον αφορά την εύρυθμη λειτουργία της τάξης, 13 εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά δε δημιουργούν κανένα πρόβλημα στην τάξη, ενώ 11 θεωρούν ότι δημιουργούνται λίγα προβλήματα από την παρουσία τους. Μία μόνο νηπιαγωγός δήλωσε πως τα αλλόγλωσσα δημιουργούν αρκετά προβλήματα.

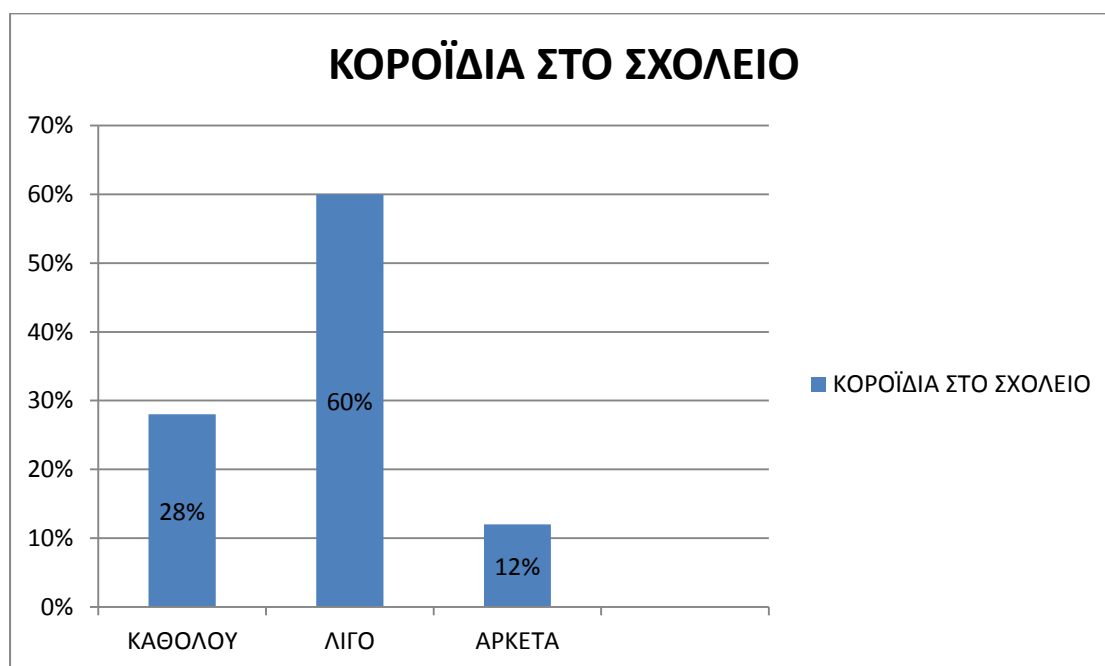
Επίσης, 10 εκπαιδευτικοί δεν έχουν καθόλου χαμηλές προσδοκίες γι' αυτά τα παιδιά, 12 έχουν λίγο χαμηλές προσδοκίες και μόνο οι 3 από αυτούς έχουν αρκετά χαμηλές προσδοκίες από τους αλλόγλωσσους μαθητές.

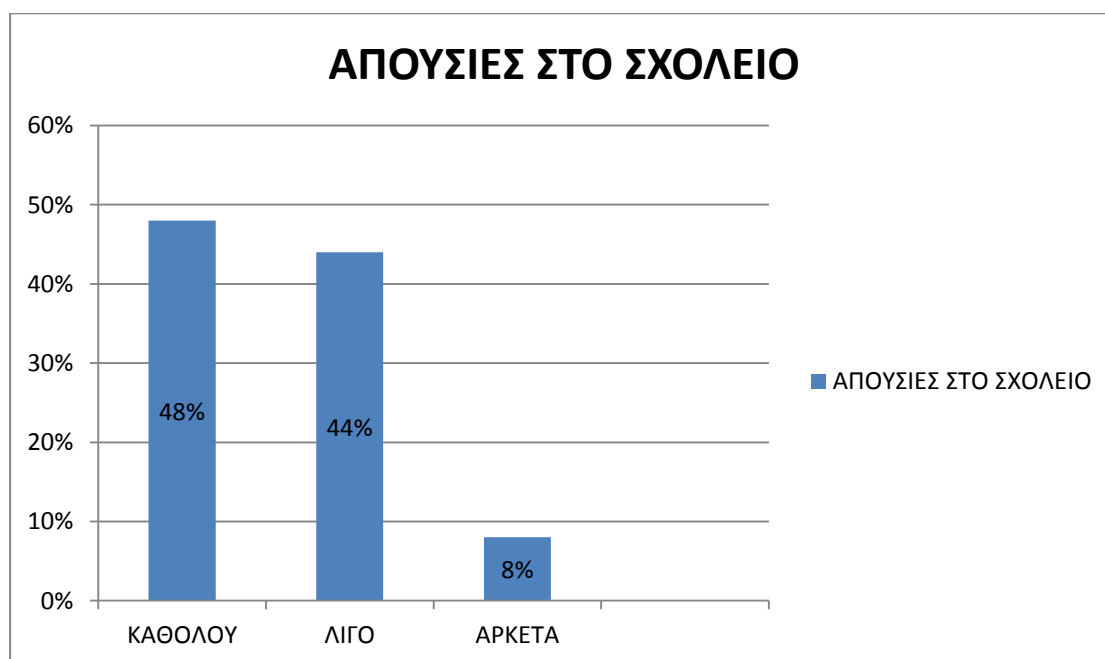
Στην ερώτηση αν το οικονομικό υπόβαθρο οδηγεί σε χαμηλή επίδοση στο σχολείο, 6 νηπιαγωγοί απάντησαν καθόλου, 14 απάντησαν λίγο, 3 πιστεύουν πως η χαμηλή επίδοση επηρεάζεται αρκετά από την οικονομική κατάσταση και 2 θεωρούν ότι επηρεάζεται πολύ.

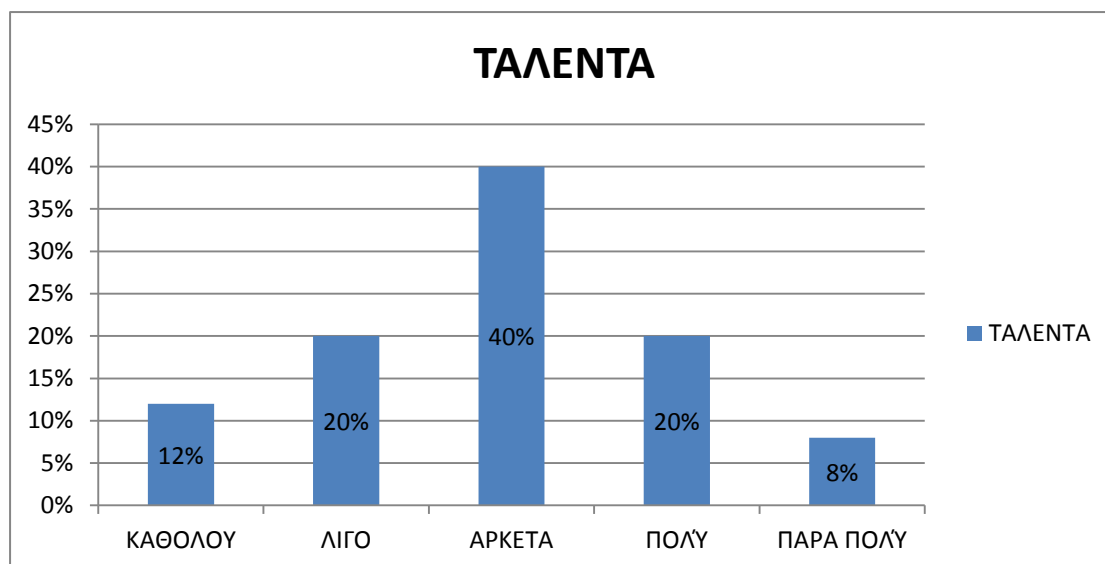
Σχετικά με την κοροϊδία των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής από τα υπόλοιπα παιδιά, 7 εκπαιδευτικοί δεν έχουν αντιληφθεί ότι υπάρχει, 15 αντιλήφθηκαν λίγη κοροϊδία και 3 δήλωσαν ότι υπάρχει αρκετή κοροϊδία σ' αυτούς μαθητές.

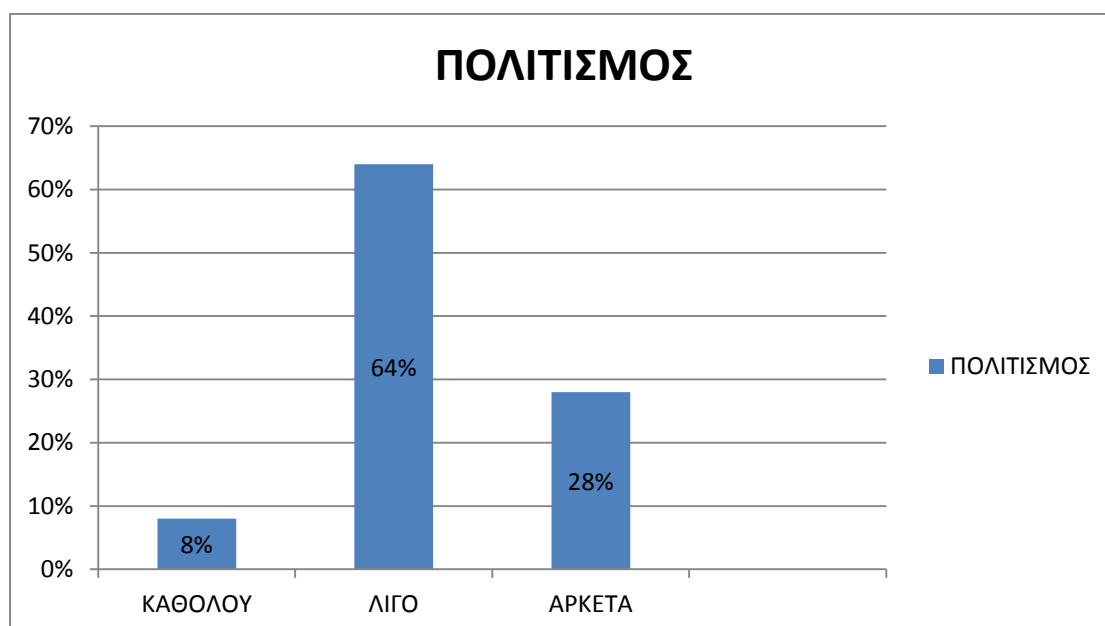
Σε ότι αφορά τις απουσίες από το σχολείο, 12 νηπιαγωγοί παρατήρησαν ότι τα παιδιά δεν απουσιάζουν καθόλου, 11 θεωρούν ότι τα παιδιά κάνουν λίγες απουσίες και μόνο 2 εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά απουσιάζουν αρκετά από το σχολείο.

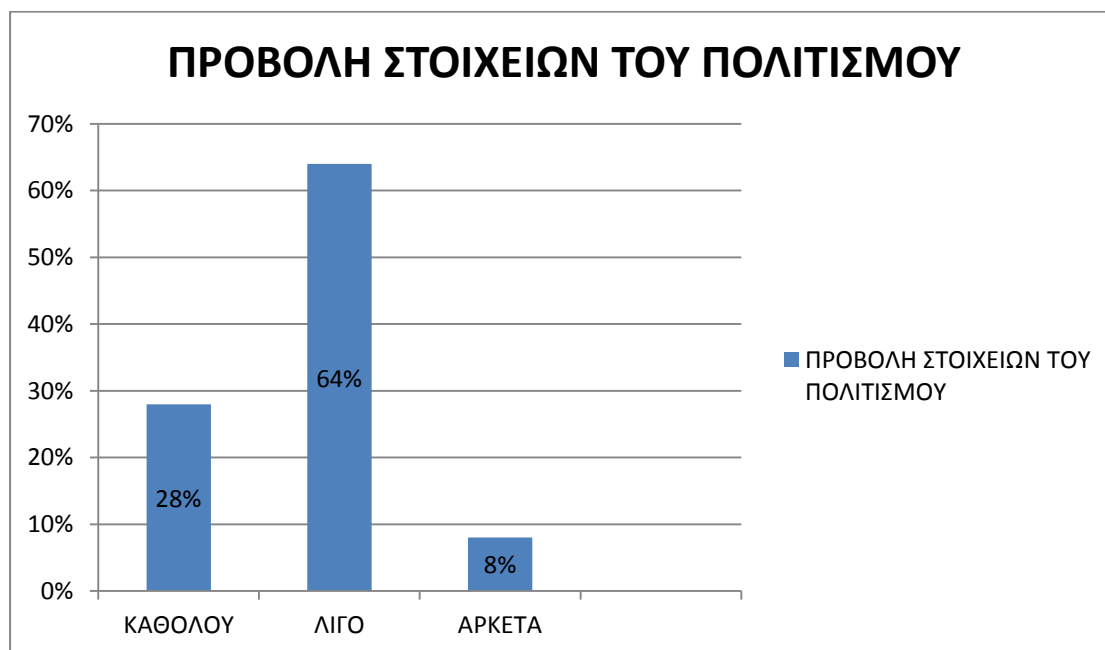
Όταν ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να σκεφτούν αν έχουν εντοπίσει κάποια ταλέντα, οι 3 δήλωσαν ότι δεν έχουν εντοπίσει τίποτα, 5 ότι έχουν εντοπίσει λίγα ταλέντα και 10 απάντησαν ότι έχουν εντοπίσει αρκετά ταλέντα στους μαθητές μη ελληνικής καταγωγής. Εδώ χρειάζεται να σημειώσουμε πως 5 εκπαιδευτικοί παρατήρησαν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές έχουν πολλά ταλέντα και 2 ότι οι μαθητές έχουν πάρα πολλά ταλέντα.

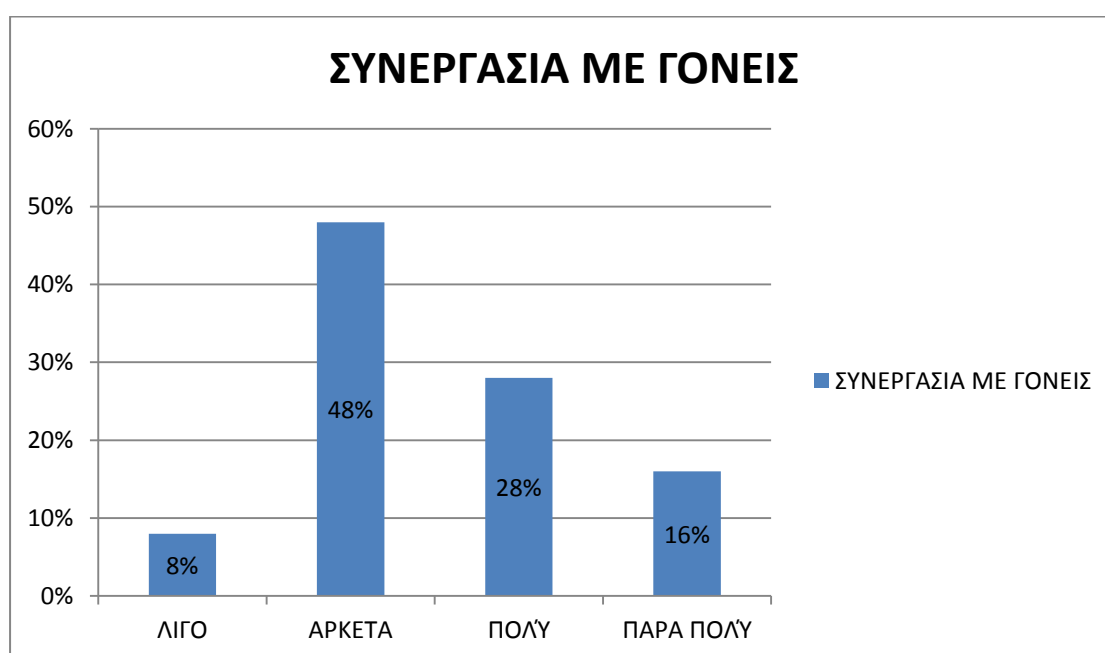
Σχετικά με το αν τα παιδιά γνωρίζουν για τον πολιτισμό τους, 2 νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι οι μαθητές δεν γνωρίζουν τίποτα, 16 ότι γνωρίζουν λίγα πράγματα και 7 ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά γνωρίζουν αρκετά πράγματα για τον πολιτισμό της χώρας καταγωγής τους.

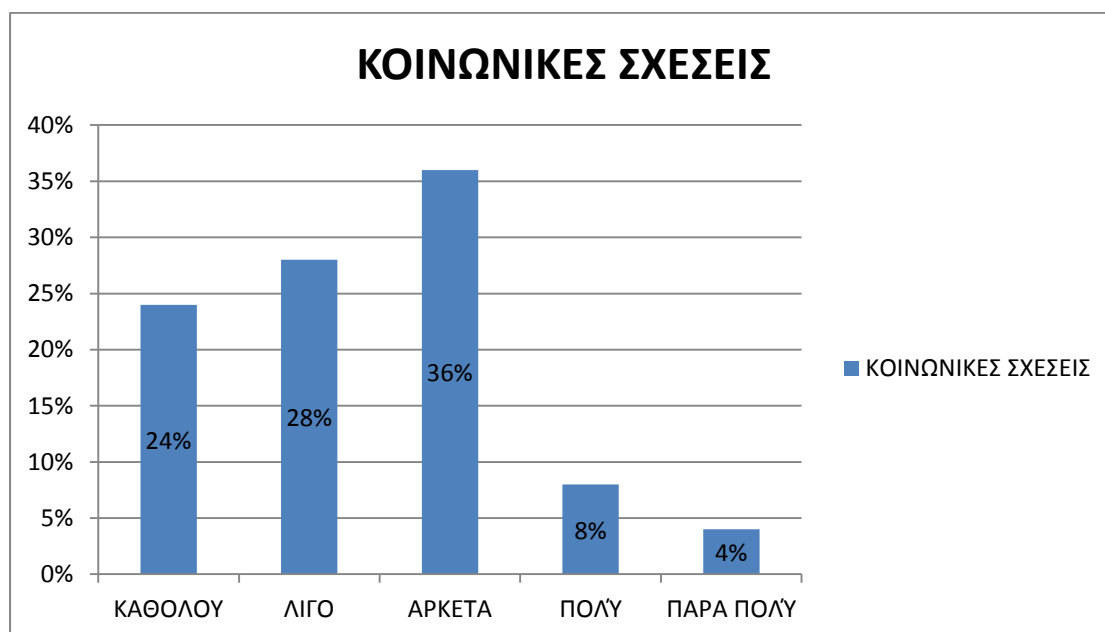
Έχοντας υπόψη αυτό το στοιχείο, 7 εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές δεν προβάλλουν καθόλου τα στοιχεία του πολιτισμού τους στα υπόλοιπα παιδιά, 16 ότι τα προβάλλουν λίγο και μόνο 2 απάντησαν πως τα παιδιά προβάλλουν αρκετά στοιχεία από τον πολιτισμό τους.

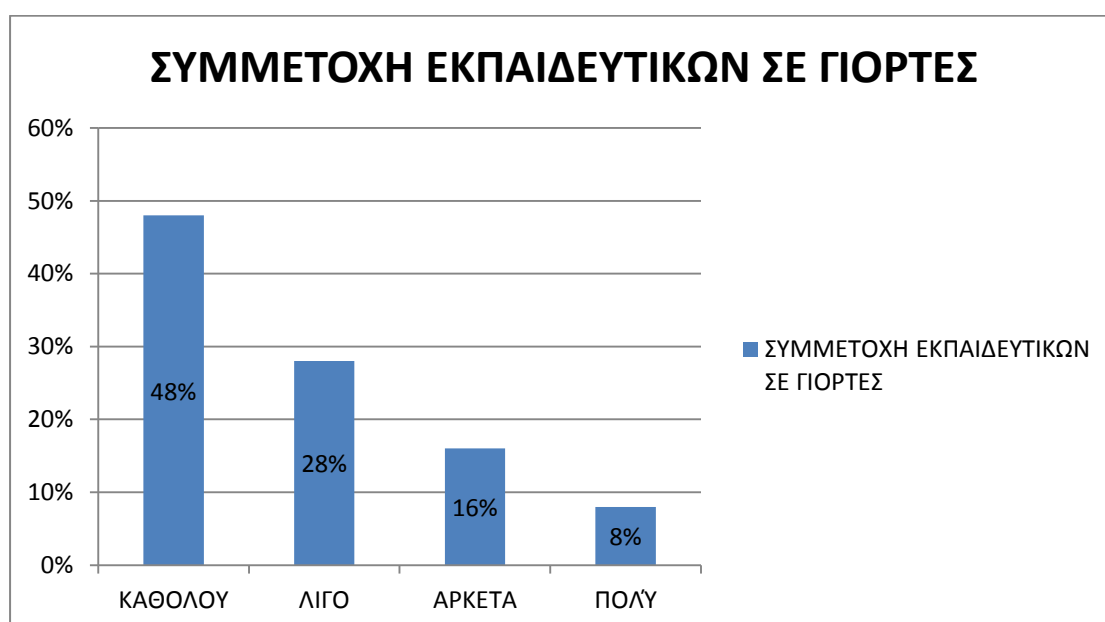
Στην ερώτηση αν υπάρχει συνεργασία με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών, 2 νηπιαγωγοί δήλωσαν ότι υπάρχει λίγη συνεργασία, 12 ότι συνεργάζονται αρκετά, 7 συνεργάζονται πολύ και υπάρχουν 4 εκπαιδευτικοί που αναφέρουν ότι συνεργάζονται πάρα πολύ με τους γονείς.

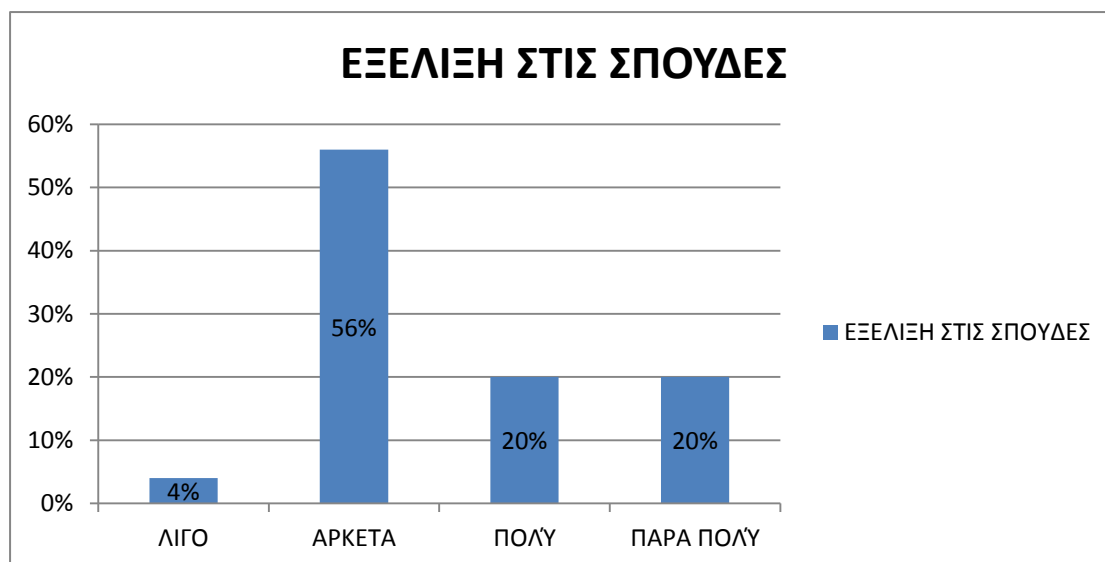
Όμως, παρόλη τη συνεργασία στο σχολείο, 6 από τους νηπιαγωγούς αυτής της κατηγορίας (31-40 ετών) αναφέρουν ότι δεν έχουν καθόλου κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς, 7 ότι έχουν λίγες κοινωνικές σχέσεις και 9 ότι έχουν αρκετές σχέσεις. Μόνο οι 2 δηλώνουν ότι έχουν πολλές κοινωνικές σχέσεις και μία νηπιαγωγός ότι έχει πάρα πολλές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών.

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, όταν οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν συμμετέχουν στις γιορτές των αλλόγλωσσων μαθητών, 12 δήλωσαν ότι δε συμμετέχουν καθόλου, 7 ότι συμμετέχουν λίγο, 4 ότι συμμετέχουν αρκετά και μόνο οι 2 αναφέρουν ότι συμμετέχουν πολύ στις γιορτές των παιδιών.

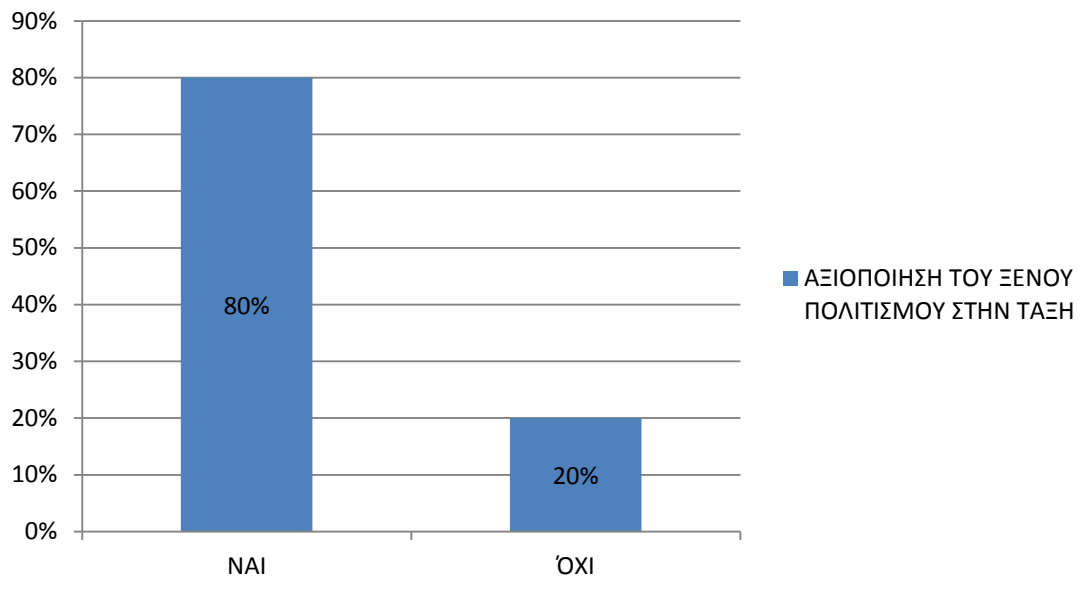
Τέλος, όταν ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να κάνουν μία εκτίμηση για το μέλλον των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής, 5 εκπαιδευτικοί έχουν την πεποίθηση πως τα παιδιά θα προχωρήσουν πάρα πολύ στις σπουδές τους, 5 θεωρούν ότι θα προχωρήσουν πολύ και 14 εκτιμούν ότι τα αλλόγλωσσα θα προχωρήσουν αρκετά. Μόνο μία νηπιαγωγός θεωρεί ότι τα παιδιά αυτά θα προχωρήσουν λίγο στις σπουδές τους.

Στην εν λόγω έρευνα, οι 20 νηπιαγωγοί δήλωσαν ότι αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό στην τάξη, με τη συνεργασία των γονέων των αλλόγλωσσων μαθητών, που έρχονται στο σχολείο για να παρουσιάσουν ήθη και έθιμα της χώρας τους, συνταγές μαγειρικής, τραγούδια και παραμύθια. Επίσης κάνουν, αναφορά στο χάρτη σχετικά με τις χώρες καταγωγής τους, παρατήρηση στις σημαίες των κρατών και χρήση του λεξικού για μετάφραση απλών και καθημερινών λέξεων. 5 εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι δεν αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό στην τάξη. Τα αλλόγλωσσα παιδιά βοηθούνται στον προφορικό τους λόγο, μέσα από την αλληλεπίδραση στην ομάδα της τάξης, τους πίνακες αναφοράς και τις δραστηριότητες του προγράμματος. Ως βοηθήματα χρησιμοποιούνται τα λεξικά, οι εικόνες και το οπτικοακουστικό υλικό από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

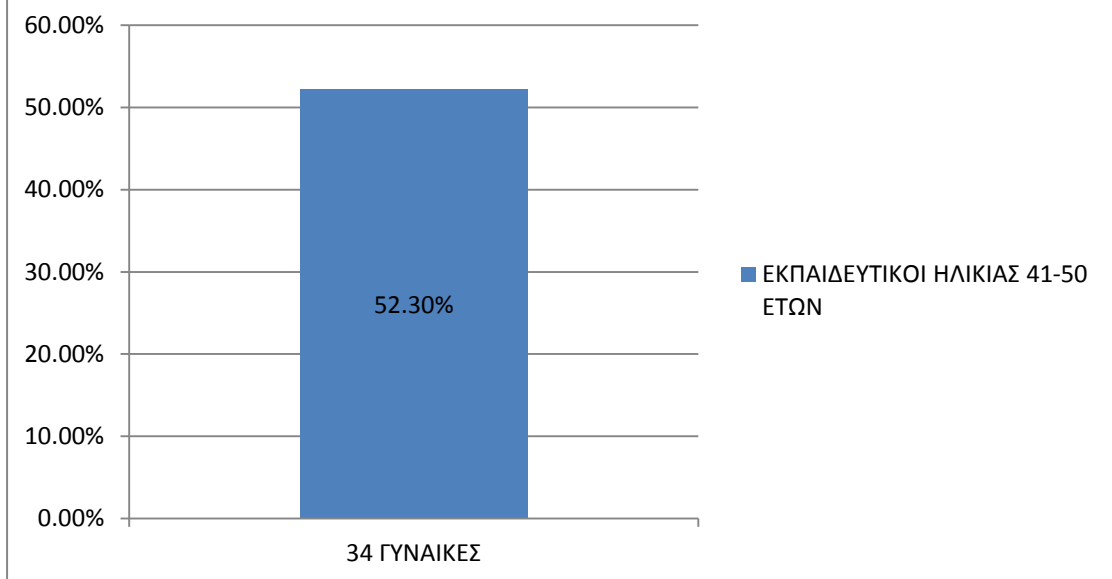
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

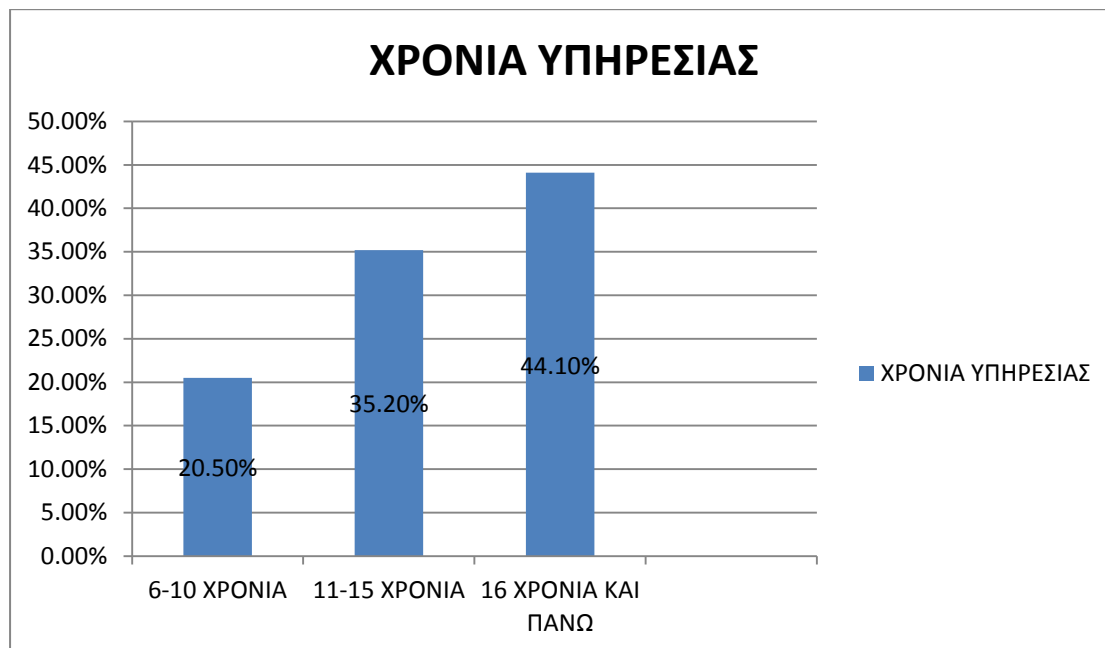
Εκπαιδευτικοί ηλικίας 41-50 ετών

34 γυναίκες νηπιαγωγοί, ηλικίας 41-50 ετών πήραν μέρος στην έρευνα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΗΛΙΚΙΑΣ 41-50 ΕΤΩΝ

Από αυτές οι 7 έχουν προϋπηρεσία 6-10 χρόνια, οι 12 δουλεύουν 11-15 χρόνια και οι 15 εργάζονται με παιδιά για πάνω από 16 χρόνια.

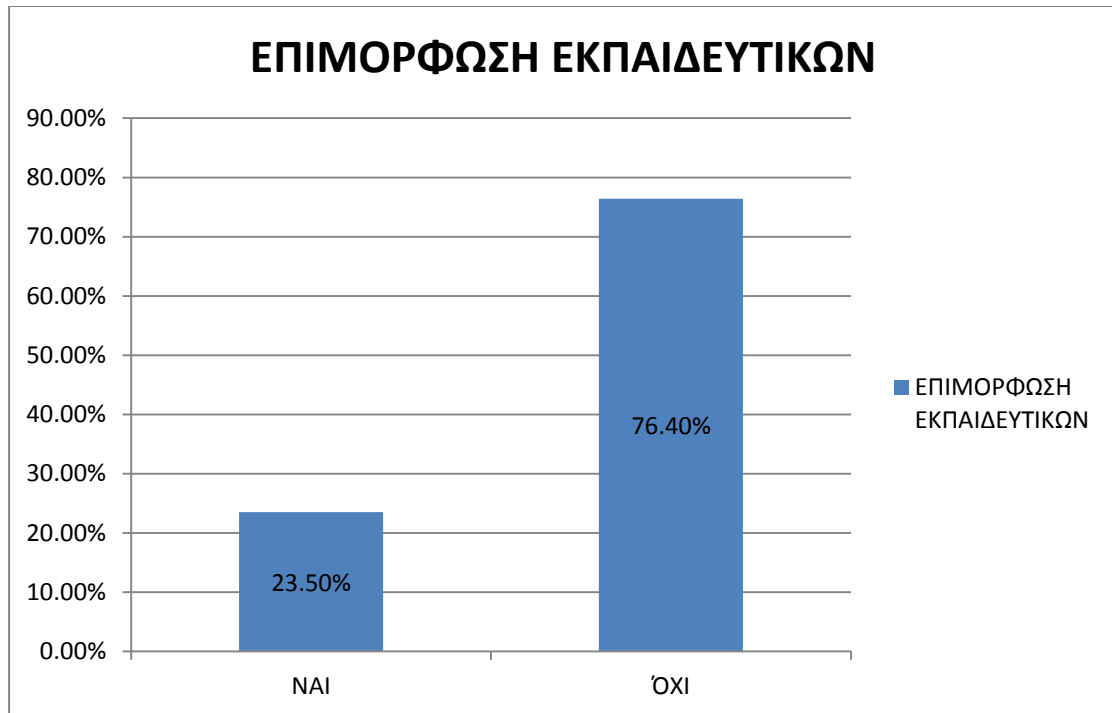

Όλες έχουν εμπειρία με αλλόγλωσσα παιδιά, αλλά τη φετινή σχολική χρονιά μόνο οι 18 δουλεύουν με παιδιά μη ελληνικής καταγωγής.

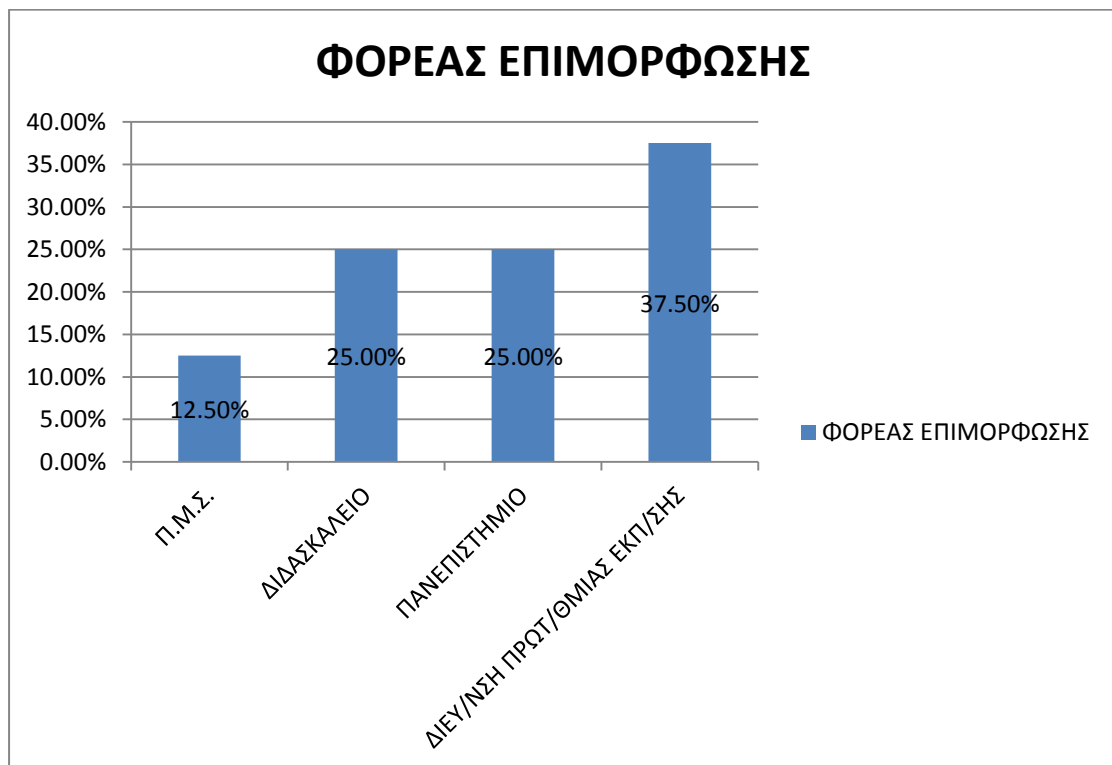

Οι νηπιαγωγοί δήλωσαν ότι στην εκπαιδευτική τους πορεία έχουν δουλέψει με παιδιά από την Αλβανία, Αμερική, Τουρκία, Βουλγαρία, Γεωργία, Ρωσία, Ρουμανία, Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Συρία, Αρμενία, Αγγλία, Κίνα, με Παλινοστούντες Έλληνες και Μουσουλμανόπαιδα-Πομάκους.

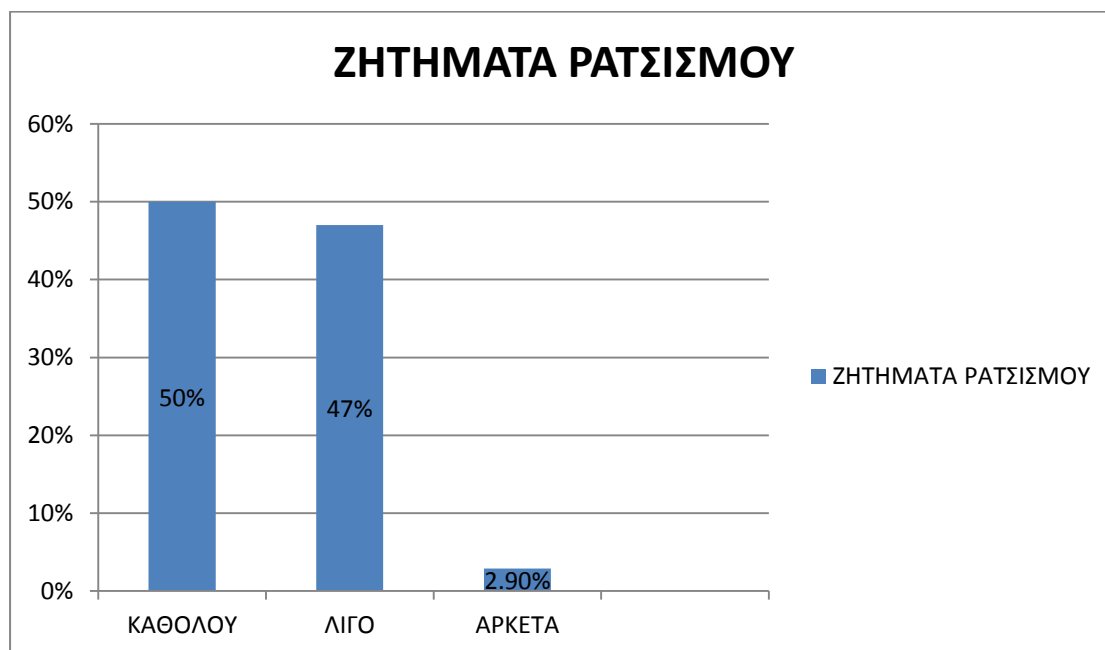
Επιμόρφωση έχουν υποστεί μόνο οι 8 από αυτές.

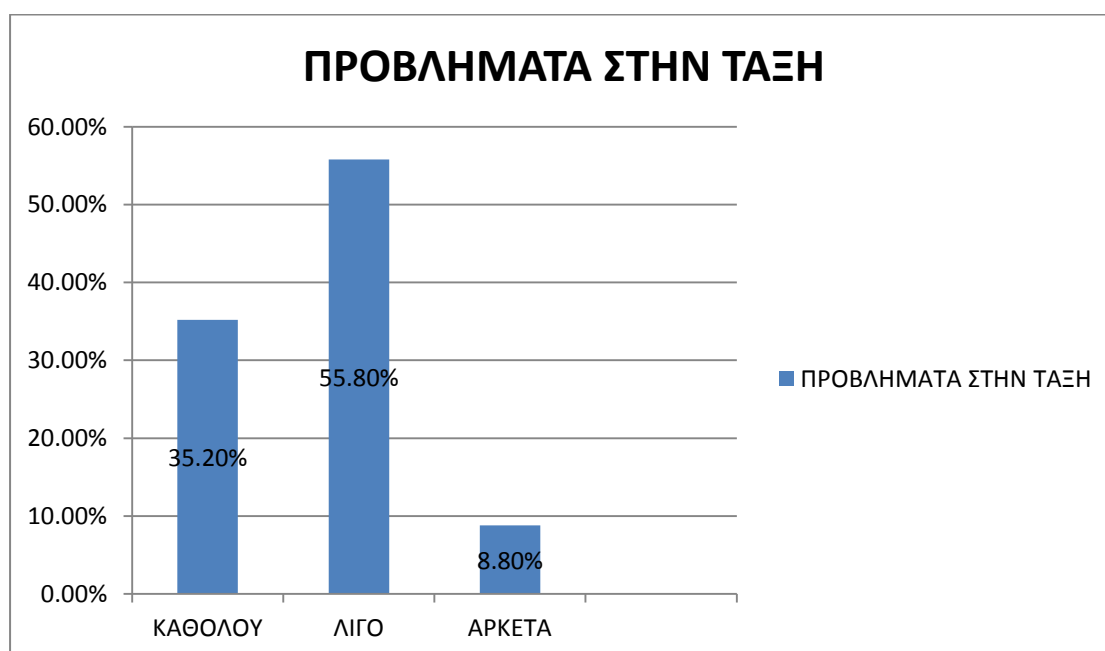
Συγκεκριμένα, η μία σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα, οι 2 στο Διδασκαλείο, 2 σε προγράμματα των Πανεπιστημίων Α.Π.Θ και Εθνικό Καποδιστριακό Αθηνών και 3 νηπιαγωγοί σε σεμινάρια της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στη Ροδόπη και τον Έβρο.

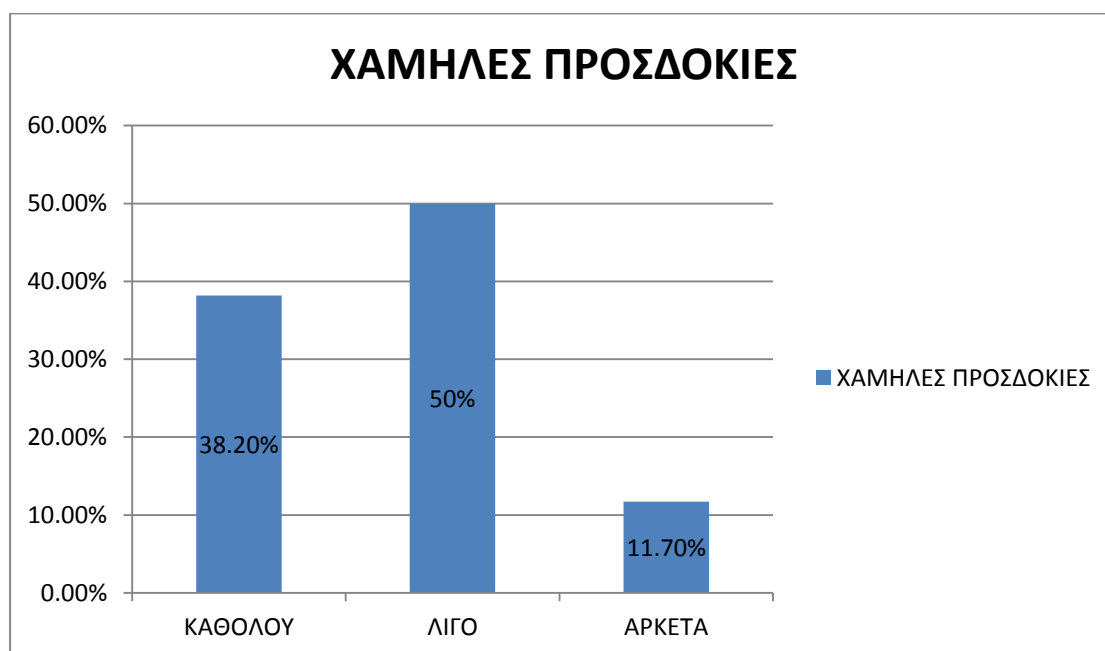
17 εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι δεν έχουν αντιμετωπίσει κανένα ζήτημα ρατσισμού στην τάξη, σε σχέση με τα αλλόγλωσσα παιδιά, 16 ότι έχουν αντιμετωπίσει λίγα ζητήματα και μόνο μία δηλώνει ότι αντιμετώπισε αρκετά ζητήματα ρατσισμού.

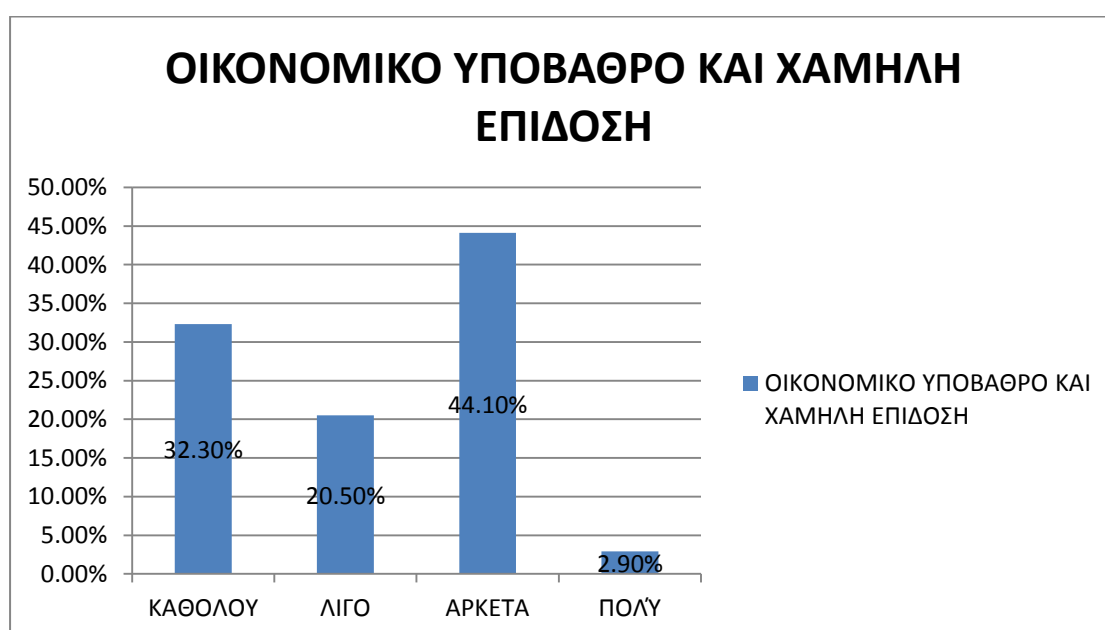
12 νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές δε δημιουργούν προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης, 19 ότι δημιουργούν λίγα προβλήματα και 3 εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής δημιουργούν αρκετά προβλήματα στην τάξη.

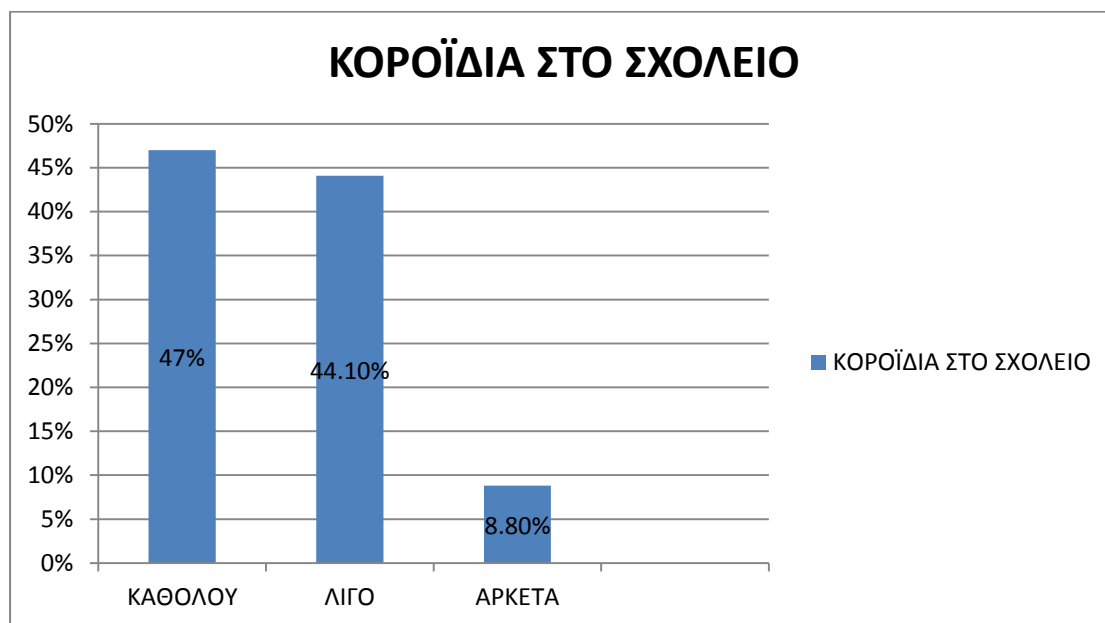
Όσον αφορά τις χαμηλές προσδοκίες από τους μαθητές, 13 νηπιαγωγοί δεν έχουν χαμηλές προσδοκίες, 17 αναφέρουν ότι έχουν λίγο χαμηλές προσδοκίες και 4 ότι έχουν αρκετά χαμηλές προσδοκίες από αυτά τα παιδιά.

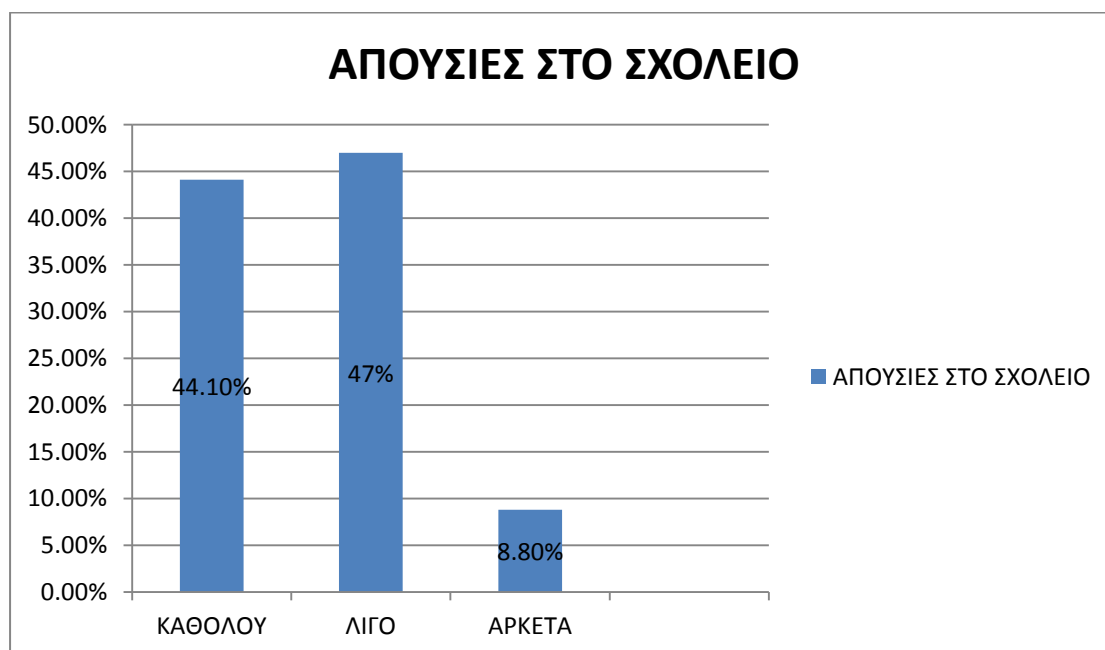
Στην ερώτηση αν το οικονομικό υπόβαθρο των αλλόγλωσσων μαθητών οδηγεί σε χαμηλή επίδοση στο σχολείο, 11 εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι δεν επηρεάζει καθόλου, 7 ότι επηρεάζει λίγο, 15 θεωρούν ότι επηρεάζει αρκετά και μόνο μία υποστηρίζει ότι η οικονομική κατάσταση επηρεάζει πολύ τη χαμηλή επίδοση των παιδιών στο σχολείο.

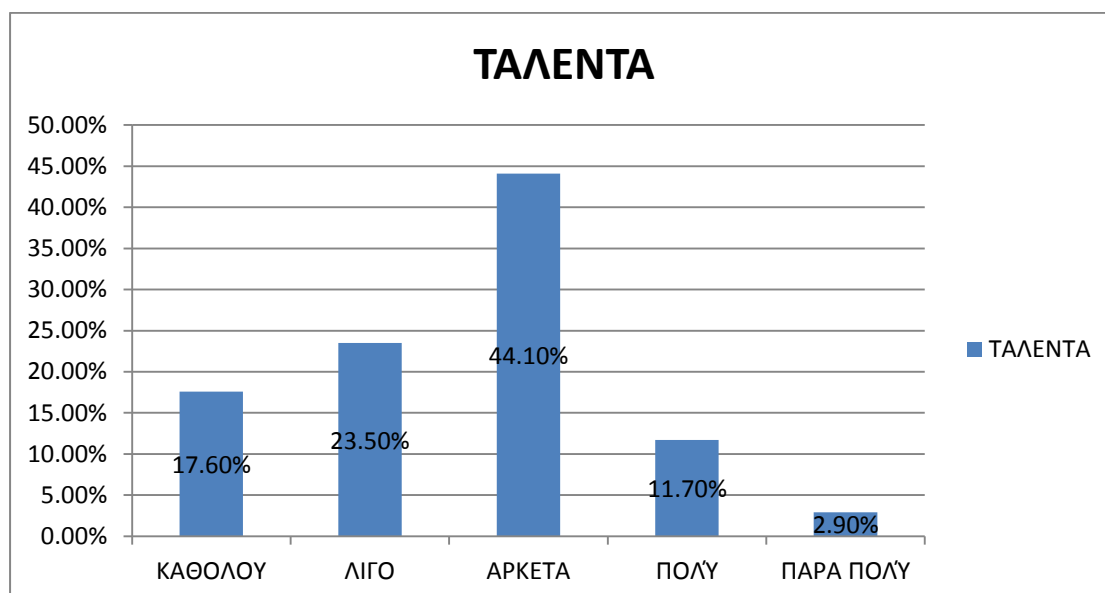
Σχετικά με την κοροϊδία που υφίστανται τα αλλόγλωσσα παιδιά από τους υπόλοιπους μαθητές στο σχολείο, οι 16 νηπιαγωγοί δεν έχουν αντιληφθεί κάποιου είδους κοροϊδία, 15 αντιλήφθηκαν ότι οι μαθητές κοροϊδεύουν λίγο τους αλλόγλωσσους και 3 υποστηρίζουν ότι τους κοροϊδεύουν αρκετά.

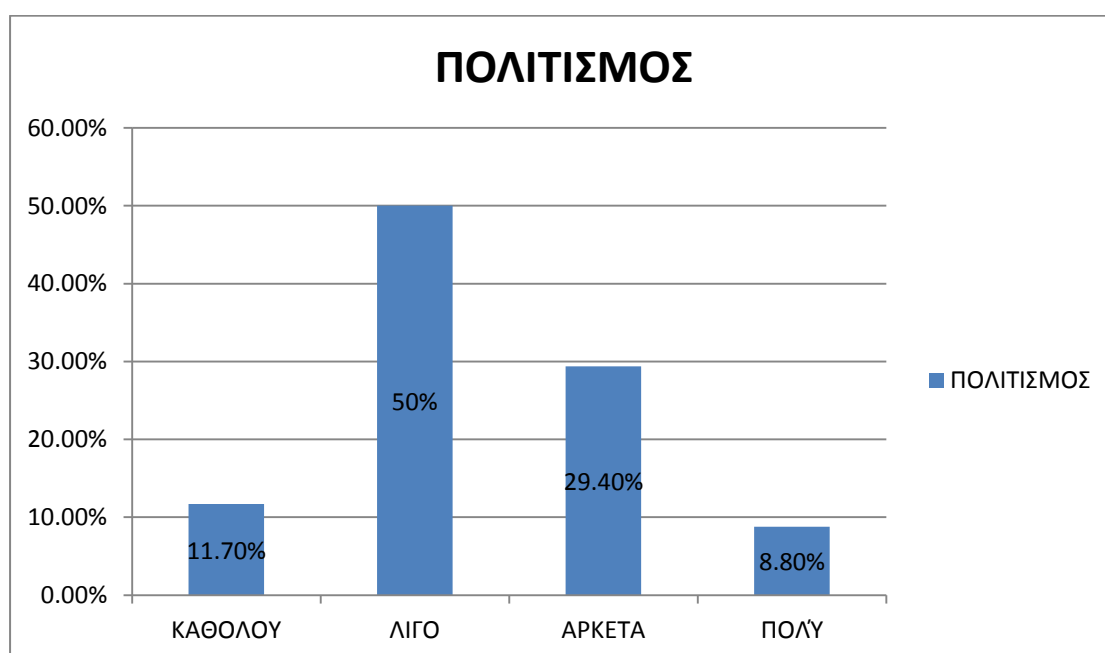
Στην ερώτηση αν τα παιδιά απουσιάζουν από το σχολείο, 15 παρατηρούν ότι δεν απουσιάζουν καθόλου από το σχολείο, 16 ότι απουσιάζουν λίγο και οι 3 εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές κάνουν αρκετές απουσίες στο σχολείο.

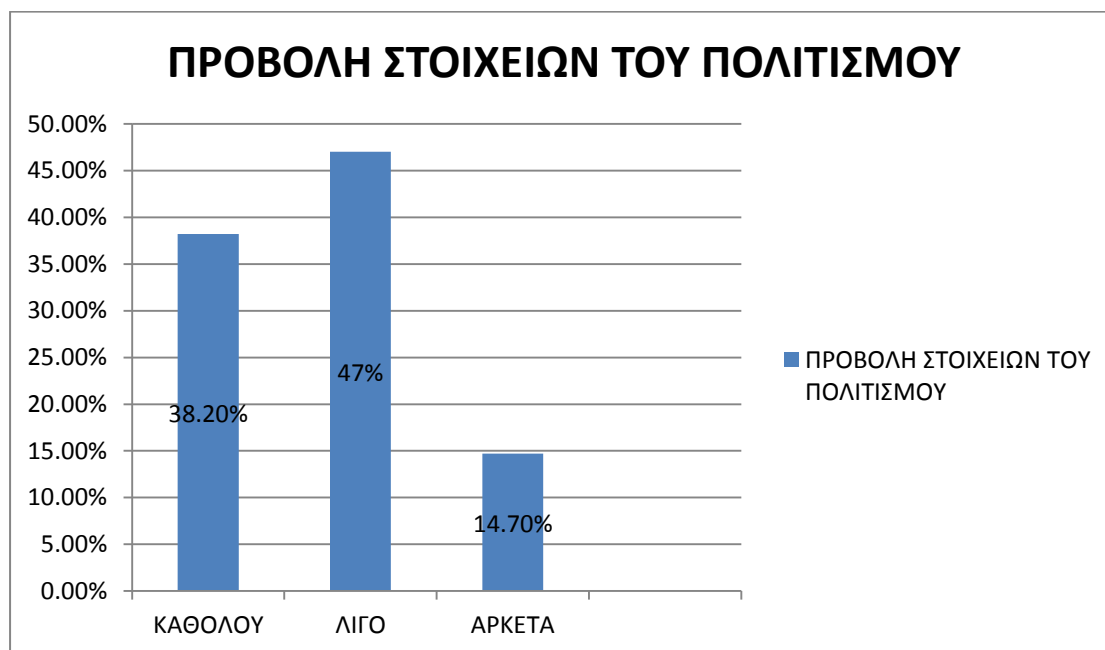
Σχετικά με τα ταλέντα των μαθητών, οι 6 νηπιαγωγοί αναφέρουν ότι δεν έχουν εντοπίσει κάποια ταλέντα στους αλλόγλωσσους μαθητές, οι 8 ότι έχουν εντοπίσει λίγα, ενώ 15 εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι εντόπισαν αρκετά ταλέντα. Υπάρχουν βέβαια και 4 νηπιαγωγοί που θεωρούν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές έχουν πολλά ταλέντα και μία νηπιαγωγός που υποστηρίζει πως έχουν πάρα πολλά.

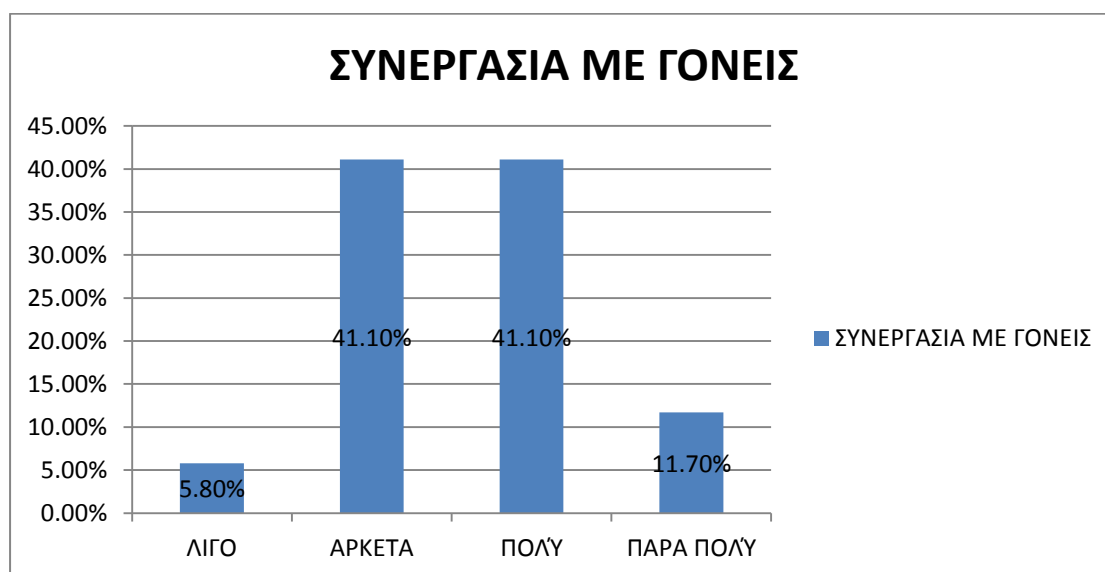
Σε ότι αφορά τον πολιτισμό των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής, 4 εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι τα παιδιά δε γνωρίζουν καθόλου για τον πολιτισμό τους, 17 ότι γνωρίζουν λίγα στοιχεία, 10 θεωρούν ότι τα παιδιά γνωρίζουν αρκετά και μόνο 3 πιστεύουν ότι οι μαθητές ξέρουν πολλά για τον πολιτισμό τους.

Έτσι, οι 13 νηπιαγωγοί εκτιμούν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές δεν προβάλλουν καθόλου στοιχεία του πολιτισμού τους στα υπόλοιπα παιδιά, 16 θεωρούν ότι τα προβάλλουν λίγο και 5 πιστεύουν ότι τα παιδιά προβάλλουν αρκετά τον πολιτισμό τους στους υπόλοιπους.

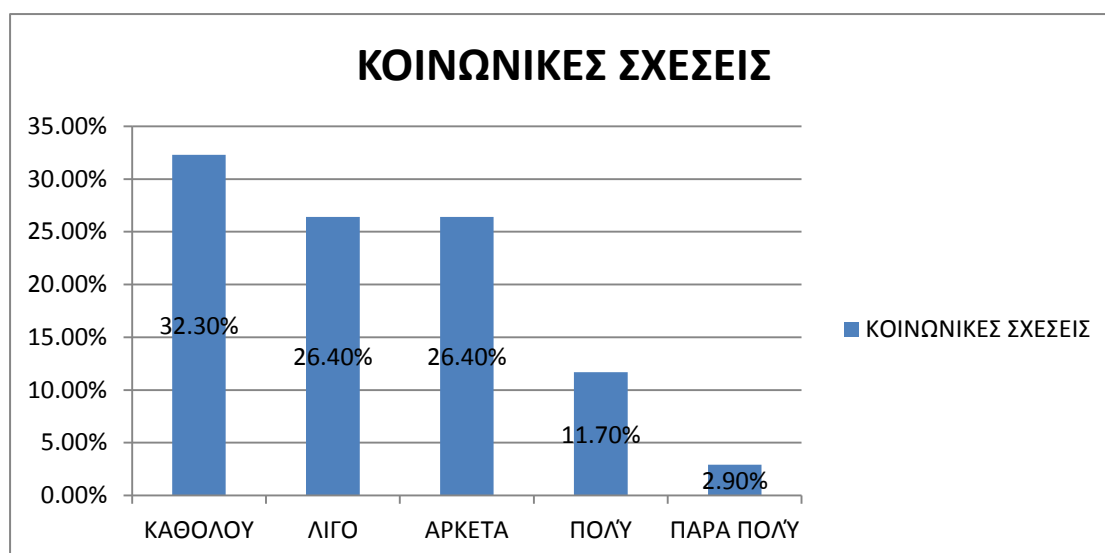

Όταν οι νηπιαγωγοί ερωτήθηκαν αν συνεργάζονται με τους γονείς των αλλόγλωσσων μαθητών, οι 2 μόνο απάντησαν ότι συνεργάζονται λίγο, ενώ οι 14 από αυτούς ισχυρίζονται ότι συνεργάζονται αρκετά. Ωστόσο, υπάρχουν και 14 εκπαιδευτικοί που δήλωσαν ότι έχουν πολύ καλή συνεργασία και 4 ότι έχουν πάρα πολύ καλή συνεργασία με τους γονείς.

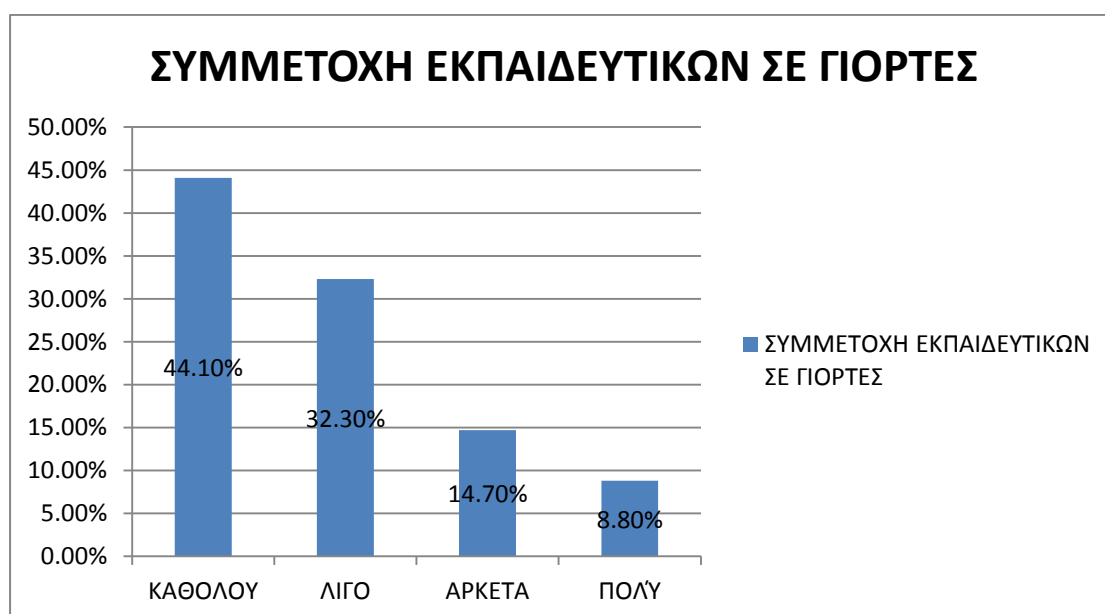

Στην ερώτηση, αν οι εκπαιδευτικοί έχουν κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών, οι 11 απάντησαν ότι δεν έχουν καθόλου κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς, 9 έχουν λίγες σχέσεις και 9 επίσης νηπιαγωγοί δήλωσαν ότι έχουν αρκετές κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς. Υπάρχουν βέβαια και 4 εκπαιδευτικοί που έχουν πολύ καλή σχέση με τους γονείς και μία νηπιαγωγός που δήλωσε ότι έχει πάρα πολύ καλές κοινωνικές σχέσεις.

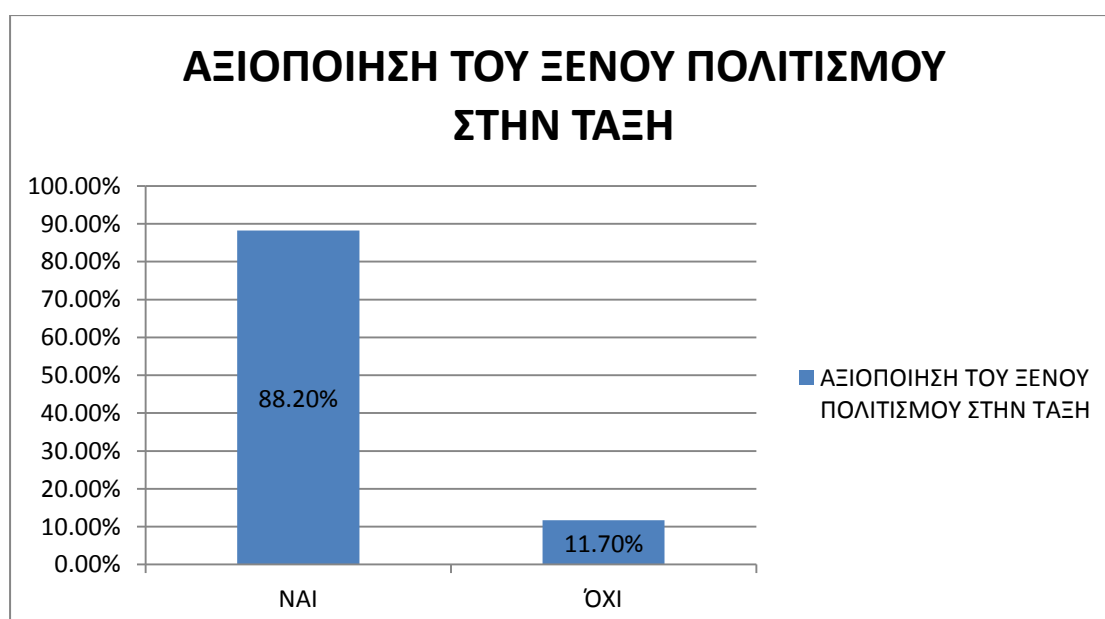
Σε σχέση με τα προηγούμενα στοιχεία, 15 νηπιαγωγοί ανέφεραν, επίσης, ότι δε συμμετέχουν στις γιορτές των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής, 11 ότι συμμετέχουν λίγο, 5 συμμετέχουν αρκετά και μόνο 3 εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως συμμετέχουν πολύ στις γιορτές των παιδιών.

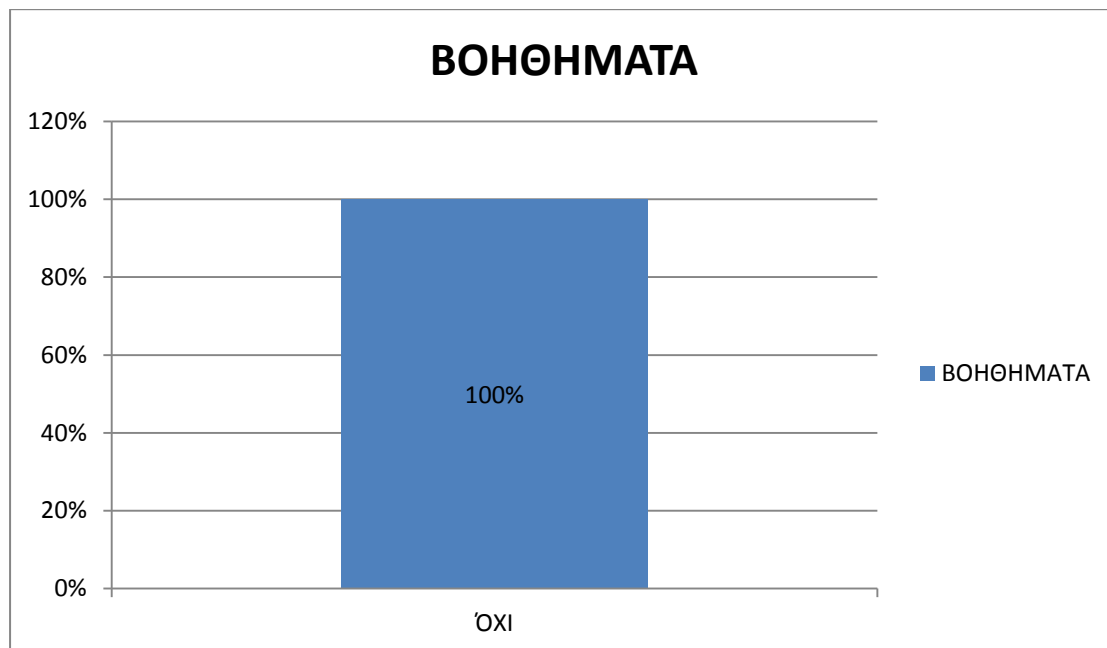
Όσον αφορά την εκτίμηση των νηπιαγωγών για την εξέλιξη των παιδιών, 3 πιστεύουν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά θα προχωρήσουν λίγο στις σπουδές τους, 21 εκτιμούν ότι θα προχωρήσουν αρκετά και 7 εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι τα παιδιά αυτά θα εξελιχθούν πολύ στις σπουδές τους. Ωστόσο, υπάρχουν και 3 εκπαιδευτικοί που δηλώνουν ότι τα παιδιά θα προχωρήσουν πάρα πολύ στο σχολείο.

Από τις νηπιαγωγούς οι 30 δήλωσαν ότι αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό που υπάρχει στην τάξη, ενώ μόνο 4 όχι. Συγκεκριμένα κάνουν αναφορά σε ήθη, έθιμα και την παράδοση των διαφόρων λαών, καλούν τους γονείς να τους διηγηθούν ή να διαβάσουν ένα παραμύθι, να πούνε ένα τραγούδι ή να φτιάξουν ένα γλυκό. Επίσης γίνονται αναφορές στο χάρτη, μεταφράζουν κάποιες λέξεις της καθημερινότητας και παρατηρούν φωτογραφίες από τις χώρες καταγωγής των αλλόγλωσσων παιδιών.

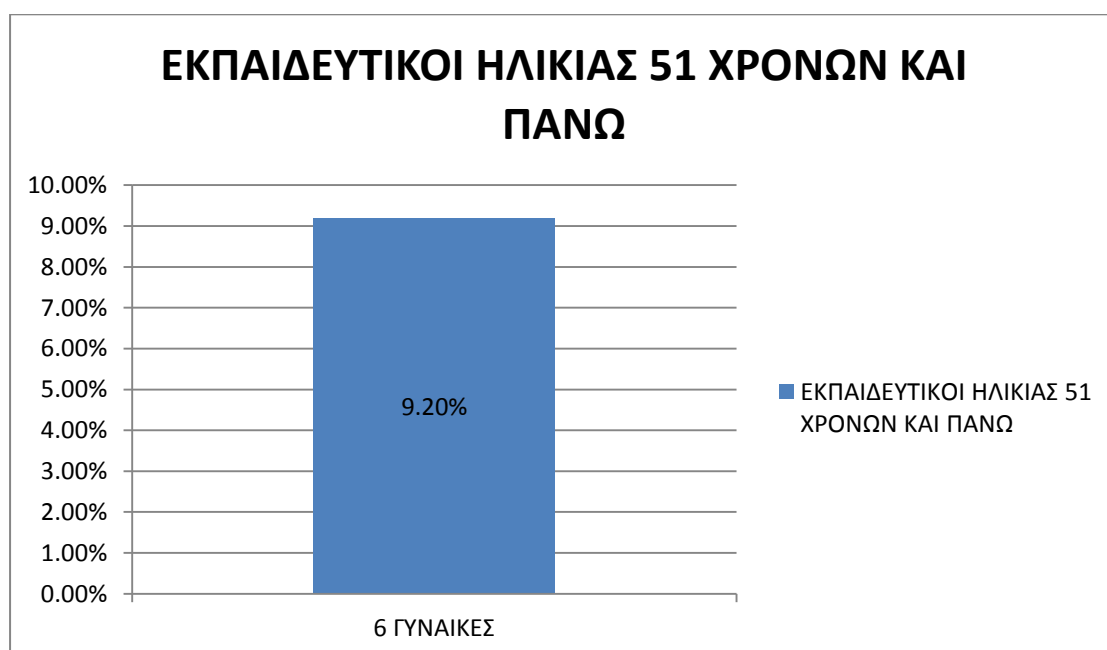

Όλοι οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι δε χρησιμοποιούν κανένα βοήθημα στην τάξη.

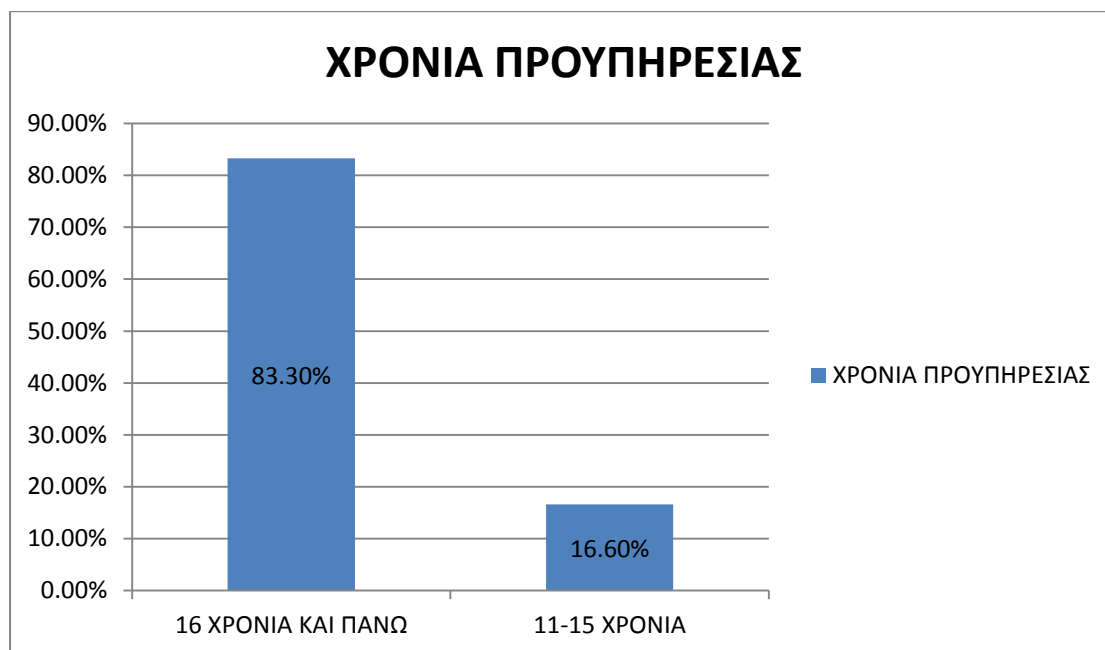

Εκπαιδευτικοί ηλικίας 51 και πάνω

Οι 6 εκπαιδευτικοί ηλικίας 51 ετών και πάνω, που πήραν μέρος στην έρευνα είναι γυναίκες.

Από αυτές οι 5 εργάζονται ως νηπιαγωγοί για πάνω από 16 χρόνια, ενώ μόνο η μία από αυτές εργάζεται σε σχολεία 11-15 χρόνια.

Όλες έχουν δουλέψει στο παρελθόν με αλλόγλωσσα παιδιά, αλλά φέτος οι 3 από αυτές έχουν στην τάξη παιδιά μη ελληνικής καταγωγής και οι 3 όχι.

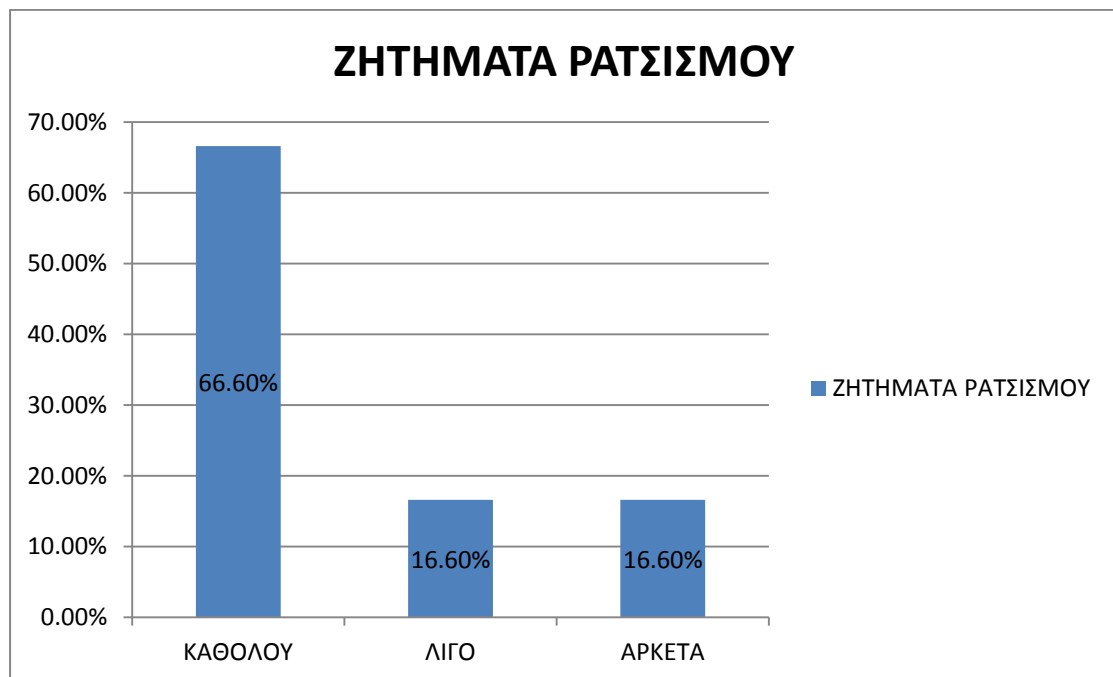

Συγκεκριμένα έχουν εργαστεί με παιδιά από την Αλβανία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ρωσία, Πακιστάν, Αρμενία, Αίγυπτο, Νότια Αφρική, Αγγλία, Παλαιστίνη, Ιράν, Πολωνία και τη Σλοβακία.

Μόνο η μία νηπιαγωγός δηλώνει ότι έχει παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια που αφορούν τα αλλόγλωσσα παιδιά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τη διετία 2006-2008.

Οι 4 από τις εκπαιδευτικούς δεν έχουν αντιμετωπίσει ζήτημα ρατσισμού ως τώρα, ενώ οι υπόλοιπες 2 αναφέρουν ότι αντιμετώπισαν λίγα ή αρκετά ζητήματα.

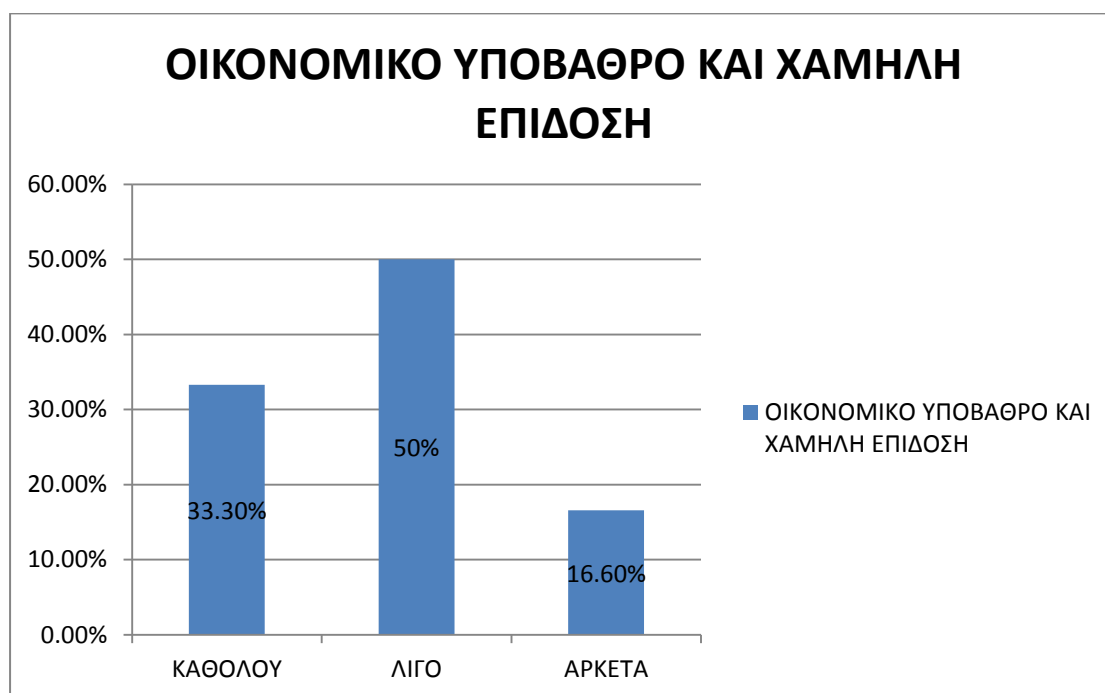
Στην πλειοψηφία τους (5 νηπιαγωγοί), πιστεύουν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά δε δημιουργούν προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία του σχολείου και μόνο μία θεωρεί ότι δημιουργούν λίγα προβλήματα.

Επίσης 5 από αυτές δεν έχουν καθόλου χαμηλές προσδοκίες για τα παιδιά και μόνο η μία απάντησε ότι έχει λίγο χαμηλές προσδοκίες.

Σε ότι αφορά το οικονομικό υπόβαθρο των αλλόγλωσσων παιδιών, 2 νηπιαγωγοί έχουν την άποψη ότι δεν επηρεάζει καθόλου τη χαμηλή επίδοση στο σχολείο, 3 απάντησαν ότι επηρεάζει λίγο και μόνο μία ότι επηρεάζει αρκετά.

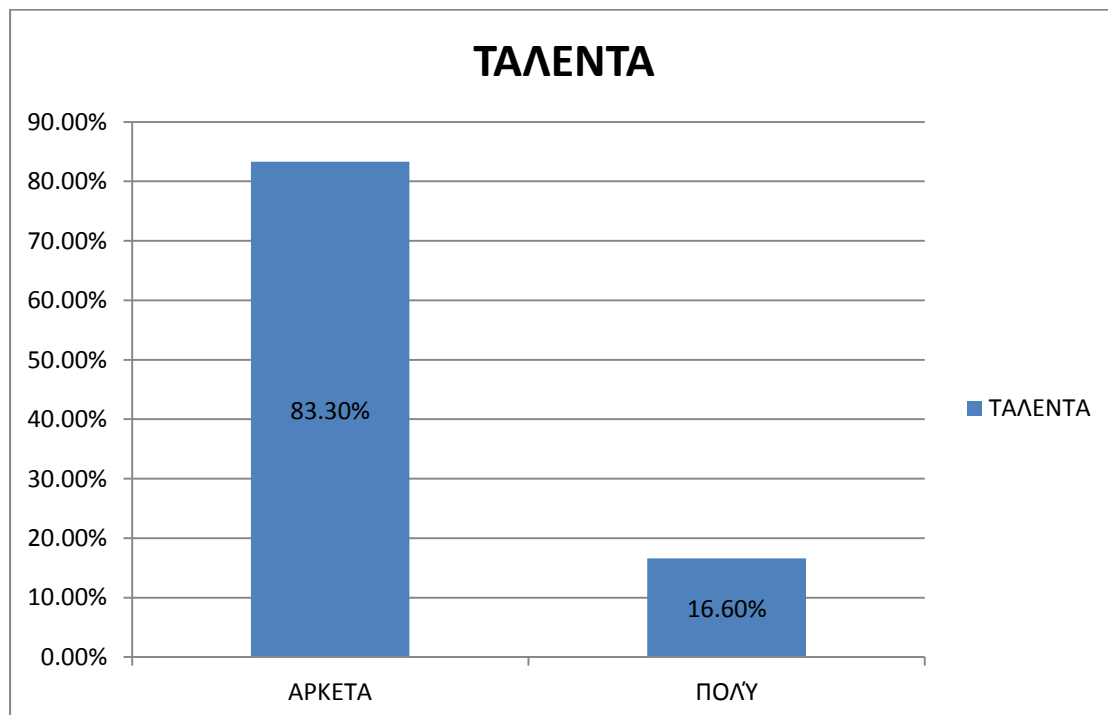
Σε σχέση με το αν τα υπόλοιπα παιδιά κοροϊδεύουν τα αλλόγλωσσα, οι 4 εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι δεν έχουν αντιληφθεί κάτι τέτοιο και οι 2 θεωρούν πως υπάρχει λίγη κοροϊδία.

Επίσης οι 3 νηπιαγωγοί παρατηρούν ότι τα παιδιά δεν απουσιάζουν από το σχολείο και οι άλλοι 3 ότι κάνουν λίγες απουσίες.

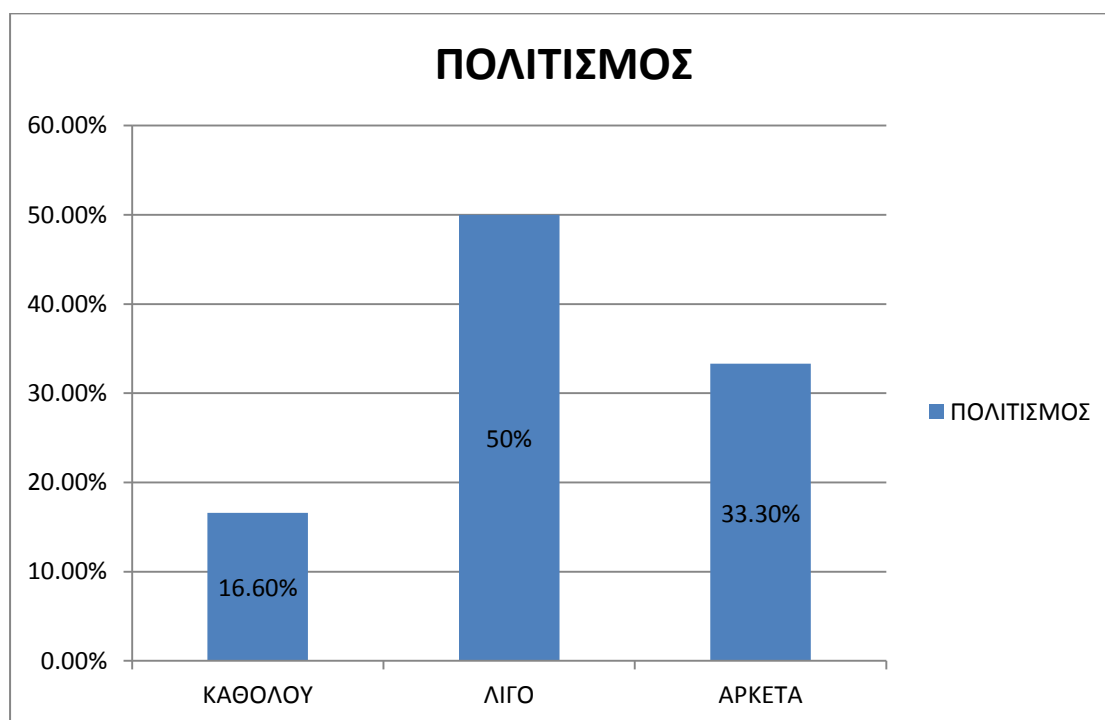

5 νηπιαγωγοί έχουν εντοπίσει αρκετά talέντα ανάμεσα στους αλλόγλωσσους μαθητές και η μία έχει εντοπίσει ότι οι μαθητές αυτοί έχουν πολλά talέντα.

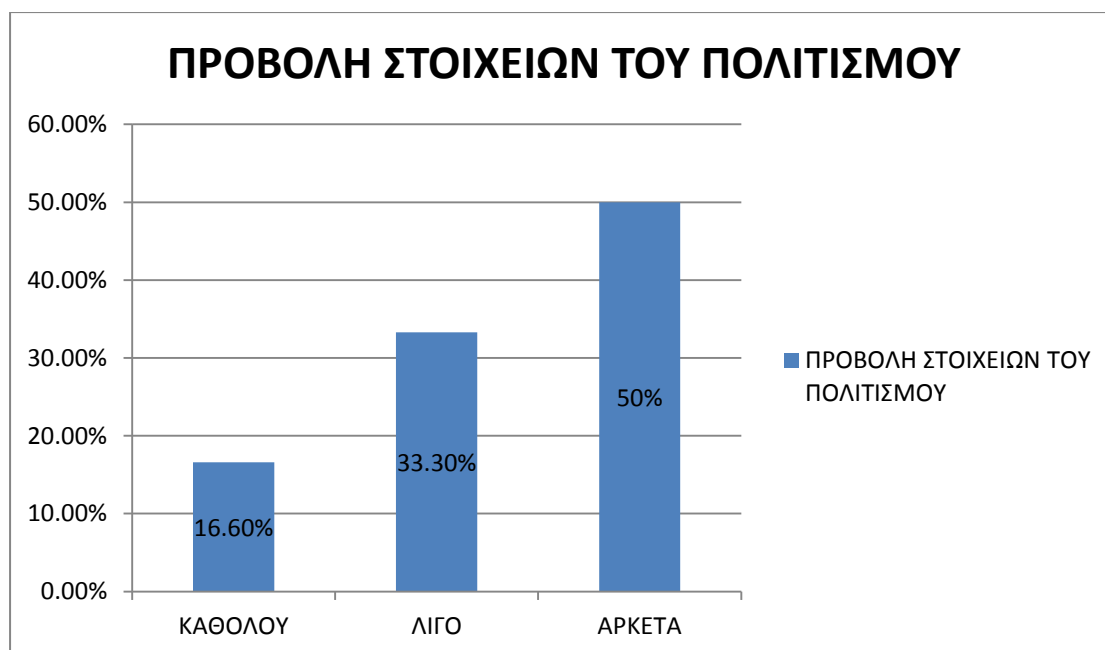

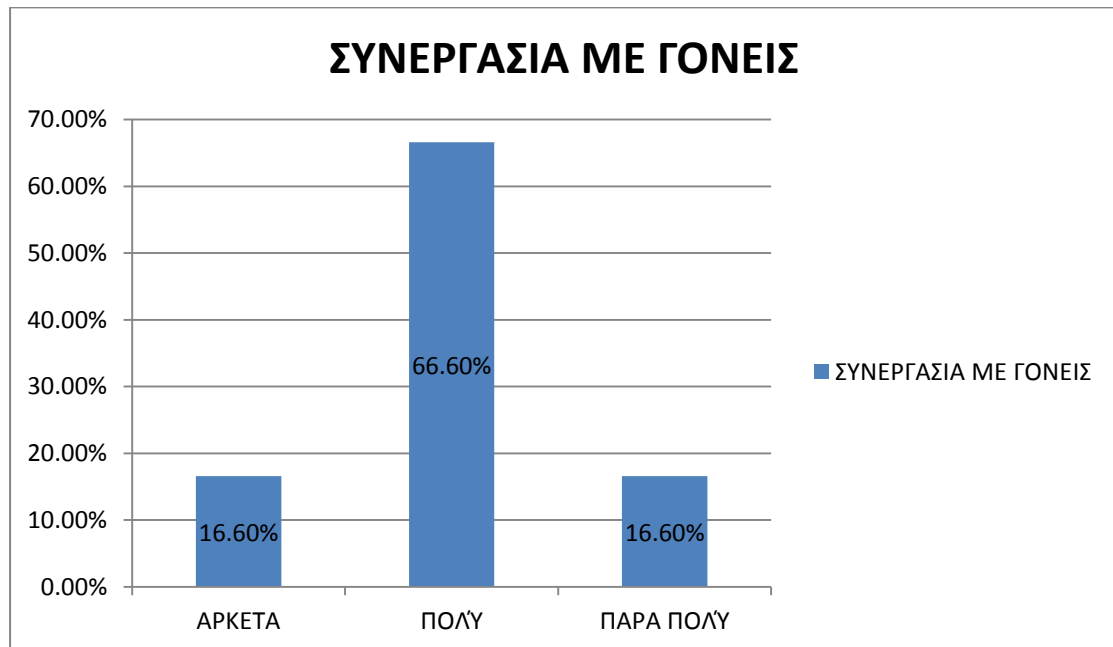
Στην ερώτηση αν τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής γνωρίζουν για τον πολιτισμό της χώρας τους, μία νηπιαγωγός πιστεύει ότι δε γνωρίζουν τίποτα, 3 ότι γνωρίζουν λίγα στοιχεία και οι 2 θεωρούν ότι οι μαθητές γνωρίζουν αρκετά.

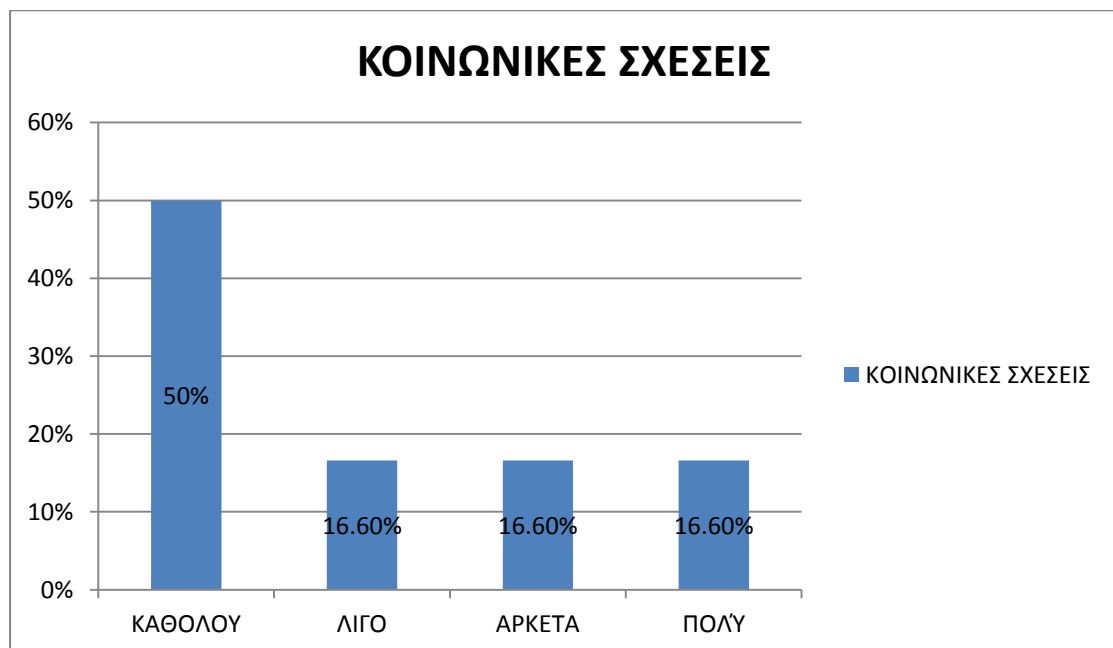
Παρόμοια, η μία εκπαιδευτικός αναφέρει ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές δεν προβάλλουν καθόλου στοιχεία του πολιτισμού τους, ενώ οι 2 πιστεύουν ότι τα προβάλλουν λίγο και οι 3 ότι τα προβάλλουν αρκετά.

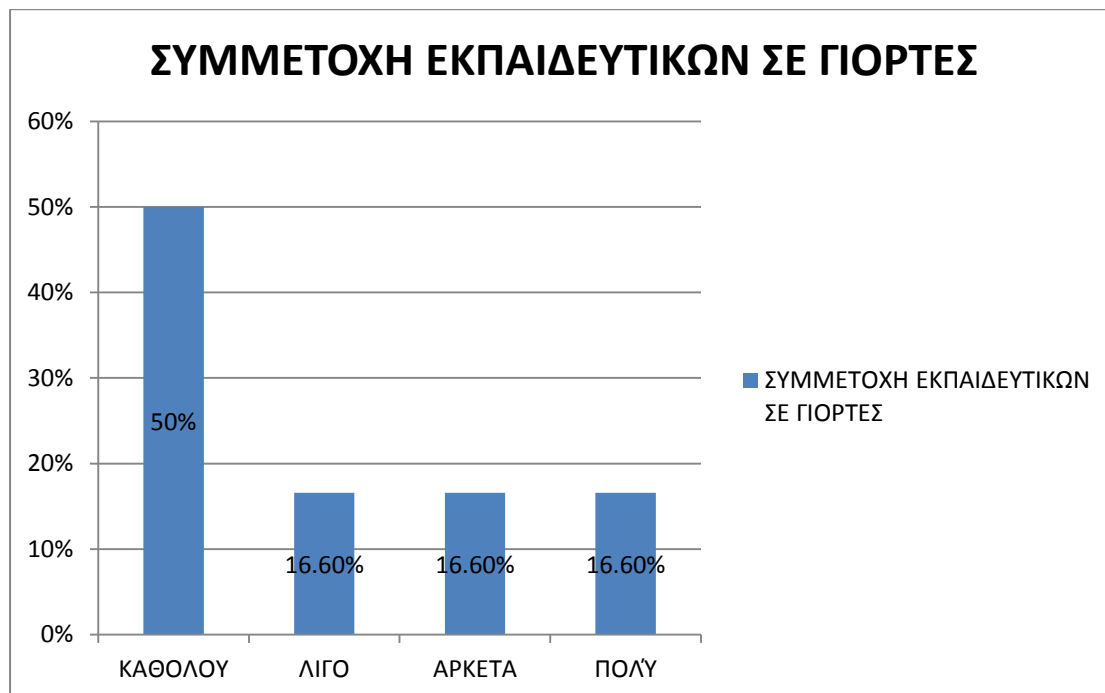
Φαίνεται ότι με τους γονείς υπάρχει πολύ καλή συνεργασία από τους 4 εκπαιδευτικούς, ενώ η μία νηπιαγωγός έχει αρκετά καλή και η άλλη πάρα πολύ καλή συνεργασία.

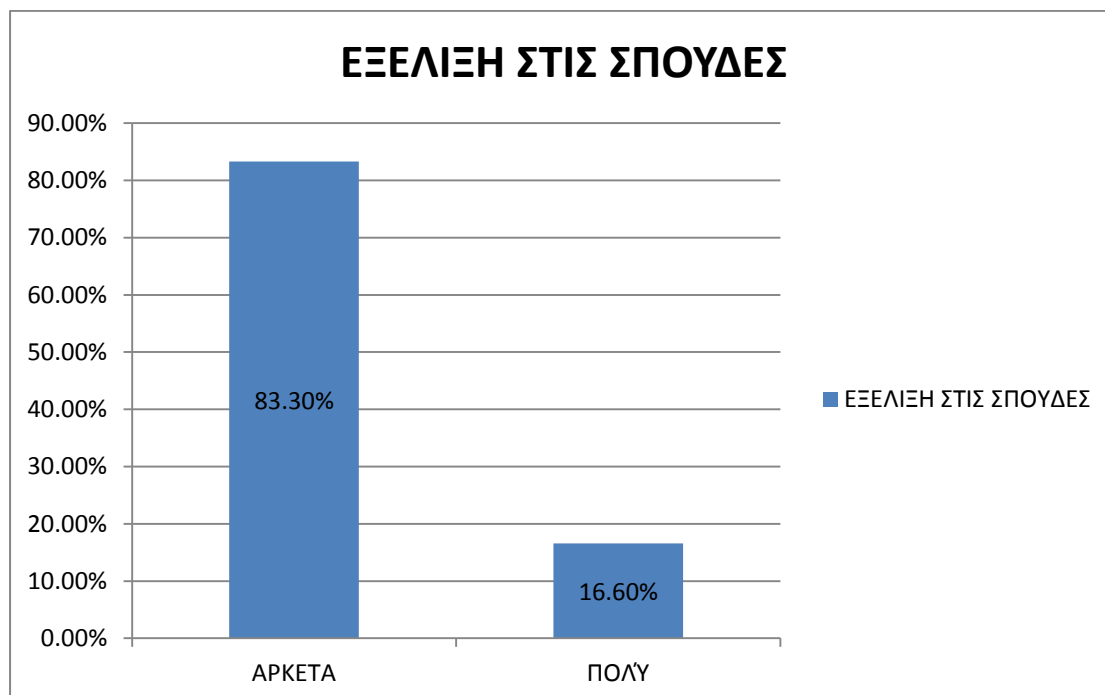
Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (3 νηπιαγωγοί) αναφέρει ότι έχει πολλές κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των νηπίων, ενώ οι υπόλοιπες 3 νηπιαγωγοί δηλώνουν ότι δεν έχουν καθόλου κοινωνικές σχέσεις ή έχουν λίγες ή αρκετές σχέσεις.

Στις γιορτές των μαθητών δε συμμετέχουν οι 3 νηπιαγωγοί, ενώ οι υπόλοιπες συμμετέχουν λίγο, αρκετά ή πολύ.

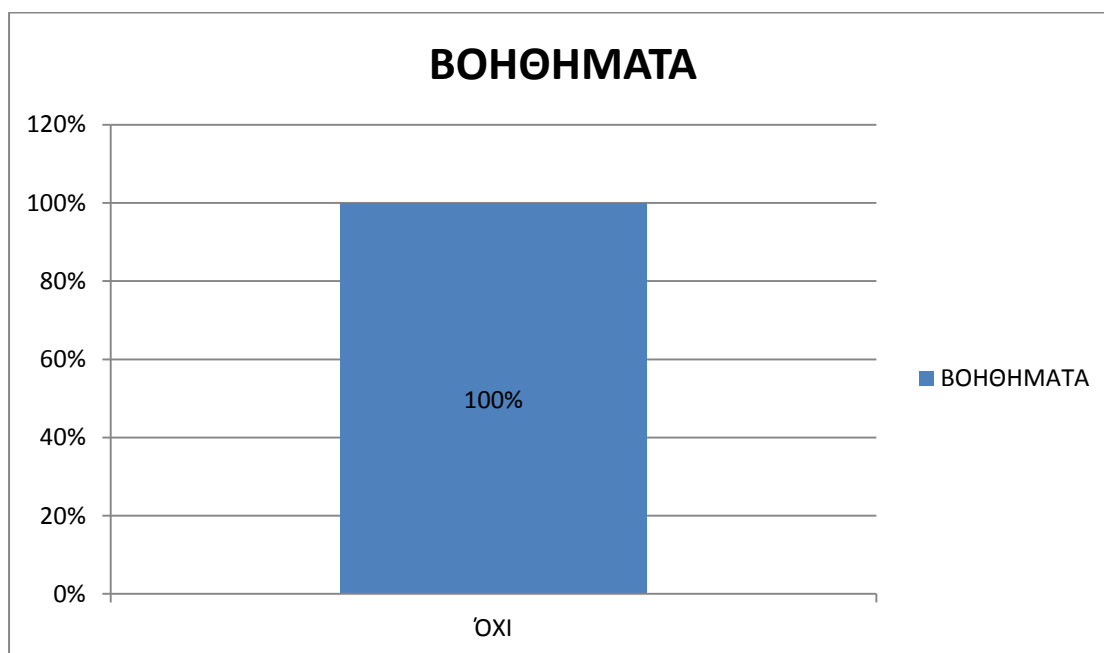
Τέλος, οι 5 νηπιαγωγοί έχουν την πεποίθηση πως τα αλλόγλωσσα παιδιά θα προχωρήσουν αρκετά στις σπουδές τους και μόνο η μία εκτιμά ότι τα παιδιά θα προχωρήσουν πολύ.

Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό με τη βοήθεια των γονέων ζητώντας τους να επισκεφτούν το σχολείο και να παρουσιάσουν ήθη και έθιμα της πατρίδας τους, να εκτελέσουν μία συνταγή, να διαβάσουν παραμύθια ή να πούνε τραγούδια.

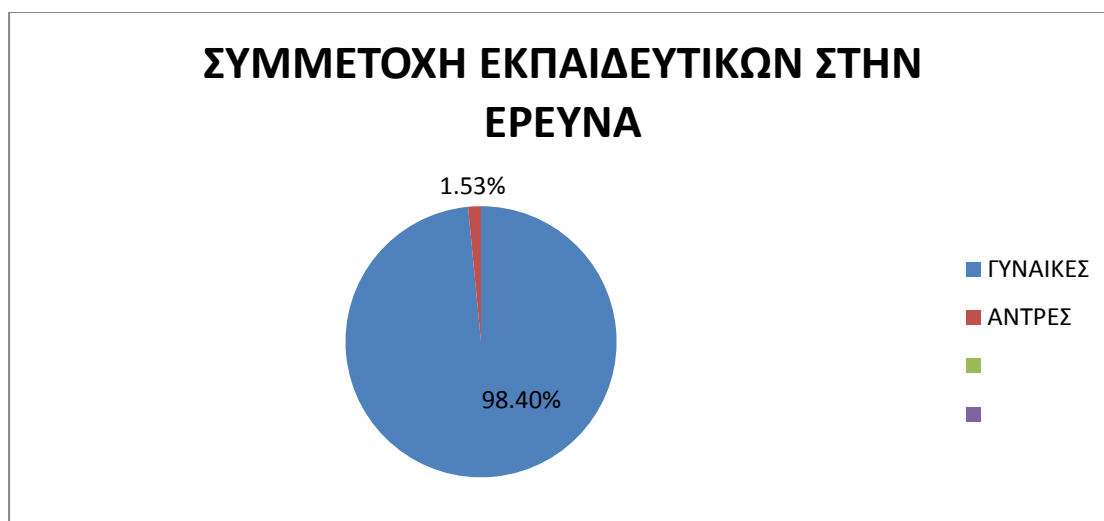
Καμία νηπιαγωγός δε χρησιμοποιεί βοηθήματα, αλλά τα παιδιά μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα ακολουθώντας το πρόγραμμα του σχολείου και σε αλληλεπίδραση με τους υπόλοιπους μαθητές μέσα από το παιχνίδι, τα τραγούδια και τους πίνακες αναφοράς.

3. Συμπεράσματα των ερευνητικών δεδομένων.

Η παραπάνω ανάλυση των ερωτηματολογίων και η επεξεργασία των δεδομένων, μας παρέχουν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το ερώτημα ποια είναι τελικά « Η στάση των νηπιαγωγών του Νομού Σερρών απέναντι στα αλλόγλωσσα παιδιά»;

- Το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού είναι, κατεξοχήν, γυναικεία υπόθεση. Έτσι και **στο Νομό Σερρών**, που είναι ένας αρκετά μεγάλος Νομός, **οι γυναίκες νηπιαγωγοί**, που πήραν μέρος στην έρευνα, **έχουν την απόλυτη πλειοψηφία.**

- Οι εκπαιδευτικοί που **δέχτηκαν να πάρουν μέρος στην έρευνα**, είναι κατά πλειοψηφία (**52,3%**) ηλικίας **41-50 ετών**.

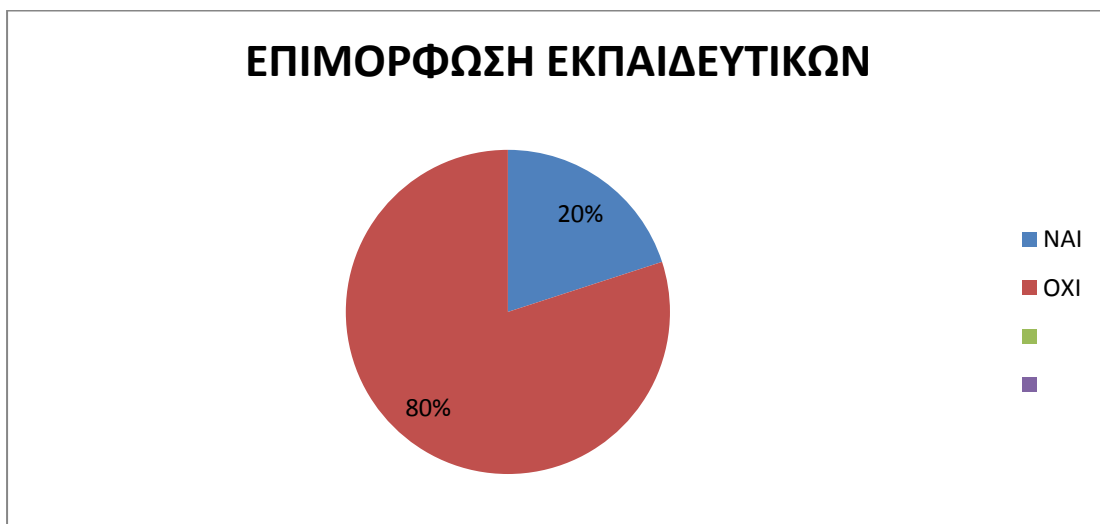
- Οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνα κατά πλειοψηφία (**38,4%**), έχουν **εμπειρία** μέσα στα νηπιαγωγεία για **τουλάχιστον 6-10 χρόνια**.

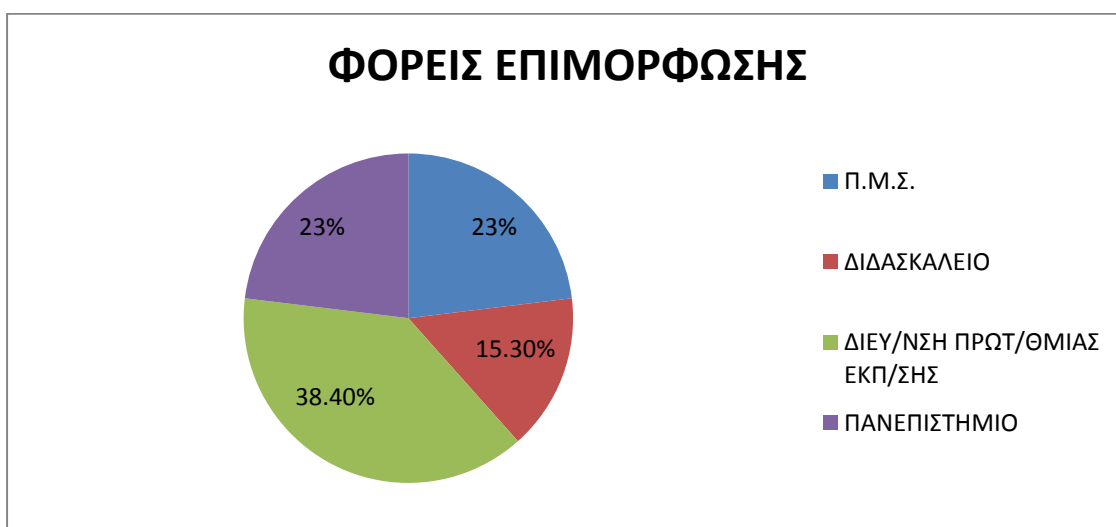
- **Όλοι** οι εκπαιδευτικοί **είχαν εμπειρία** με αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη.
- Τη φετινή χρονιά 2016-17, το μεγαλύτερο ποσοστό (**53,8%**) των νηπιαγωγών, δούλεψαν με **αλλόγλωσσα παιδιά** στην τάξη.

- Οι **χώρες καταγωγής** των αλλόγλωσσων παιδιών με τα οποία έχουν δουλέψει στην εκπαιδευτική τους πορεία οι νηπιαγωγοί είναι: **Αλβανία, Βουλγαρία, Ινδία, Γεωργία, Βιετνάμ, Γαλλία, ΗΠΑ, Παλινοστούντες Έλληνες, Συρία, Ρουμανία, Ελβετία, Ολλανδία, Τουρκία, Ρωσία, Πακιστάν, Γερμανία, Αυστρία, Αρμενία, Αίγυπτος, Ν. Αφρική, Αγγλία, Παλαιστίνη, Ιράν, Πολωνία, Σλοβακία, Κίνα, Σερβία και Μουσουλμανόπαιδα - Πομάκοι.**
- Η συντριπτική πλειοψηφία των νηπιαγωγών (**80%**), **δεν έχει υποστεί ποτέ κάποιου είδους επιμόρφωση**, σχετικά με την εκπαίδευση των αλλόγλωσσων μαθητών, που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία.

- Όσοι από τις εκπαιδευτικούς έχουν λάβει **επιμόρφωση**, είναι με πρωτοβουλία των **Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (38,4%)**.

- Οι εκπαιδευτικοί, σε ένα μεγάλο ποσοστό (**47,6%**), δηλώνουν πως αντιμετωπίζουν **λίγα ζητήματα ρατσισμού** μέσα στην τάξη.

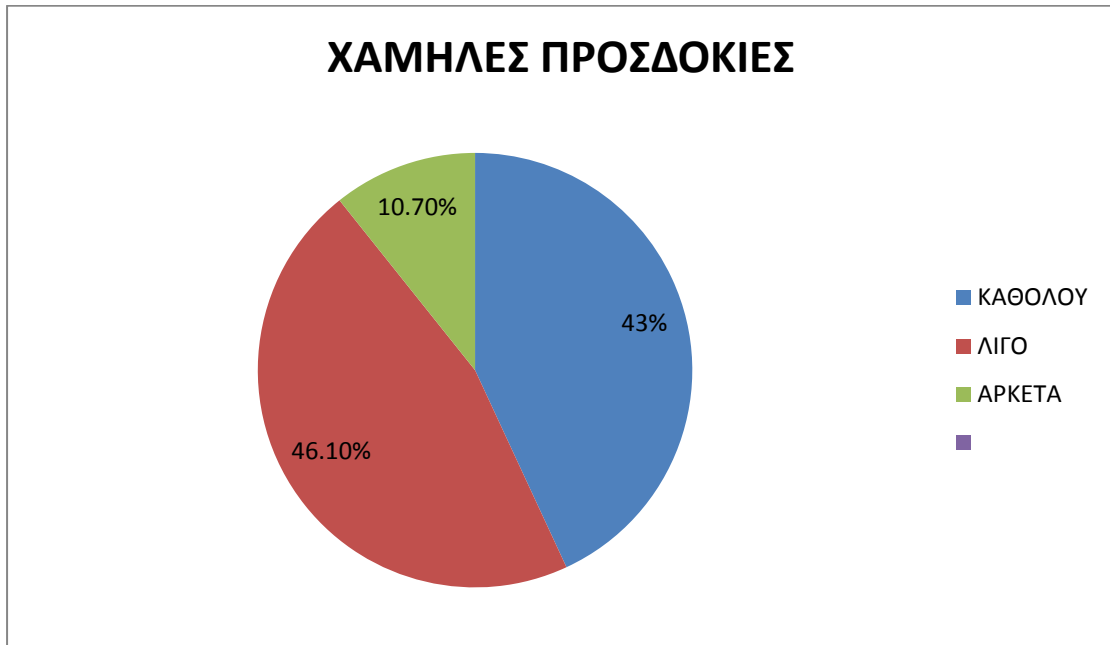

- Επίσης, σε ένα μεγάλο ποσοστό (**47,6%**), οι νηπιαγωγοί δηλώνουν ότι **τα αλλόγλωσσα παιδιά δημιουργούν λίγα προβλήματα** στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης.

- Οι περισσότεροι νηπιαγωγοί φαίνεται ότι έχουν **λίγο χαμηλές προσδοκίες (46,1%)** από τους αλλόγλωσσους μαθητές, άρα θεωρούν ότι τα παιδιά θα έχουν πρόοδο στο σχολείο.

- Η μεγαλύτερη μερίδα των εκπαιδευτικών (**36,9%**), πιστεύει πως **το οικονομικό υπόβαθρο των αλλόγλωσσων μαθητών, οδηγεί λίγο σε χαμηλή επίδοση στο σχολείο.**

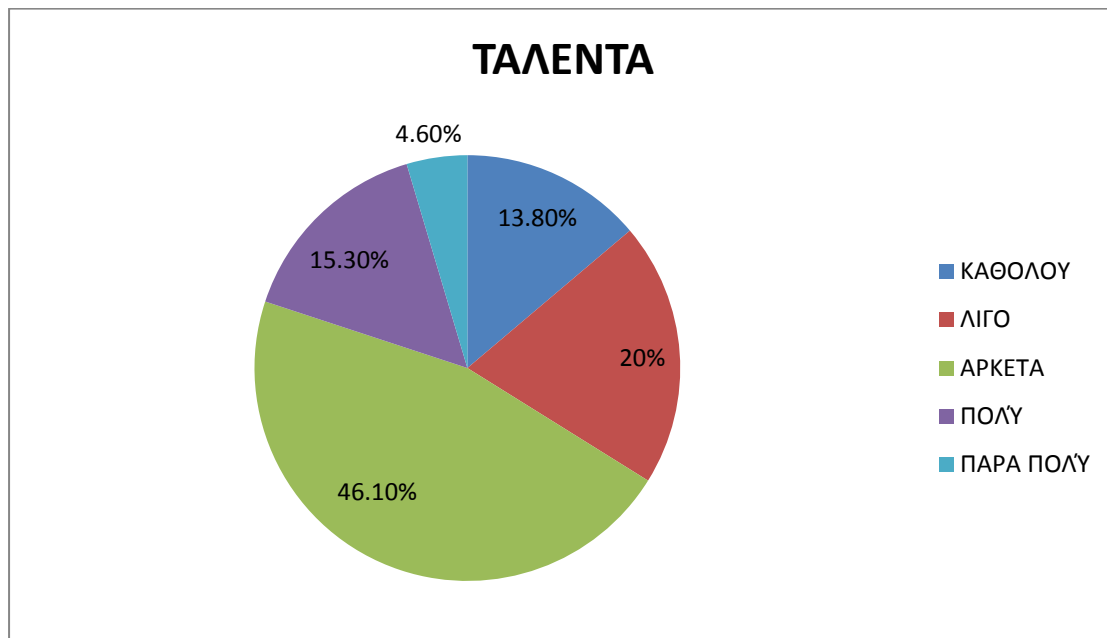
- Το **49,2%** των νηπιαγωγών έχουν αντιληφθεί, πως **τα υπόλοιπα παιδιά κοροϊδεύουν λίγο** τους αλλόγλωσσους μαθητές.

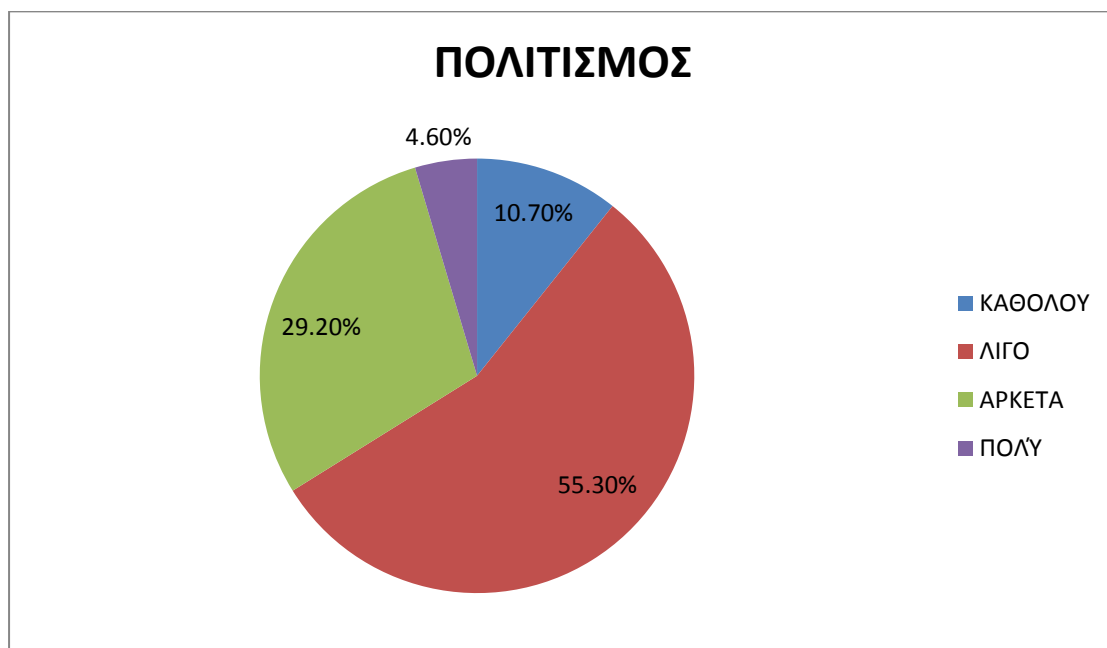
- Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως η συντριπτική πλειοψηφία των αλλόγλωσσων παιδιών, **δεν απουσιάζουν (46,1%) ή απουσιάζουν λίγο (46,1%)** από το σχολείο.

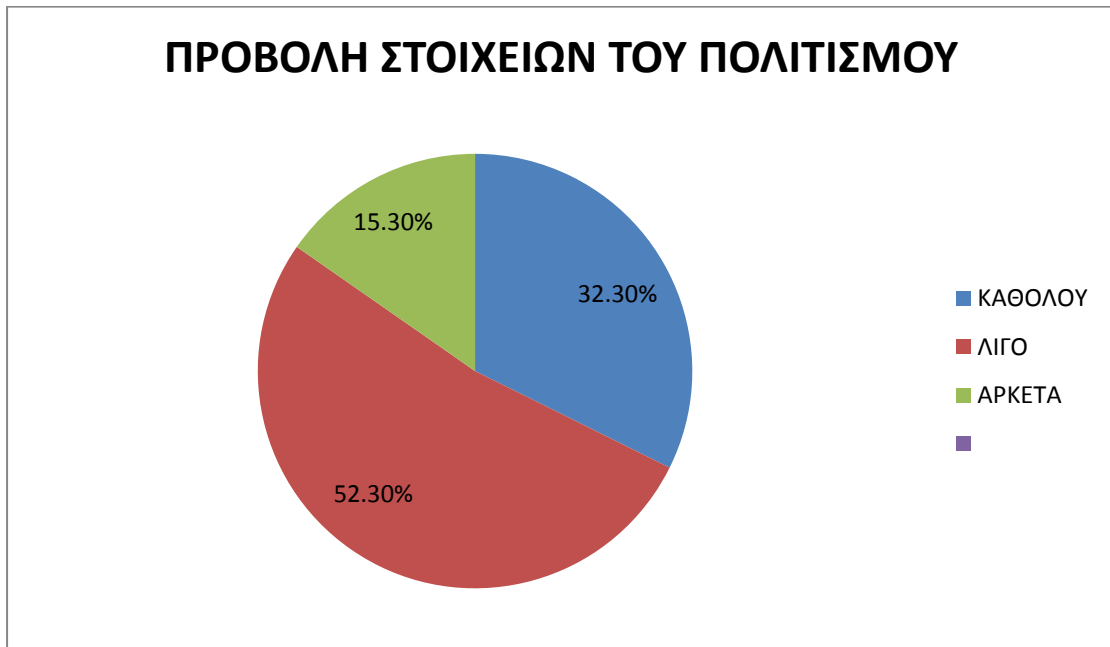
- Οι νηπιαγωγοί παρατήρησαν πως ανάμεσα στους αλλόγλωσσους μαθητές υπάρχουν **αρκετά ταλέντα (46,1%)**.

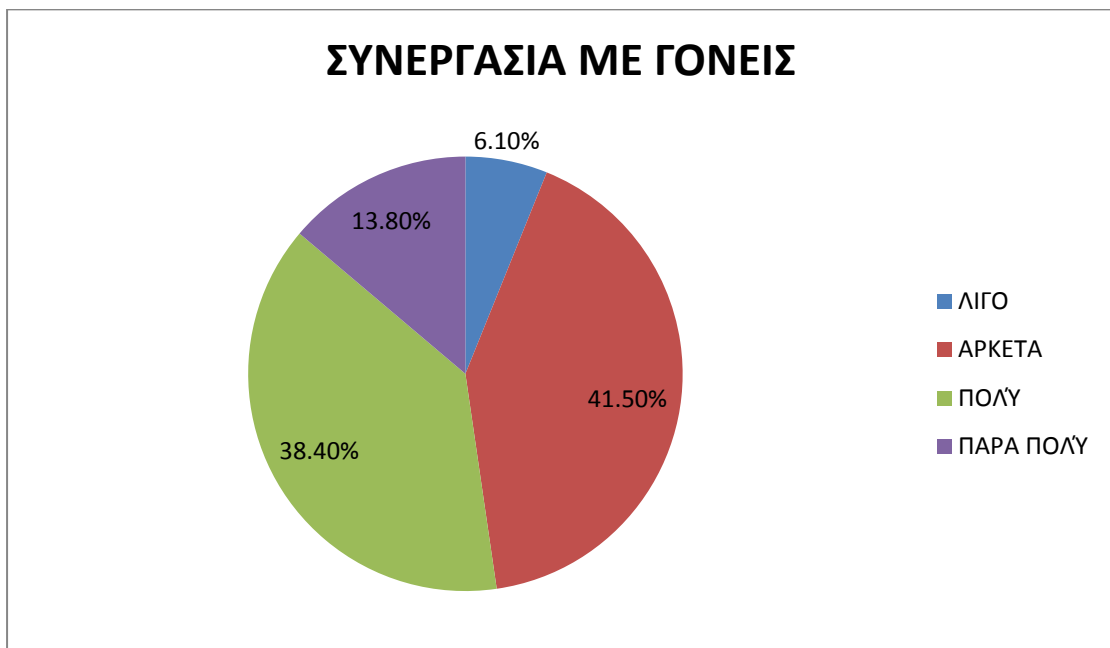
- Οι εκπαιδευτικοί (**55,3%**) πιστεύουν πως οι αλλόγλωσσοι μαθητές **γνωρίζουν λίγο τον πολιτισμό τους**.

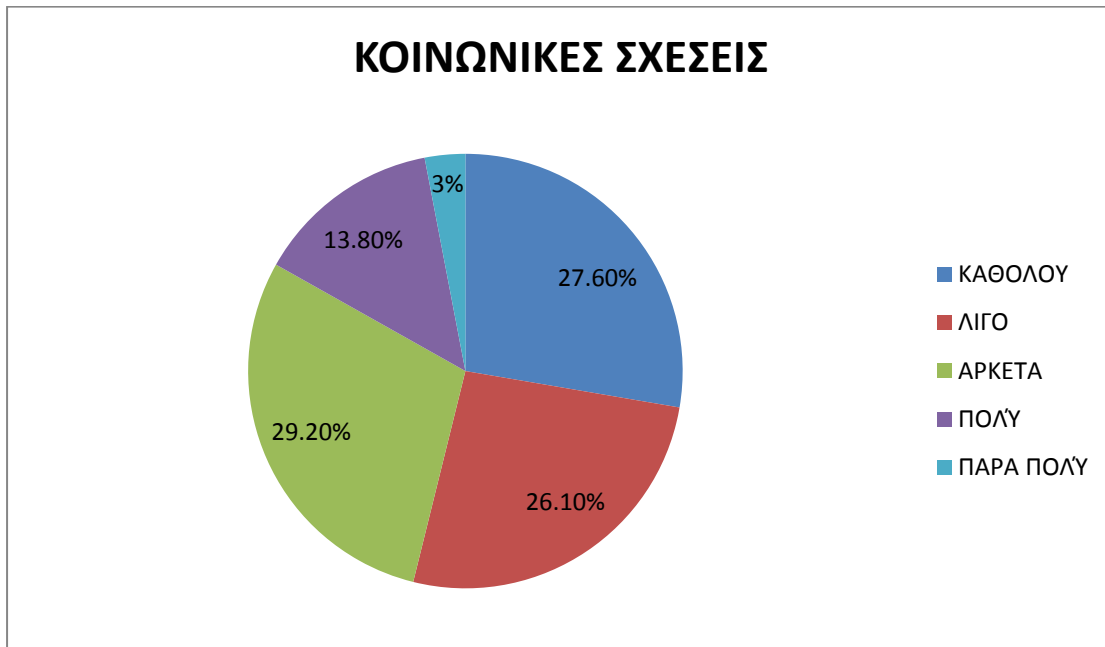
- Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (**52,3%**) θεωρούν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά **προβάλουν λίγο τα στοιχεία του πολιτισμού τους** στα υπόλοιπα παιδιά.

- Οι νηπιαγωγοί του Νομού Σερρών (**41,5%**) δήλωσαν πως **συνεργάζονται αρκετά με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών**.

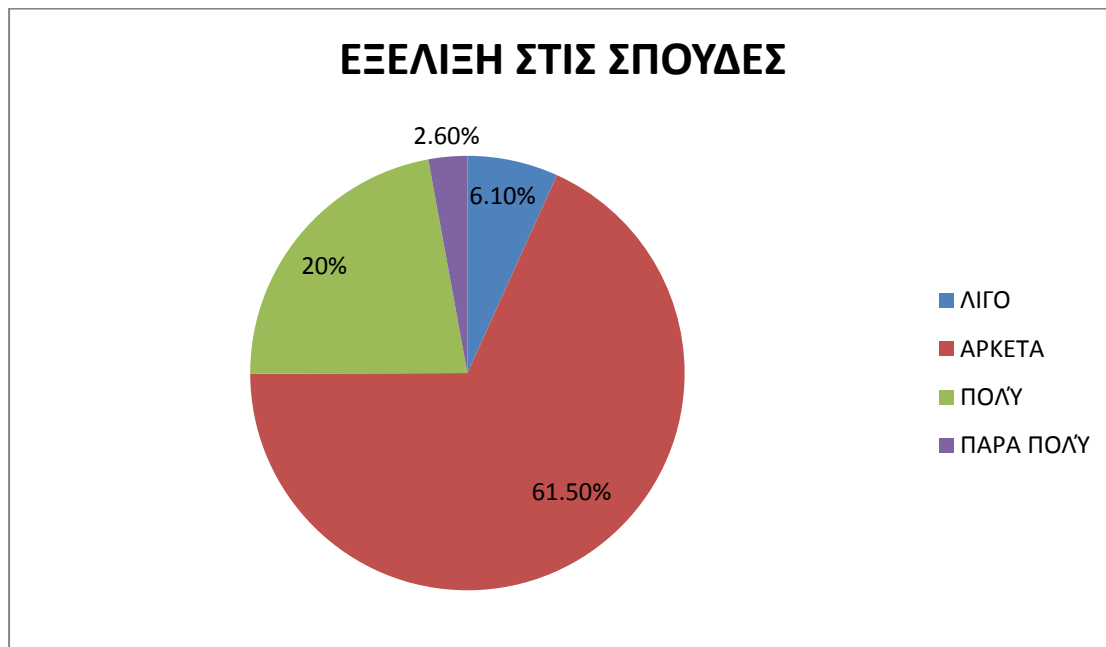
- Οι εκπαιδευτικοί (29,2%) έχουν **αρκετές κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών.**

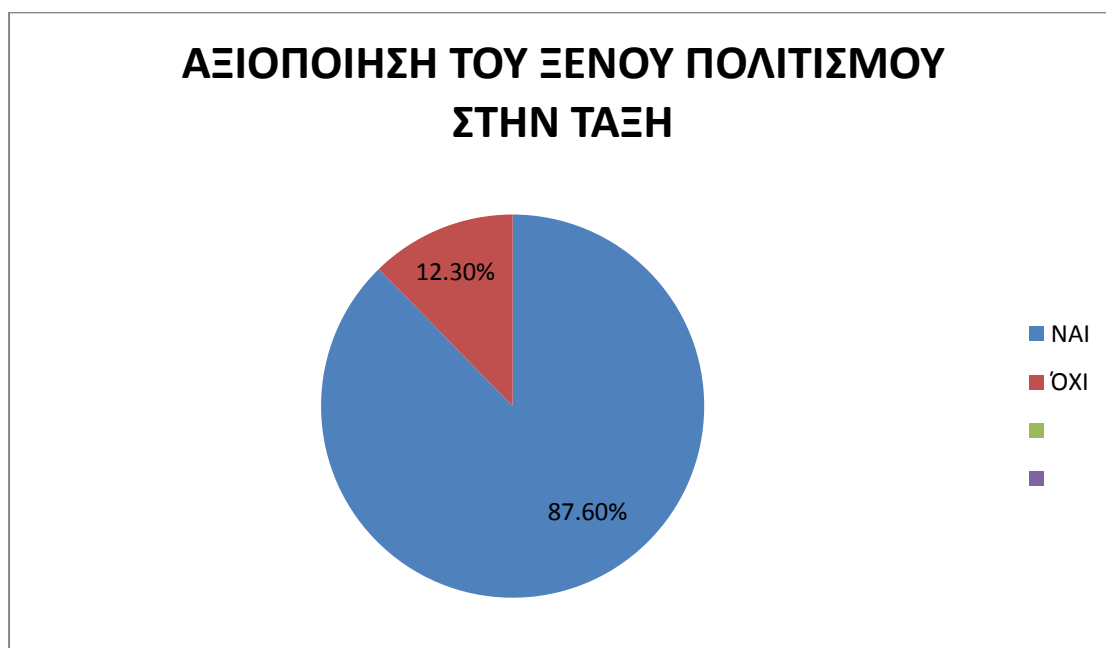
- Οι νηπιαγωγοί (46,1%) **δε συμμετέχουν καθόλου στις γιορτές των αλλόγλωσσων παιδιών.**

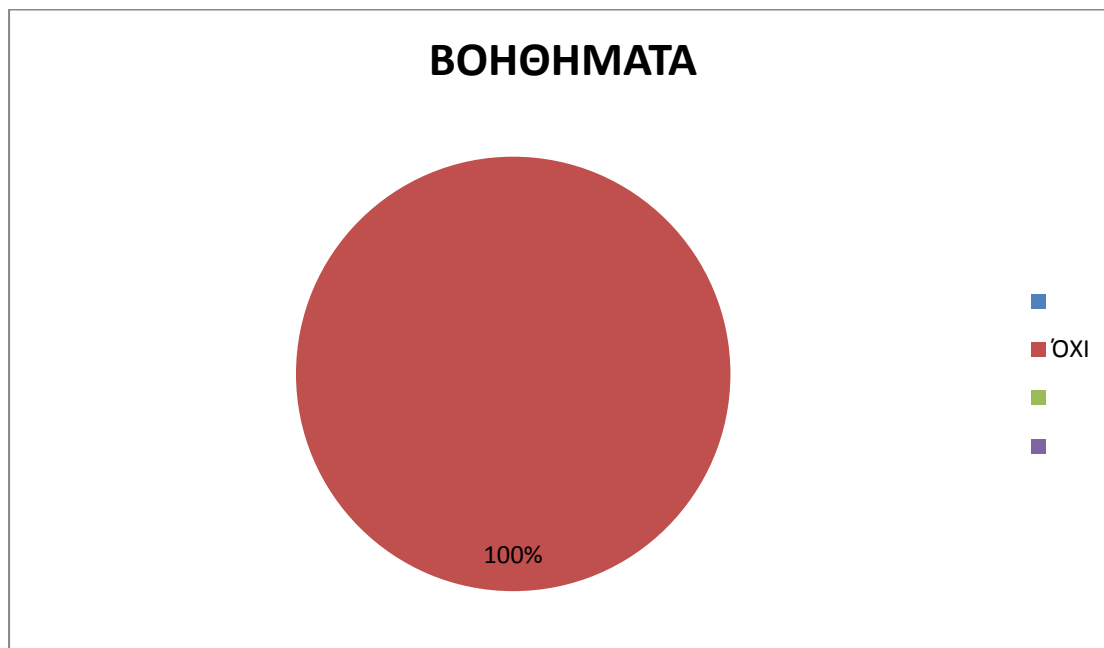
- Οι εκπαιδευτικοί (**61,5%**) εκτιμούν πως τα αλλόγλωσσα παιδιά **θα προχωρήσουν αρκετά στις σπουδές τους.**

- Οι πλειοψηφία των νηπιαγωγών (**87,6%**) αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό που υπάρχει στην τάξη.

- **Κανένας** εκπαιδευτικός **δε** χρησιμοποιεί κάποιο **βοήθημα**.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας σχετικά με τη «Στάση των νηπιαγωγών του Νομού Σερρών απέναντι στα αλλόγλωσσα παιδιά», καταλήγουμε σε χρήσιμα γενικά συμπεράσματα, αντιπροσωπευτικά της γενικότερης εικόνας για την κατανόηση του θέματος.

Στο Α΄ μέρος του ερωτηματολογίου, στόχος ήταν η διερεύνηση γενικότερων πληροφοριών για το προφίλ των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Η συντριπτική πλειοψηφία των νηπιαγωγών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν γυναίκες, ηλικίας 41-50 ετών, με τουλάχιστον 6-10 χρόνια προϋπηρεσίας, σε νηπιαγωγεία ανά την Ελλάδα. Όλοι οι συμμετέχοντες, έχουν δουλέψει στην εκπαιδευτική τους πορεία, με αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη και οι περισσότεροι από αυτούς, δούλεψαν και τη φετινή σχολική χρονιά (2016-17). Οι χώρες καταγωγής των παιδιών, με τα οποία έχουν εργαστεί οι νηπιαγωγοί, είναι: Αλβανία, Βουλγαρία, Ινδία, Γεωργία, Βιετνάμ, Γαλλία, ΗΠΑ, Παλιννοστούντες Έλληνες, Συρία, Ρουμανία, Ελβετία, Ολλανδία, Τουρκία, Ρωσία, Πακιστάν, Γερμανία, Αυστρία, Αρμενία, Αίγυπτος, Ν. Αφρική,

Αγγλία, Παλαιστίνη, Ιράν, Πολωνία, Σλοβακία, Κίνα, Σερβία και Μουσουλμανόπαιδα -Πομάκοι. Οι εκπαιδευτικοί, στην πλειονότητά τους, δεν έχουν υποστεί κάποια επιμόρφωση, σχετικά με τη διδασκαλία σε παιδιά μη ελληνικής καταγωγής. Όσοι από τους νηπιαγωγούς δήλωσαν πως έλαβαν κάποιους είδους επιμόρφωση, ήταν κυρίως με πρωτοβουλία των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στους Νομούς που, κατά καιρούς αυτοί, υπηρετούσαν.

Στο Β΄ μέρος του ερωτηματολογίου, η έρευνα εστίασε σε ζητήματα που αφορούν γενικότερες πληροφορίες για τα αλλόγλωσσα παιδιά, μέσα στη σχολική τάξη. Οι νηπιαγωγοί δήλωσαν πως αντιμετωπίζουν λίγα ζητήματα ρατσισμού, μέσα στο χώρο του σχολείου και ότι τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής, δημιουργούν λίγα προβλήματα στην τάξη. Η έρευνα έδειξε πως οι εκπαιδευτικοί έχουν λίγο χαμηλές προσδοκίες από αυτά τα παιδιά. Το οικονομικό υπόβαθρο, φαίνεται να επηρεάζει λίγο τη σχολική επίδοση και οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά δέχονται λίγη κοροϊδία, από τους συμμαθητές τους, στο νηπιαγωγείο. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν επίσης, πως τα αλλόγλωσσα παιδιά δεν κάνουν απουσίες ή απουσιάζουν λίγο από το σχολείο και παρατήρησαν πως τα παιδιά έχουν αρκετά ταλέντα. Η έρευνα εστίασε, επίσης, σε θέματα πολιτισμού και έδειξε πως οι νηπιαγωγοί πιστεύουν πως, τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής γνωρίζουν λίγα πράγματα σχετικά με τον πολιτισμό της χώρας τους και τις ρίζες τους, επομένως προβάλλουν λίγο τα στοιχεία αυτά μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου. Οι εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με την έρευνα, δήλωσαν πως συνεργάζονται αρκετά με τους γονείς για την πρόοδο των παιδιών τους και έχουν αρκετές κοινωνικές σχέσεις μαζί τους, όμως, κατά πλειοψηφία, δε συμμετέχουν στις γιορτές των παιδιών. Τέλος, σύμφωνα με την παρούσα έρευνα, οι νηπιαγωγοί του Νομού Σερρών, δηλώνουν ότι κατά την εκτίμησή τους, τα αλλόγλωσσα παιδιά θα έχουν αρκετή εξέλιξη και θα προχωρήσουν στις σπουδές τους.

Το Γ΄ μέρος της έρευνας, είχε ως στόχο, την αποτίμηση της γενικότερης εικόνας, σχετικά με την ομαλή ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στο ελληνικό σχολείο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των νηπιαγωγών, δήλωσαν ότι αξιοποιούν τον ξένο πολιτισμό που υπάρχει μέσα στην τάξη, με τραγούδια από τις διάφορες χώρες, μαγειρική με τη συμμετοχή των γονέων, συζητήσεις στην παρεούλα, σχετικά με τις διαφορές και ομοιότητες των διαφόρων λαών και με αφίσες πολυτροπικές σε διάφορες γλώσσες. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι, κάνουν αναφορές στον

χάρτη και παρατηρούν τις σημαίες των διαφόρων χωρών, συζητούν για τα ήθη και τα έθιμα των λαών, μεταφράζουν λέξεις ή μικρές εκφράσεις στη γλώσσα των αλλόγλωσσων παιδιών και καλούν τους αλλόγλωσσους γονείς να τους διαβάσουν ή να τους διηγηθούν παραμύθια από τη χώρα τους. Κάποιοι νηπιαγωγοί ανέφεραν ότι, εμπλουτίζουν την τάξη με φωτογραφίες από αξιοθέατα διαφόρων χωρών, παίζουν (με τη βοήθεια γονέων) παραδοσιακά παιχνίδια, γράφουν ευχές σε διάφορες γλώσσες και κάνουν αναφορά σε θρησκευτικές συνήθειες των χωρών καταγωγής των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής. Τέλος μία μερίδα εκπαιδευτικών, δήλωσε ότι, δημιουργεί πίνακες αναφοράς (με λέξεις σε διάφορες γλώσσες) στις γωνιές της τάξης, κάνει αναφορά σε τυχόν ενδυματολογικές διαφορές και γενικότερα χρησιμοποιεί το ίντερνετ το οποίο παρέχει πλούσια και χρήσιμη πληροφόρηση σε όλα τα θέματα. Σχετικά με τη γλωσσική επίδοση των παιδιών μη ελληνικής καταγωγής, οι νηπιαγωγοί ανέφεραν πως αυτή επηρεάζεται, από το εάν τα παιδιά έχουν γεννηθεί στη Ελλάδα, αν έχουν μεγαλύτερα αδέρφια στο ελληνικό σχολείο και αν μιλούν την ελληνική γλώσσα στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Κανένας εκπαιδευτικός, από αυτούς που συμμετείχαν στην έρευνα, δε χρησιμοποιεί κάποιο βοήθημα για την εκπαίδευση των αλλόγλωσσων παιδιών, αλλά όλοι στηρίζονται στη συνεργασία με τους συναδέλφους, ανταλλάσσοντας ιδέες και αντλώντας πληροφορίες από τα λεξικά και το ίντερνετ. Συγκεκριμένα ανέφεραν πως, προσπαθούν να μιλούν στα παιδιά με απλή και κατανοητή γλώσσα και να χρησιμοποιούν τη γλώσσα του σώματος και πολλές εικόνες στην τάξη. Επίσης, παίζουν παιχνίδια ρόλων και μουσικοκινητικά παιχνίδια, ώστε τα νήπια να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, κάνουν δραματοποιήσεις, παίζουν κουκλοθέατρο, τραγουδούν και χρησιμοποιούν πλούσιο εποπτικό υλικό και πίνακες αναφοράς.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα έρευνα μας δίνει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τυχόν προβλήματα που προκύπτουν από τη συνύπαρξη αλλόγλωσσων και γηγενών μαθητών στα νηπιαγωγεία και τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών για τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής. Τα στοιχεία της έρευνας μας βοηθούν να σχηματίσουμε μία εικόνα για την κατάσταση που επικρατεί μέσα στα σχολεία, την ικανότητα των νηπιαγωγών να

ανταποκριθούν στα νέα εκπαιδευτικά δεδομένα στα σχολεία, καθώς και για τη συνεργασία που υπάρχει με τους γονείς των μαθητών. Επίσης, τονίζει το ρόλο και τη σπουδαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση των οποιονδήποτε προβλημάτων μέσα στα ανομοιογενή τμήματα.

Από τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας προκύπτει επιτακτική η ανάγκη της πολιτείας να ενισχύσει τους αλλόγλωσσους μαθητές στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, ώστε να περιοριστούν τα προβλήματα και να διευκολυνθεί η ένταξή τους στο ελληνικό σχολείο. Ταυτόχρονα με την ενίσχυση των μαθητών, η έρευνα φέρνει στην επιφάνεια και την ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσης των νηπιαγωγών, ώστε να κατακτήσουν τις σχετικές δεξιότητες και να τροποποιήσουν στάσεις, για να είναι ικανοί να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις απαιτήσεις των νέων δεδομένων στα σχολεία και να παρέχουν υψηλό επίπεδο σε όλα τα παιδιά της προσχολικής εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από τη μητρική γλώσσα και τον πολιτισμό τους.

Η εργασία άγγιξε επίσης και το θέμα των συγκρούσεων που δημιουργούνται από την ανομοιογένεια των μαθητών, τις τυχόν ρατσιστικές τάσεις προς τους αλλόγλωσσους μαθητές και τις σχέσεις που υπάρχουν με τους γονείς. Έτσι τα δεδομένα που προέκυψαν μας προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες, κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να λειτουργήσουν χωρίς να επηρεάζονται από τις προσωπικές τους εμπειρίες, στάσεις και προκαταλήψεις και μας βοηθούν να συνειδητοποιήσουμε αν είναι έτοιμοι διδακτικά, κοινωνικά και ψυχολογικά να ανταποκριθούν με επιτυχία στο διδακτικό τους έργο.

Τέλος η έρευνα αυτή βοηθάει στην ευαισθητοποίηση της πολιτείας, των εκπαιδευτικών, των γονέων και των μαθητών, ώστε να καλλιεργηθεί η αποδοχή του «διαφορετικού», να αμβλυνθούν οι προκαταλήψεις για τους μαθητές μη ελληνικής καταγωγής και να δοθεί η ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να προσεγγίσουν μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου τη γλώσσα, μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες και ένα κλίμα αποδοχής για την κοινωνική τους ένταξη στο σχολείο. Η εργασία προσφέρει τη δυνατότητα να ευαισθητοποιηθούμε, όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαίδευση, για τις ανάγκες των παιδιών από διαφορετικούς πολιτισμούς, να υιοθετήσουμε θετική στάση απέναντι στη διαφορετικότητα και την πολυπολιτισμικότητα και να αναπτύξουμε ενσυναίσθηση, ώστε να βοηθήσουμε όλα τα παιδιά να αποκτήσουν υγιείς στάσεις

ζωής, και να καλλιεργήσουν κοινωνικές δεξιότητες, αλληλεγγύη και αποδοχή της διαφορετικότητας.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε επιχείρησε να καταγράψει τη στάση-άποψη που έχουν οι νηπιαγωγοί του Νομού Σερρών για τους αλλόγλωσσους μαθητές. Συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε να γίνει μία διερεύνηση για το γενικότερο περιβάλλον, τις συνθήκες που επικρατούν σε μία τάξη στην οποία φοιτούν και μαθητές μη ελληνικής καταγωγής, αλλά και να δημιουργηθεί μία γενικότερη άποψη-πρόβλεψη των εκπαιδευτικών για το μέλλον αυτών των παιδιών. Η έρευνα έδωσε αξιολογικά στοιχεία για τις σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους (γηγενών και αλλόγλωσσων), τη σχέση εκπαιδευτικών και γονέων και έφερε στην επιφάνεια τις ελλείψεις που υπάρχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία σε σχέση με την επιμόρφωση των νηπιαγωγών και τις τυχόν αδυναμίες τους στην εξατομικευμένη διδασκαλία. Το δείγμα (65 νηπιαγωγοί) είναι περιορισμένο και δεν μας παρέχει τη δυνατότητα να γενικεύσουμε τα αποτελέσματά του σε όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων.

Αν και οι νηπιαγωγοί που έλαβαν μέρος στην έρευνα, είχαν χρόνια προϋπηρεσίας (6-16 και άνω) και διδακτική εμπειρία με παιδιά μη ελληνικής καταγωγής στην τάξη, φάνηκε ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών παρουσιάζει αδυναμίες λόγω της έλλειψης επιμόρφωσης. Έτσι παρουσιάζεται επιτακτική η ανάγκη κατάλληλης κατάρτισης του συνόλου των νηπιαγωγών, για θέματα που αφορούν την εκπαίδευση αυτών των παιδιών και τη διδακτική μεθοδολογία που χρειάζεται να ακολουθείται μέσα στην τάξη. Χρειάζεται επιμόρφωση των εκπαιδευτικών με στόχο την ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων για την εφαρμογή των ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ασφαλώς είναι ανάγκη να τονίσουμε και την αξία του προσωπικού ενδιαφέροντος του κάθε εκπαιδευτικού, ώστε να ενημερώνονται για τα θέματα που αφορούν τη διδασκαλία της γλώσσας μέσα στις ανομοιογενείς τάξεις.

Για την καταπολέμηση οποιασδήποτε μορφής ρατσισμού στα σχολεία, χρειάζεται συντονισμένη αντιμετώπιση όλων των στερεοτυπικών αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών, με τις κατάλληλες παρεμβάσεις στο Αναλυτικό Πρόγραμμα, από επιστήμονες με εξειδικευμένη γνώση στα εκπαιδευτικά ζητήματα, ώστε να προωθούνται ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, η συλλογικότητα και οι ίσες

ευκαιρίες για όλους. Απαιτείται η συνεργασία των υπεύθυνων της εκπαιδευτικής πολιτικής της χώρας, με τους φορείς των διαφόρων μειονοτικών ομάδων, με κοινό στόχο τη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος, μέσα από την αλληλεπίδραση όλων των ομάδων ώστε να υπάρχει κοινωνική συνοχή και ισότητα.

Ο σεβασμός της μητρικής γλώσσας, της ιστορίας, και της γενικότερης κουλτούρας των νηπίων μη ελληνικής καταγωγής, τους επιτρέπει να γίνουν αποδεκτά από το σύνολο και έτσι να μπορούν ευκολότερα να επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους, να διατυπώνουν τις σκέψεις, τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους στους άλλους. Επιπλέον, η ανάγκη για τη διατήρηση και παράλληλη ανάπτυξη της γλώσσας καταγωγής των δίγλωσσων παιδιών γίνεται ακόμη πιο επιτακτική, αν λάβουμε υπόψη τη θέση ότι η ανάπτυξη της μητρικής γλώσσας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη σχολική τους επιτυχία (Cummins, 2000), ενώ η επάρκεια που αποκτά ένα δίγλωσσο παιδί στη δεύτερη γλώσσα εξαρτάται από το βαθμό επάρκειας στη μητρική του γλώσσα (Δαμανάκης, 1987) στο (Τσοκαλίδου, 2017:13). Επομένως, η διδασκαλία της μητρικής τους γλώσσας, μέσα στο ελληνικό σχολείο, θεωρείται αναγκαία για την ομαλή κοινωνικοποίηση των μαθητών στο νέο τους περιβάλλον.

Τα εκπαιδευτικά δεδομένα στη χώρα μας διαμορφώνονται συνεχώς με την εισαγωγή των αλλόγλωσσων μαθητών στα σχολεία. Για να προβλήματα που προκύπτουν και την επιτυχή αντιμετώπισή τους, χρειάζεται η εκπαίδευση να κινείται στα πλαίσια της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής, η οποία θα καλλιεργεί αξίες, ιδανικά και στάσεις, που θα προάγουν το σεβασμό και τη συνεργασία εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών ανεξάρτητα από την χώρα καταγωγής και προέλευσής τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ανδρούσου, Α & Ασκούνη, Ν 2007, Ετερογένεια και σχολείο, Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΥΠΕΠΘ, Ανακτήθηκε 17 Απριλίου 2017, <<http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3234/940.pdf>>.

Bilingualism, Η σχέση μεταξύ των δύο γλωσσών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 6 Νοεμβρίου 2015, Ανακτήθηκε 25 Απριλίου 2017,

<<https://eclass.uowm.gr/modules/document/index.php?course=NURED243&openDir=/563cbd6dy61D>>.

Γεωργογιάννης, Π & Μπάρος, Β (επιμ), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση – Μετανάστευση – Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας* 13ο Διεθνές Συνέδριο Αλεξανδρούπολη, 7-9 Μαΐου 2010 Πρακτικά Συνεδρίου Με Κριτές Τόμος II Πάτρα 2010, Ανακτήθηκε 12 Ιουλίου 2017, <<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PRIMEDU413/%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91%20%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%95%CE%94%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A5%20%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf>>

Δαμανάκης, Μ 2001, Γλώσσα και μετανάστευση [B6], *Πύλη για την ελληνική γλώσσα* (Κεφάλαιο Γ', Διαπολιτισμική εκπαίδευση), Ανακτήθηκε 26 Απριλίου 2017, <http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b6/09.html>.

Δαμανάκης (α), Μ 2007: Μετανάστες και εκπαίδευση, Κέντρο, διασπορά και εκπαίδευση, *Επιστήμη και κοινωνία*, Τεύχος 17-18, Ανακτήθηκε 17 Απριλίου 2017, <<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/sas/article/view/489/499>>.

Δαμανάκης (β), Μ, Γλώσσα και μετανάστευση, Ανακτήθηκε 17 Απριλίου 2017, <http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_b6/thema_pdf.pdf>.

Παπαδοπούλου Μ., (2003), 'Το νηπιαγωγείο ως προνομακός χώρος εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από παιδιά που δεν έχουν την ελληνική ως μητρική γλώσσα', Στο Α. Τσοτοσορού (επιμ.), *Πρακτικά του Α' Διεθνούς Συνεδρίου για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας*, Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Διατμηματικό Πρόγραμμα διδασκαλίας της νέας ελληνικής ως ξένης γλώσσας, Αθήνα: Γκέλυμπεσης Γεώργιος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, σ.σ.401-467,

Ανακτήθηκε 12 Ιουλίου 2017, <
http://mariapapadopoulou.gr/praktika_synedriwn/11.%20Greek%20language%20in%20the%20Kindergarten.pdf>

Σκούρτου, Ε, Βρατσάλης, Κ. & Γκόβαρης, Χ, 2004, *Μετανάστευση στην Ελλάδα και Εκπαίδευση: Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης – Προκλήσεις και Προοπτικές βελτίωσης*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ανακτήθηκε 18 Απριλίου 2017, <[file:///C:/Users/User/Downloads/doc1_19009_980899981%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/doc1_19009_980899981%20(4).pdf)>.

Τσοκαλίδου, Ρ 2017, *Η αφανής διγλωσσία στο ελληνικό σχολείο: Δεδομένα επιτόπιας έρευνας*, Ανακτήθηκε 26 Απριλίου 2017, <http://users.auth.gr/tsokalid/files/epistimes_agogis.pdf>.

Χατζηδάκη, Α. (2000β), Αλλόγλωσσα παιδιά σε μονόγλωσσες τάξεις: σκέψεις για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στα πλαίσια του «κανονικού» μαθήματος. Στο: Αντωνοπούλου, Ν., Τσαγγαλίδης, Αν., Μουμτζή Μ. (επιμ.) *Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας. Αρχές-προβλήματα-προοπτικές (Πρακτικά διημερίδας, Θεσσαλονίκη, 2-3 Απριλίου 1999)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. 397- 403, Ανακτήθηκε 22 Απριλίου 2017, <http://www.polydromo.gr/pdf/Epistimoniko/ekpaideysh_goneis /AspasiaXatzidaki AlloglosaPaidiaSeMonoglwssesTaxeis.pdf>.

Χατζηπαναγιωτίδη, Α, *Ελληνική γλώσσα και απόδημος ελληνισμός*, Ανακτήθηκε 17 Απριλίου 2017, <http://www.inioxos.gr/abc/downloads/2010/arxeio_eisigisewn/10_2_xatzipanagiotidou.pdf>.

Χατζηπαναγιωτίδη, Α & Τσολακίδης Σ, *‘Διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Κύπρο: Πραγματικότητα ή μύθος;’* 11^ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου, Ανακτήθηκε 17 Απριλίου 2017, <http://www.pek.org.cy/Proceedings_2010/pdfs/2_3.pdf>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερωτηματολόγιο που έχετε στα χέρια σας, έχει συνταχθεί στα πλαίσια της διπλωματικής-μεταπτυχιακής μου εργασίας, στο Τμήμα Νηπιαγωγών, της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σκοπός της εργασίας είναι να ερευνήσει τις στάσεις των νηπιαγωγών του Νομού Σερρών απέναντι στα αλλόγλωσσα παιδιά.

Η έρευνα είναι **ανώνυμη**.

Θα σας παρακαλούσα να απαντήσετε με ειλικρίνεια.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων.

A) ΜΕΡΟΣ

- 1) Φύλο: α) Άντρας   β) Γυναίκα
- 2) Ηλικία: α) 22-30   β) 31-40   γ) 41-50   δ) 51 και πάνω
- 3) Χρόνια υπηρεσίας: α) 1-5   β) 6-10   γ) 11-15   δ) 16 και πάνω
- 4) Έχετε δουλέψει ποτέ με αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη; α) Ναι   β) Όχι
- 5) Έχετε τη φετινή σχολική χρονιά αλλόγλωσσα παιδιά στην τάξη; α) Ναι   β) Όχι
- 6) Αν δουλεύετε ή έχετε δουλέψει με αλλόγλωσσα παιδιά, ποιά ήταν-είναι η χώρα καταγωγής τους;
- .....
- .....
- 7) Έχετε επιμορφωθεί ποτέ για θέματα που αφορούν τα αλλόγλωσσα παιδιά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση;   α) Ναι   β) Όχι

8) Αν έχετε υποστεί επιμόρφωση, αναφέρετε το φορέα επιμόρφωσης και τη χρονολογία διεξαγωγής της.

.....
.....
.....
.....

B) ΜΕΡΟΣ

1) Υπήρξε ποτέ ζήτημα ρατσισμού στην τάξη σας;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

2) Πιστεύετε ότι τα αλλόγλωσσα παιδιά δημιουργούν προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

3) Έχετε χαμηλές προσδοκίες από τους αλλόγλωσσους μαθητές;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

4) Πιστεύετε πως το οικονομικό υπόβαθρο των αλλόγλωσσων μαθητών, οδηγεί σε χαμηλή επίδοση στο σχολείο;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

5) Έχετε αντιληφθεί πως τα υπόλοιπα παιδιά κοροϊδεύουν τους αλλόγλωσσους μαθητές;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

6) Τα αλλόγλωσσα παιδιά απουσιάζουν από το σχολείο;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

7) Έχετε εντοπίσει κάποια ταλέντα στους αλλόγλωσσους μαθητές;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

8) Οι αλλόγλωσσοι μαθητές γνωρίζουν για τον πολιτισμό τους;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

9) Οι αλλόγλωσσοι μαθητές προβάλλουν στοιχεία του πολιτισμού τους στα υπόλοιπα παιδιά;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

10) Ως εκπαιδευτικοί συνεργάζεστε με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

11) Έχετε κοινωνικές σχέσεις με τους γονείς των αλλόγλωσσων παιδιών;

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

12) Συμμετέχετε στις γιορτές των αλλόγλωσσων μαθητών (γενέθλια, εθνικές τους γιορτές κ.λ.π.);

α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

13) Ποια είναι η εκτίμησή σας για την εξέλιξη των αλλόγλωσσων παιδιών; Πιστεύετε ότι θα προχωρήσουν παραπέρα στις σπουδές τους;

- α) Καθόλου   β) Λίγο   γ) Αρκετά   δ) Πολύ   ε) Πάρα πολύ

Γ) ΜΕΡΟΣ

1) Πως αξιοποιείτε τον ξένο πολιτισμό που υπάρχει στην τάξη σας;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2) Ποια είναι η γλωσσική επίδοση (προφορικός λόγος) των αλλόγλωσσων παιδιών; Τι κάνετε για να τα βοηθήσετε; Χρησιμοποιείτε κάποια βοηθήματα;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!!!

